alice miller

CĂDEREA ZIDULUI TĂCERII

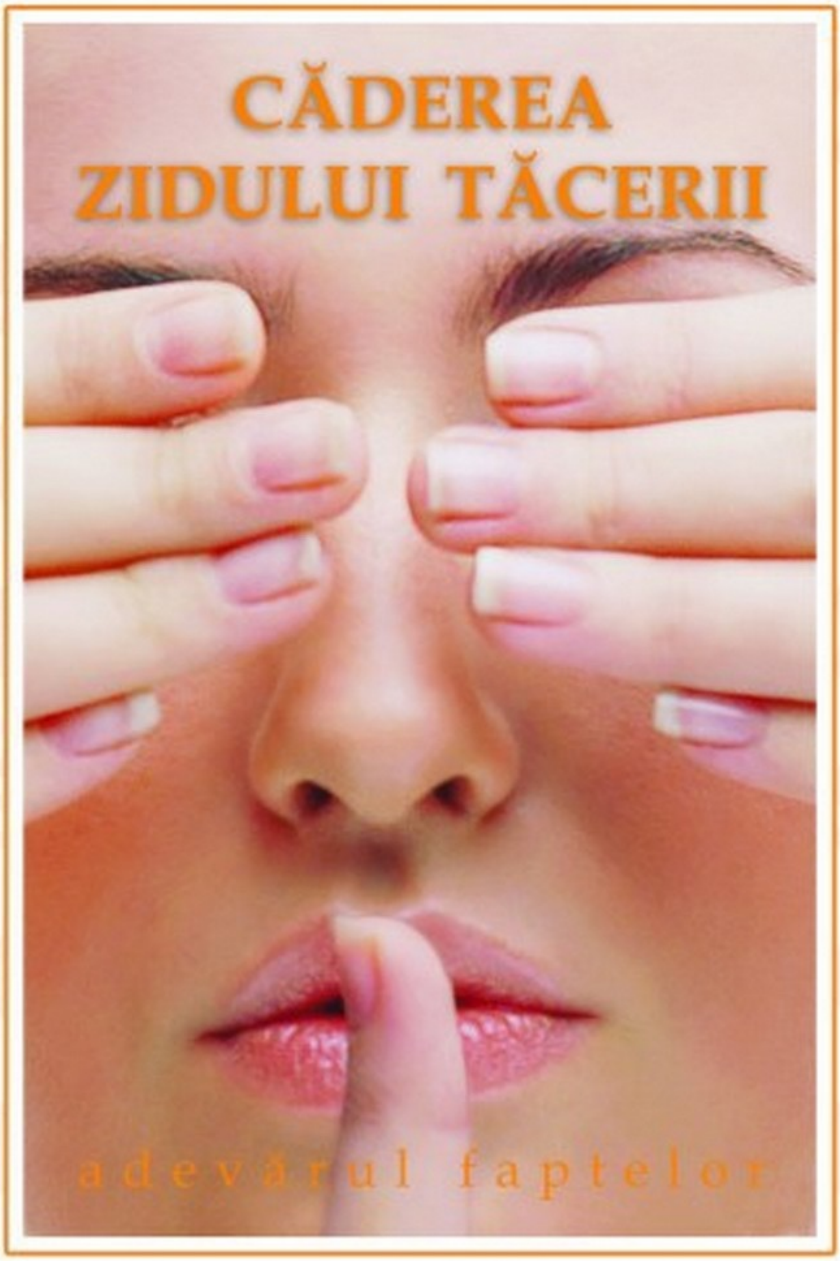

PSIHOLOGIE

De aceeaşi autoare, la Editura Nemira a apărut:

Revolta trupului

Născută în Polonia **şt** educată în Elveţia, psihoterapeuta **Alice Miller** a scris numeroase cărţi despre cauzeie **şi** consecinţele traumelor din copilărie. Printre cele mai cunoscute cărţi ale sale: *Am Anfang war Erziehung* (1980), *Wege des Lebens. Sieben Geschichten* (1998), *Du sollst nicht merken. Variationen über das Paradies-Thema* (1998), *Evas Erwachen. Über die Auflösung emotionaler Blindheit* (2001) etc.

Alice Miller
CĂDEREA ZIDULUI TĂCERII

Traducere din limba germană **Dana Verescu**
NEMIRA

Traduki

Această carte a fost publicată cu sprijinul TRADUKI, o reţea dedicată literaturii, înfiinţată în urma colaborării dintre Ministerul Federal pentru Afaceri Europene şi Internaţionale al Austriei, Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei, fundaţia culturală elveţiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenţia Literară Slovenă JAK şi fundaţia S. Fischer.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MILLER, ALICE

Căderea zidului tăcerii / Alice Miller;
trad.: Dana Verescu.
— Bucureşti: Nemira Publishing House, 2010
ISBN 978 – 606 – 579 – 020 – 9

Alice Miller
ABBRUCH DER SCHWEIGEMAUER
Suhrkamp Verlang Frankfurt am Main, 1998
Ediţia românească a fost publicată prin intermediul Agenţiei Literare Livia Stoia
the translation: S. Fischer Foundation by order of Traduki

Nemira, 2010

ISBN 978 – 606 – 579 – 020 – 9

„Scoală, jeleşte-te în timpul nopţii, la început de strajă; varsă-ţi inima ta ca apa înaintea feţei Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viaţa pruncilor tăi, care se prăpădesc de foame la colţul tuturor uliţelor”.

INTRODUCERE LA EDIŢIA NOUĂ, COMPLET REVIZUITĂ (2003)

În ultimii ani, problema maltratării copiilor pare să capete în sfârşit atenţia pe care o doream de mult timp. Fireşte că temerile şi împotrivirile prezentate de mine, care se referă la tema copilăriei, nu au dispărut cu totul. Dar nu se mai poate nega faptul că se publică şi se vorbeşte mult pe această temă. Cel puţin astăzi

vreau să plec de ia premisa că în practica analistului, psihiatrului şi a altor terapeuţi s-au schimbat câteva lucruri. Numeroşi colegi relatează despre experienţele lor cu noile concepte terapeutice, care se referă la semnificaţia istoriei de viaţă memorate de corp şi la emoţiile blocate. În orice caz, astăzi se poate constata că unele dintre tabuurile pe care am încercat, în mod provocator; să le ating în această carte şi-au pierdut între timp forţa, că unii specialişti şi mass-media abordează tema copilăriei cu mai puţină teamă.

De la apariţia *Căderii zidului tăcerii,* în anul 1990, mi-au scris mulţi oameni, cărora tocmai această carte le-a dat curaj să apere adevăruri pe care le simţeau de multă vreme, fără a le lua destul în serios, care le trezeau multe emoţii şi îi provocau să gândească. Aceste scrisori m-au motivat să prelucrez textul care îmi părea depăşit pe alocuri.

În prima ediţie, de acum 13 ani, titlul cărţii a exprimat o speranţă de-a mea. Acum el indică o realitate. „Zidul tăcerii" există încă în inimile şi în teama oamenilor, care în copilărie au fost abuzaţi, chinuiţi sau „doar" ignoraţi. Dar mulţi dintre ei lucrează la dărâmarea acestui zid. Cei mai mulţi oameni care au crescut în teroare trăiesc încă cu frica de atunci, de a fi pedepsiţi de părinţi, dacă întrevăd adevărul. De aceea ei nu pot privi clar faptele părinţilor lor, nu le pot judeca şi le este greu să se elibereze de consecinţele maltratărilor suferite. Ba chiar îşi idealizează părinţii, „educaţia severă" care le-a fost dată. Dar în ultimul timp nu mai fac toţi asta. Mica minoritate creşte pe nesimţite. Fostele victime ale maltratărilor suferite în copilărie nu mai tac, ele încep să povestească despre copilăria lor şi găsesc sprijin şi confirmare în grupuri de oameni care, de asemenea, s-au hotărât să spună pe nume infracţiunilor comise asupra copiilor, ei nu mai vor să le ascundă idealizându-le, ci vor să-şi exprime revolta, deoarece au

înţeles ce preţ mare, în privinţa sănătăţii şi vitalităţii, au fost nevoiţi să plătească pentru această minciună toată viaţa.

Astfel, titlul acestei cărţi devine legitim abia astăzi, în noua ediţie revizuită. Cruzimea educaţiei tradiţionale a fost recunoscută deja public, de când 11 state europene au interzis prin lege bătaia copiilor mici. Nu mai poate dura mult până când absurditatea bătăii copiilor „pentru binele lor” va fi conştientizată de oamenii de pretutindeni. Ne găsim deja pe această cale, printre altele pentru că acum este dovedit de cercetările pe creier că pedepsele corporale la preşcolari pot duce la deteriorări ireversibile în dezvoltarea cerebrală. Chiar dacă Biserica şi fundamentaliştii oricărei confesiuni se poartă ca şi cum nu ar exista aceste informaţii – ele nu mai pot fi îngropate, în epoca calculatoarelor. Nici măcar strigătele sectanţilor şi fanaticilor religioşi nu mai pot acoperi această cunoaştere.

Populaţia nu mai este împărţită în oameni care au fost maltrataţi cândva şi cei care nu au fost maltrataţi (cei mai mulţi dintre noi am crescut în sistemul pedepselor), ci mai degrabă între fostele victime, inconştiente, şi supravieţuitorii conştienţi ai aşa-numitei „violenţe pedagogice”. Aceasta nu era altceva decât folosirea copiilor în scopul descărcării propriilor tensiuni emoţionale. Cum aceste tensiuni ale părinţilor nu sunt însă altceva decât preţul pe care ei îl plătesc pentru reprimarea propriilor suferinţe din copilărie. O analiză aprofundată poate cu timpul să schimbe din temelii această stare de spirit.

Această evoluţie se poate observa pe forumurile „*ourchildhood*”, care există acum deja în mai multe limbi pe internet. Pe website-ul meu, www.alice-miller.com, se află linkurile spre forumul de limbă germană, internaţional (engleză) şi francofon. În ele se vede clar cu câtă sinceritate şi curaj se

lucrează împotriva zidului tăcerii şi pentru renunţarea la minciuni, pe care societatea noastră le iubeşte, fără a observa cum acestea o distrug.

Informaţiile oferite la prima mână în aceste forumuri deschid cititorului ochii pentru fenomene şi conexiuni care rămân încă puternic tabuizate. Cât de mult influenţează acest lucru psihologia, biografia şi literatura am arătat în cartea mea, *Trezirea Evei.* Când în romane apare situaţia tragică a unui copil care este supus adulţilor doritori de putere (şi inconştienţi), atunci această relatare este transformată deja de autorul adult în „artă”, în forumuri nu se prepară nimic. Acolo pulsează viaţa adevărată a oamenilor de diferite vârste. După părerea mea, aceasta este baza pentru cunoaşterea adevărată. Numai astfel poate creşte conştiinţa care contribuie la stoparea unei crime până nu demult legitime.

Adevărul despre copilărie, aşa cum a trebuit să o trăim mulţi dintre noi, este de neconceput, revoltător, dureros, nu rareori monstruos şi mereu reprimat. A experimenta acest adevăr dintr-odată şi a asimila această cunoaştere este pur şi simplu imposibil, chiar dacă ne dorim asta cu ardoare. Capacitatea organismului uman de a suporta dureri este, pentru propria protecţie, limitată, şi toate încercările care nu iau în seamă aceste limite şi ridică cu forţa reprimarea au doar efecte negative şi deseori periculoase, ca orice altă formă de violare.

Consecinţele unui eveniment traumatic, cum este un abuz, pot fi dizolvate doar dacă toate faţetele traumatice ale acestui eveniment pot fi trăite, articulate şi judecate în cadrul unei terapii protectoare.

În ultimele decenii au existat diferite încercări periculoase de a anula consecinţele traumelor din copilărie într-un mod violent, dar toate au eşuat. Tratamentul cu LSD, hipnoză şi traiul în izolare

nu numai că nu au dus la integrarea adevărului personal, ci foarte frecvent au dus la o evadare şi mai puternică din el, în forme noi de apărare, cum sunt ideologiile, dependenţele şi alte tipuri de negare.

Mulţi oameni tineri care au experimentat drogurile psihedelice, din curiozitate şi din nevoie, au avut parte de o experienţă înspăimântătoare, în acelaşi timp descurajantă şi foarte nebunească, experienţă care mai târziu le-a închis accesul spre o terapie protectoare şi eficientă. În anumite situaţii, s-au văzut expuşi brusc, pe nepregătite, neprotejaţi, ororii copilăriei lor, în imagini simbolizate, fără referire la realitate, şi în niciun caz nu au vrut să se mai expună încă o dată, mai târziu, *acestei* experienţe. De fapt, pe bună dreptate. Dar ei nu ştiau că ceea ce au trăit şi ceea ce le-a fost vândut ca terapie era de fapt opusul terapiei: o traumatizare care a cimentat rătăcirea din copilărie cu ajutorul conţinuturilor simbolice şi care a lăsat în urmă o versiune rigidă a copilăriei lor, greu de dizolvat.

Consecinţele unor astfel de experienţe sunt regretabile, deoarece cei afectaţi vor avea încredere de acum înainte mai degrabă în minciuna dependenţei, a medicamentelor sau a teoriilor false şi nu în adevăr. Ei nu bănuiesc că *ar putea,* într-un proces lent, să suporte adevărul şi că numai acest lucru îi poate ajuta pe termen lung.

Construim ziduri înalte pentru a ne feri de faptele dureroase, pentru că nu am învăţat niciodată că putem trăi într-un anume mod cu această cunoaştere. „De ce ar trebui să facem asta?”, ne putem întreba. „Ce a fost a fost. De ce trebuie să ne ocupăm de asta?” Răspunsul la această întrebare este foarte complex. În această carte încerc să arăt, cu ajutorul diferitelor exemple, de ce noi, atât ca indivizi, cât şi ca societate, nu putem şi nu avem voie să

renunţăm la adevărul privind propria copilărie.

În spatele zidului care trebuie să ne protejeze de istoria acestei copilării se mai află încă şi acum copilul abuzat care eram şi care odinioară a fost părăsit şi trădat. El aşteaptă ca noi să găsim curajul să-l ascultăm. El vrea să fie protejat, înţeles şi eliberat din izolarea, singurătatea şi muţenia sa. Dar acest copil, care aşteaptă atât de mult înţelegerea, atenţia şi grija noastră, nu are doar nevoi care trebuie împlinite. El are şi un dar pentru noi, de care noi avem mare nevoie pentru a trăi cu adevărat şi pe care nu-l putem cumpăra de nicăieri şi pe care numai el ni-l poate da. Este darul adevărului, care înseamnă o eliberare din închisoarea opiniilor distructive şi a minciunilor sigure, este, în cele din urmă, darul siguranţei pe care ne-o dă integritatea recâştigată. Copilul aşteaptă doar să fim pregătiţi să ne apropiem de el, pentru a demola zidul, cu ajutorul lui.

Mulţi oameni nu ştiu asta. Ei suferă de simptome chinuitoare şi cer sfatul medicilor, care, ca şi ei, resping cunoaşterea necesară. Ei urmează acest sfat, de exemplu suferă operaţii grele şi complet inutile sau îi fac pe alţii să sufere. Sau consumă somnifere pentru a nu fi tulburaţi de vise care le pot aminti de copilul care aşteaptă în spatele zidului. Dar copilul nu se poate exprima decât în limbajul insomniei, al simptomelor corporale şi al depresiei, cât timp îl condamnăm la tăcere. Pastilele şi drogurile nu pot face nimic, ele nu fac decât să producă şi mai multă confuzie adultului.

Mulţi ştiu de mult acest lucru şi totuşi nu se pot ajuta. Unii simt că reprimarea traumelor din copilărie le otrăveşte viaţa; ei recunosc că această reprimare a fost necesară cândva pentru copil, pentru a-i asigura supravieţuirea, deoarece organismul mic ar fi trebuit altminteri să moară de durere. Unii încep să bănuiască faptul că menţinerea reprimării la adult are consecinţe

distrugătoare. Dar ei sunt de părere că trebuie să se împace cu asta, pentru că nu cunosc nicio altă variantă. Ei nu ştiu că este posibil, într-un mod nepericulos, în decursul unui proces lung, să anuleze reprimarea din copilărie şi să înveţe să suporte adevărul. Nu brusc, nu prin intervenţii violente, ci lent, ţinând cont de fiecare semn de rezistenţă.

Ceea ce este valabil pentru terapia individului este valabil şi pentru dezvoltarea conştiinţei societăţii. Nici aici adevărul monstruos despre cauzele şi consecinţele abuzului copiilor şi despre locurile de naştere ale violenţei nu poate fi spus dintr-odată, ci treptat (cf. Alice Miller, *Am Anfang war Erziehung,* 1980; *Das verbannte Wissen* şi *Der gemiedene Schlüssel,* 1988 a + b). Vreau să arăt acest lucru printr-un exemplu din propria mea muncă de lămurire: după apariţia primelor trei cărţi ale mele, la începutul anilor ’80, câteva ziare şi reviste mi-au cerut un articol. Dar imediat ce am anunţat că voi scrie despre violenţa în familie, interesul privind o colaborare cu mine s-a stins complet. Singura excepţie a fost redactorul revistei *Brigitte,* care a putut să publice în 1982 articolul meu despre abuzul sexual al copiilor, împotriva rezistenţei câtorva colegi de breaslă. Articolul a purtat titlul: „Fiicele nu mai tac” şi mai târziu a fost publicat într-o ediţie nouă a cărţii *Nu trebuie să observi.* El relatează despre curajul câtorva femei americane de a face publice poveştile rănilor grele suferite în copilărie, pentru a nu mai trăi singure cu acest secret groaznic şi distrugător, dar şi pentru a ajuta alte femei să lucreze la dărâmarea zidului tăcerii, cu ajutorul căruia societatea se protejează de cunoaşterea copilăriei. Aceste femei au recunoscut că aşa-zisa protecţie oferită de acest zid are un efect distrugător asupra supravieţuitorilor abuzurilor din copilărie şi că numărul acestor supravieţuitori cuprinde mai mult de jumătate din întreaga

populaţie.

În acele vremuri tema abuzului sexual al copiilor era un tabu absolut în Germania, iar efectul articolului a fost asemănător spargerii unui baraj. Sute de femei din toate straturile sociale au scris redacţiei şi mie personal. Ele au povestit despre maltratările brutale din copilărie şi de zidul tăcerii care le separa de aceste evenimente şi astfel de o mare parte din personalitatea lor. Toate aceste scrisori erau străbătute, ca de un refren, de aceeaşi frază: „Este prima dată când relatez despre asta”. Cele mai multe au completat: „Puteţi să-mi publicaţi povestea, pentru ca alte femei care au trăit asta să afle că nu sunt singure, căci până la articolul dumneavoastră credeam că doar mie mi s-a întâmplat aşa ceva. Dar vă rog, în niciun caz nu pomeniţi numele meu”. Cele mai multe dintre femei erau căsătorite, mame ale mai multor copii, multe dintre ele trecuseră prin diverse „terapii”, dar nu îndrăzniseră să discute despre trauma din copilărie nici cu soţul, nici cu terapeutul. Ceea ce le-a marcat viaţa, ceea ce le-a ameninţat în imaginaţie şi le otrăvea trebuia tăcut sub tăcere complet, pentru că nicăieri în mediul lor nu găsiseră vreun „martor cunoscător” care să le facă posibilă cel puţin o eliberare parţială de acest secret izolant – chiar dacă ar fi fost vorba doar de o simplă discuţie despre chinurile suferite. Fiecare dintre aceste femei mi-a apărut ca o fetiţă în faţa unui zid înalt în care nu se află nici măcar cea mai mică deschizătură care să-i ofere feţei, în singurătatea ei, măcar o speranţă cât de mică.

1. Un rol asemănător „martorului ajutător” din copilărie poate fi jucat la maturitate de „martorul cunoscător”. Prin acesta înţeleg un om care cunoaşte consecinţele chinurilor şi maltratărilor copiilor. De aceea el poate fi alături de acest om tulburat poate fi empatic şi îi poate ajuta să înţeleagă mai bine sentimentele proprii

şi ininteligibile de teamă şi leşin, pentru a putea percepe mai bine opţiunile adultului de astăzi (cf. şi *Das verbannte Wissen,* p. 214).

De atunci s-au schimbat multe. Mai întâi s-a fondat în Berlin grupul de autoajutorare „Apa sălbatică”, al cărui exemplu a fost urmat de apariţia altor grupuri asemănătoare în toată ţara. Zidul tăcerii nu mai este la fel de inexpugnabil ca acum 20 de ani – cel puţin în ceea ce priveşte abuzul sexual al fetelor.

Fără ajutorul mişcării feministe, această dezvoltare rapidă nu ar fi putut fi posibilă. Ei trebuie să-i mulţumim că tribunalele şi opinia publică au devenit atente la singurătatea victimelor. Grozăviile care până acum păreau de la sine înţelese au fost dezvăluite. Dar nici măcar mişcarea feministă nu a putut înlătura dintr-odată toate legăturile de pe ochi – lucru de înţeles de altfel.

Pentru a recunoaşte un adevăr monstruos din trecutul nostru colectiv şi pentru a-l putea integra avem nevoie de mult timp, ca în terapie. Altfel apare pericolul ca reprimarea să fie întărită. Avem încă nevoie de iluzii, sprijin, cârje pentru a ne confrunta tot mereu cu alte aspecte dureroase ale adevărului, până când să putem percepe întreaga dimensiune a situaţiei copilului.

De aceea mişcarea feministă nu a putut să renunţe la unele iluzii atunci când a adus în discuţie abuzul sexual al fetelor; ea a avut nevoie în special de iluzia că mamele ar fi nevinovate de această crimă. Mi s-a părut că revistele feministe nu se împăcau bine cu cărţile mele, deoarece eu nu eram dispusă să-i fac doar pe bărbaţi răspunzători pentru abuzuri, ci insistam asupra faptului că ambii părinţi erau datori să sprijine şi să iubească copilul maltratat şi că o mamă protectoare nu ar fi permis abuzurile (cf. Alice Miller, 1988 a + b).

Între timp şi mişcarea feministă a atins o treaptă la care iluzia că doar bărbaţii sunt violenţi cu copiii a fost demontată.

O feministă mi-a trimis rezultatele cercetării ei sociologice privind bărbaţii tineri care îşi ispăşesc pedepse în închisoare, pentru că au atacat pe stradă femei şi le-au violat. Violul şi umilirea femeilor anonime nu au nimic de-a face cu sexualitatea, deşi aceşti bărbaţi sunt numiţi infractori sexuali. Ei acţionează din răzbunare pentru propria neajutorare şi lipsă de apărare suferită cândva şi total înăbuşită, pe care o reprimă mai departe pe socoteala altora.

S-a constatat că toţi aceşti bărbaţi au fost violaţi în copilărie de mamele lor, fie cu ajutorul practicilor sexuale deschise, fie cu clisme, fie prin ambele metode. Copilul a fost mereu ţinut în şah, prin diverse practici perverse, fără ca el să fi avut cea mai mică şansă de apărare.

Acum 30 de ani, clismele treceau drept o metodă medicală, deşi în principiu reprezintă un viol, o metodă care menţine activitatea naturală a colonului copilului sub controlul adultului. Pentru a vedea clar acest lucru şi pentru a putea expune această formă de comportament distructiv este nevoie de o conştiinţă deschisă a sociologului. Aparent această femeie sociolog nu trebuia să protejeze mamele, prin urmare nu trebuia să mascheze adevărul.

Nu doresc nici pe departe ca prin acest indiciu privind trecutul făptaşilor să le scuz comportamentul. Căci acţiunea distructivă nu este o necesitate. Ea poate fi evitată dacă aceşti bărbaţi ar fi dispuşi să renunţe la reprimare. Dar ei nu sunt pregătiţi pentru asta şi imediat ce devin taţi se pot răzbuna nestingheriţi pe mamele lor: între cei patru pereţi, pe soţie şi copil, fără ca poliţia să intervină.

Faptele lor trebuie numite pe nume, la fel ca şi faptele părinţilor şi ale bunicilor lor şi ale milioanelor de oameni care au

abuzat de copii în generaţiile anterioare, al căror produs sunt aceşti violatori. Şi mamele lor perverse erau deja un produs al acestui lanţ de evenimente destinate.

Pentru ca practica veche de mii de ani a abuzului de copii să nu mai poată prospera sub etichete inofensive, precum: tradiţie, normalitate, educaţie „pentru binele tău”, trebuie, cel puţin la nivel cognitiv, să fie facilitat accesul la întregul adevăr. Următoarele capitole încearcă să ajute cititorul să aibă acces cu uşurinţă, mereu din alt punct de vedere, în jurul unei teme, pentru a fi găsite fisurile din zidul fiecăruia prin care să se poată vedea dincolo. Dar e de ajuns doar o privire, ne putem întreba? Cu siguranţă că o privire nu poate înlocui terapia. Dar ea poate trezi interesul în legătură cu ce se vede dincolo de zid şi, în plus, poate trezi curiozitatea sănătoasă pentru viaţă.

Oamenii care nu cunosc decât zidul tăcerii se agaţă de acesta, se comportă ca şi cum el le-ar promite salvarea de toate spaimele. Dar oamenii care au privit o dată prin deschizătură nu mai pot suporta existenţa acestui zid fără sens. Ei nu-şi pot închipui să trăiască din nou ca înainte, fără conştiinţa la care au ajuns acum, deoarece au realizat că ceea ce numeau până acum viaţă nu era deloc viaţă. Dar tragedia şi destinul lor erau că nu au observat asta până acum. Ei vor să-i scutească pe ceilalţi de tragism, pe cât posibil. Ei vor să-i facă pe ceilalţi să ştie că viaţa, orice viaţă, este mult prea preţioasă pentru a fi ratată sau aruncată la gunoi. Şi că merită să simţim durerile vechi pentru a ne elibera de ele – pentru viaţă.

DESCHIDERI ŞI PERSPECTIVE
INIŢIATIVA EVEI

La început aş vrea să povestesc istoria unei femei de aproximativ 35 de ani, care mi-a scris şi care a participat la apariţia acestei cărţi, fără să ştie acest lucru. Am obţinut acordul ei de a folosi conţinutul scrisorii, dar fără să-i menţionez numele adevărat. De aceea am hotărât să-i spun Eva.

Povestea Evei seamănă, cel puţin la început, cu numeroasele poveşti despre care aflu aproape zilnic: abuzuri şi confuzii în copilărie, alături de duritate, ignoranţă şi indiferenţă din partea părinţilor, atitudine definită drept „educaţie cu frica lui Dumnezeu”. Mai târziu au urmat dependenţa, încercările de suicid, două căsătorii distruse, trei terapii eşuate, scurte internări, confuzii noi din cauza medicamentelor, cure de dezintoxicare – un neîntrerupt lanţ de suferinţă. Şi în plus propriul copil, o nouă victimă, căci această femeie nu poate fi mamă cât timp nu a devenit mamă pentru copilul neglijat, abuzat şi ignorat care este ea însăşi. În cele din urmă, ea a reuşit, cu ajutorul unei terapii de dezvăluire, să-şi salveze atât propria viaţă, cât şi maternitatea, adică viitorul copilului ei.

Prin aceasta se deosebeşte povestea ei de multe altele pe care le-am citit. Ea a reuşit, pentru că a eliminat ceea ce i s-a întâmplat din reprimare, pas cu pas, într-un proces de durată – ani de zile – şi, aşa cum scrie, va rămâne deschisă toată viaţa la alte aspecte ale trecutului ei care îi pot deveni conştiente şi pe care le va integra. Dar deja aceşti primi ani de terapie au ajutat-o să se elibereze de adicţie, să renunţe la orbire şi să se protejeze pe ea şi pe copilul ei. Ea nu mai e dispusă să distrugă viaţa copilului şi pe a ei şi acum poate face asta. Căci dependenţa a fost preţul pentru iluziile fără

de care nu credea că poate să trăiască. Acum însă poate.

Munca de a recunoaşte povestea adevărată a fost în primii ani atât de grea tocmai pentru că ezita mereu să creadă că părinţii sunt capabili, din ignoranţă faţă de propria istorie, să-şi chinuie copiii permanent, fără ca nimeni să-i împiedice. Dar corpul ei, sentimentele ei, visele ei nu încetau să-i relateze fapte – imediat ce a început să accepte adevărul, imediat ce a fost pregătită să ia în serios aceste mărturii, fără a mai încerca să le alunge cu ajutorul alcoolului.

Schimbarea neaşteptată din viaţa ei i-a trezit dorinţa să informeze opinia publică despre cunoaşterea la care a avut acces, în cadrul acestei terapii, căci îi devenea din ce în ce mai clar că nu era singura cu un astfel de destin. Cum anterior Eva fusese jurnalistă, s-a gândit să producă filme pentru televiziune, care să prezinte situaţia copiilor maltrataţi din această perspectivă. Credea în interesul oamenilor responsabili din redacţii, deoarece era convinsă de valabilitatea generală a cunoaşterii obţinute. Dar tocmai aici rezidă dificultatea, din câte ştiu. Eva a subapreciat rezistenţa, reprimarea care acţionează în cazul fiecărui om. Şi eu mă lovesc, în contactele mele cu reprezentanţii responsabili din mass-media, de consecinţele acestei reprimări, chiar şi atunci când ei îşi doresc explicit contribuţia mea (cf. *Das verbannte Wissen,* I, 5). Mai degrabă preferă să renunţe la informaţii care sunt de o importanţă vitală pentru noi şi pentru generaţiile viitoare decât să manifeste îndrăzneală. Se agaţă de opinii depăşite, contrare vieţii, pentru a nu fi constrânşi să-şi pună în discuţie propriii părinţi.

Eva nu a luat în calcul acest fapt. A aflat în decursul terapiei ce rezistenţă masivă a opus ea însăşi acceptării adevărului cu privire la comportamentul distructiv al părinţilor ei. A trebuit să facă nişte eforturi mult prea mari, a spus ea, ca să ajungă să vadă

şi să suporte adevărul despre copilăria ei. Dar certitudinea şi experienţa că trupul ei devenea din ce în ce mai sănătos şi se elibera de dependenţă cu fiecare bucată de adevăr, că ea îndrăznea să simtă şi să devină conştientă, au făcut-o să uite de rezistenţele ei de odinioară. A vrut să poată spune dependenţilor, cu ajutorul propriei istorii, că există o ieşire, că ei nu mai trebuie să se distrugă doar pentru a rămâne orbi. Căci cunoaşterea nu omoară, ci eliberează.

Discuţiile cu reprezentanţii mass-mediei cărora le comunica planurile ei i-au arătat rapid că speranţele pe care le nutrea erau o iluzie, chiar dacă nu o iluzie atât de periculoasă cum fusese cea legată de propria copilărie, care a dus-o spre dependenţă. Căci acum, cu ochii deschişi, ea putea corecta iluziile, nu mai era, ca în copilărie, dependentă de oameni care se opuneau adevărului. Mai târziu a întâlnit şi alţi oameni care i-au confirmat experienţa. Din redacţii însă ea a auzit deseori că tema abuzului copiilor fusese deja abordată cu un an înainte; de aceea trebuia să aştepte încă un an, pentru că nu se putea relua o temă „prea frecvent”.

Eva s-a gândit: „Nu este vorba de una dintre numeroasele teme, precum o finală de tenis sau cercetarea piramidelor, care sunt tratate astăzi cu multe eforturi tehnice. De ce nu se relatează niciodată că în Antichitate şi în Evul Mediu timpuriu jumătate dintre toţi nou-născuţii erau daţi doicilor, iar jumătate dintre ei mureau, şi că doicile erau numite, *din ace* st motiv, făcătoare de îngeri? De ce cercetarea faraonilor este mult mai importantă decât informaţia că uciderea copiilor a făcut parte încă de la început din cultura noastră şi că încă nu ne-am eliberat de această moştenire? De ce aceste informaţii se găsesc doar în câteva cercetări speciale, dar nu în mass-media? De ce politicieni responsabili numesc proiectele de cercetare cu privire la femeile abuzate sexual *delir de*

grandoare? Este vorba de viitorul nostru, de explicaţia originii suferinţei umane şi depăşirea gândirii medievale, despre eliminarea ignoranţei care a distrus 30 de ani din viaţa mea şi care îi distruge mai departe pe alţii. Exact asta vreau să împiedic. Cum este posibil ca doar câţiva oameni să fie interesaţi de lucrul acesta? Mă simt vinovată dacă nu fac ceva împotriva acestei distrugeri, deşi cunosc adevărul. Asta poate fi desemnată ca una dintre numeroasele teme? Nu este vorba chiar de fundamentul existenţei noastre? Nu cumva ne distruge propria ignoranţă?”

Ca Eva gândesc probabil şi alţi oameni, pe care îi numesc „martori cunoscători”, oameni care luptă pentru adevărul despre copilărie (cf. *Das verbannte Wissen,* p. 214). Eva nu a vrut să renunţe aşa uşor. Era gata să ofere o perspectivă concretă, să facă publice părţi ale propriei istorii pentru a împiedica oamenii tineri să alunece pe panta dependenţei. Dar partenerii ei de discuţie din mass-media s-au temut că acest lucru poate fi înţeles ca văitare, ca milă de sine şi victimizare. Eva a contactat organizaţia *Eppoch* (End Physical Punishment of Children), care urmăreşte scopuri asemănătoare şi care luptă în Anglia pentru o legislaţie nouă, pentru a trezi conştiinţa faptului că abuzul copiilor este o infracţiune gravă. Mi-a scris şi mie şi mi-a propus fondarea unei iniţiative cetăţeneşti în Elveţia şi în Germania. Răspunsul meu la scrisoarea ei este această carte. Sunt convinsă că iniţiativa cetăţenească şi alte eforturi ale Evei şi ale altor oameni vor continua şi că nimeni nu îi mai poate împiedica să-şi continue munca de lămurire. Cartea de faţă este o dovadă a faptului că, prin intermediul unor astfel de iniţiative, alţi oameni pot fi determinaţi să se exprime şi să relateze poveştile proprii.

Capitolele acestei cărţi, deşi îşi datorează existenţa unor ocazii diferite, sunt foarte strâns legate între ele. Ele se învârt în

jurul tematicii indicate în exemplul precedent: curajul schimbării ia naştere din revolta împotriva a ceea ce distruge viaţa.

DIN ÎNCHISOAREA CONFUZIEI

Prima experienţă cu zidul tăcerii am avut-o în copilărie. Mama mea obişnuia să nu-mi vorbească zile în şir, pentru ca în acest mod să-mi demonstreze puterea ei absolută şi să obţină supunerea mea. Avea nevoie de această putere pentru a-şi masca propria nesiguranţă, de ea însăşi şi de ceilalţi, dar şi pentru a se sustrage relaţiei cu copilul ei, pe care nu l-a dorit niciodată. Nevoile, întrebările, cererile fetiţei se loveau de acest zid, fără ca mama să se simtă vinovată pentru duritatea ei, deoarece comportamentul ei îl considera o pedeapsă dreaptă, meritată, pentru greşelile făcute, ca pe datoria ei de a-mi da o „lecţie”.

A fost greu pentru acest copil, care nu avea fraţi, al cărui tată nu-l proteja niciodată şi care era rareori acasă, să suporte tăcerea îndelungă şi consecventă a mamei. Dar şi mai chinuitor decât tăcerea însăşi era efortul permanent şi lipsit de speranţă al copilului de a afla motivul pedepsei. Ca în *Colonia penitenciară* a lui Kafka, micului acuzat nu i s-a spus care era infracţiunea de care se făcea vinovat. Acest lucru a transmis mesajul: dacă nu ştii nici măcar ce ai făcut ca să meriţi pedeapsa, nu ai conştiinţă. Caută, cercetează, fă un efort până când conştiinţa îţi spune ce vină ai. Abia atunci poţi încerca să te scuzi, şi dacă ai noroc, vei fi iertat.

Îmi dădeam eu seama că viaţa mea începuse într-un regim totalitar? Cum aş fi putut să ştiu? Nu aş fi îndrăznit niciodată să gândesc asta. Mai degrabă mă îndoiam de corectitudinea sentimentului meu că sunt tratată nedrept şi ignorată, decât să o pun în discuţie pe mama mea. În plus, nu cunoşteam nicio altă

mamă, nu puteam face nicio comparaţie. Cum mama mea pretindea că se sacrifică şi îşi face datoria, eram de părere că nu-mi lipsea nimic. Mult mai târziu am înţeles că inima ei era închisă.

Prin urmare, numai răutatea mea putea fi de vină, credeam eu, pentru faptul că mama nu-mi vorbea, îmi lasă întrebările fără răspuns, îmi ignora rugăminţile, îmi evita privirile şi îmi răspundea la iubire cu răceală. Dacă mama mă urăşte, înseamnă că sunt demnă de ură, aşa gândeşte un copil.

Amintirea izolării din acele zile, singurătatea copilului care caută cu disperare motivele pedepsei sale au rămas reprimate în mine timp de aproape 60 de ani. Am trădat-o pe atunci pe fetiţa care voia să înţeleagă cu orice preţ conflictele mamei ei pentru a-şi putea schimba în sfârşit destinul, pentru a o face pe mama de care avea nevoie să vorbească. A trebuit să o trădez, pentru că nimeni nu m-a ajutat să văd adevărul şi să-l suport. Mi-am continuat căutarea vinei în labirinturile conceptelor abstracte, care nu dureau atât de mult ca faptele goale şi care mi-au promis un înlocuitor pentru orientarea ratată.

Am întâlnit fenomenul zidului tăcerii şi mai târziu, ca adult, dar nu am fost expusă la el niciodată în acest sens totalitar. Puteam observa acest fenomen, îl puteam judeca, condamna, dar nu trebuia să mă las dusă în rătăcire de el, mă puteam apăra împotriva acuzelor nedrepte, puteam căuta ajutorul necesar, nu eram condamnată la orbire. S-a întâmplat mereu să întâlnesc oameni care şi-au închis mai mult sau mai puţin interiorul şi care nu erau capabili de un schimb deschis de sentimente şi gânduri. De fiecare dată am aflat că încercau să compenseze nesiguranţa lor emoţională prin putere. Evitarea faptelor, baricadarea cu ajutorul tăcerii li se părea că este singura lor protecţie.

Dar când mă gândesc la toate aceste întâlniri cu zidul tăcerii,

îmi dau seama că niciuna dintre ele nu a fost atât de amenințătoare ca tăcerea mamei mele, pe vremea când eram complet dependentă de ea. Ca adult am putut, dacă mi se părea important, să confrunt omul care tace cu întrebări şi fapte, să-i observ comportamentul, să-mi verific judecăţile sau puteam renunţa la relaţie, pentru că aveam acces la alţi oameni care nu tăceau. Dar când eram copil nu am avut această opţiune.

Nu am putut să spun: îmi caut altă mamă, o femeie deschisă, care mă ia în seamă, vorbeşte cu mine, îmi explică ce se întâmplă cu mine, care *ştie,* pentru că trăieşte conştient, care nu mă tratează ca pe o mobilă. În copilărie nu aveam nicio altă posibilitate decât să suport tăcerea, să caut vina la mine – şi mai târziu să încerc să compensez pierderea adevărului meu cu speculaţii filosofice privind „incapacitatea de a cunoaşte adevărul”. Pentru că adevărul faptelor era de neconceput, trebuia să le neg.

Astăzi ştiu că acest lucru s-a întâmplat multor oameni, chiar dacă ei nu pot încă să-şi amintească faptele. Unii pot însă, iar relatările despre abuzul în copilărie se înmulţesc în toată lumea. Cei care relatează au uneori parte de confirmări de la cei care până acum nu au îndrăznit să se uite în urmă, pentru că au fost convinşi astfel din toate părţile, dar care acum sunt încurajaţi de aceste relatări să se confrunte cu povestea propriei copilării. Dar ei se lovesc frecvent de un zid care tocmai în cercurile intelectualilor este foarte greu de străpuns, pentru că aceştia s-au înarmat cu teorii împotriva întoarcerii refulatului.

Ştiu că studenţii care vor să se ocupe, în lucrările de absolvire, de tema abuzului copiilor, la discuţiile preliminare, sunt descurajaţi de profesorii lor. Aceştia schimbă rapid subiectul, se eschivează, devin superiori şi îi sfătuiesc să aleagă altă temă. Dacă studenţii nu vor totuşi să renunţe, ei trebuie să ia în calcul că vor

avea parte de dificultăţi. Cum le vor suporta depinde de propria lor dezvoltare personală.

Într-un manuscris care aşteaptă încă să fie publicat, Lloyd de Mause a descris destinul unui om de ştiinţă strălucit, a cărui cercetare de pionierat privind copilăria a fost discreditată în Statele Unite timp de două sute de ani (cf. Glenn Davis, *Childhood and History în America,* New York, 1976) atât de către universitate, cât şi de presă, încât, în cele din urmă, acesta s-a sinucis. Era atât de disperat de faptul că prelegerile sale erau ignorate de autorităţi, de figurile paterne, încât şi-a luat viaţa. Dacă ar fi putut să-l pună în discuţie pe propriul său tată, ar fi fost în stare să vadă spaima celui de alături. Nu i-ar mai fi păsat de autorităţi şi nu s-ar fi sinucis.

Din câte ştiu, în toată lumea nu există nicio singură facultate unde să se studieze şi să se înveţe consecinţele rănilor sufleteşti din copilărie. Această situaţie nu este uimitoare, dacă ne gândim că aproape fiecare dintre noi a fost victima unor maltratări ascunse sau manifeste, denumite frecvent „educaţie”? Şi că fiecare dintre noi ar putea povesti volume întregi despre asta, dacă nu ar tolera zidul tăcerii, dacă ar îndrăzni să simtă?

A nu mai trebui să-ţi trădezi senzaţiile şi sentimentele, a nu te lăsa distras de la adevărul faptelor de nicio ideologie înseamnă deja să lucrezi la dărâmarea zidului tăcerii, pe care, în copilărie, am învăţat să-l respectăm şi care a produs mereu un comportament fascist.

Fascismul face posibilă orice infracţiune, pentru că îşi permite să distrugă viaţa, fără să trebuiască să dea socoteală pentru asta. El explică ce nu este demn de a trăi şi distruge ce nu se adaptează. Oamenii care în copilărie au învăţat doar limbajul violenţei îl acceptă ca pe singurul normal, chiar dacă mai târziu

devin victime şi călăi ai acestui sistem. Dar există din ce în ce mai mulţi tineri care luptă pentru viaţă şi nu pentru distrugere. Ei aleg adevărul faptelor, nu ideologiile. Ei vor avertiza lumea asupra terorii, supunerii, asupra adaptării brutale, înainte de a fi prea târziu pentru orice prevenţie.

Ei vor percepe mai sensibil nuanţele distructive decât anumiţi politicieni cu experienţă, care încă mai păstrează la loc de cinste minciunile din educaţia lor, deoarece sunt considerate corecte şi necesare din perspectiva unei tradiţii îndelungate.

Dărâmarea zidului tăcerii, de care se loveşte tema maltratării copiilor, marchează abia începutul unei dezvoltări ce trebuia să aibă loc de mult. Ea creează condiţiile pentru eliberarea adevărului din închisoarea opiniilor contrare vieţii. Dar pentru dezvoltarea adevărului, pentru ca adevărul să lucreze în serviciul vieţii este nevoie de mai mult decât doar de cunoaşterea faptelor. Există, de pildă, oameni care pot spune: în copilărie am fost bătut mereu. Totuşi ei sunt foarte departe de adevărul lor, pentru că nu-l pot simţi. Le lipseşte conştiinţa, cunoaşterea emoţională a ceea ce li s-a făcut, a faptului că atunci când erau copii mici, lipsiţi de apărare, au fost prinşi şi bătuţi de adulţii mânioşi. Ei spun: „bătut” identificându-se astfel cu adultul inconştient, distructiv, bătăuş, care ignoră copilul, îl violează, îl distruge, fără să-i pese deloc de consecinţele acestor răniri. Şi Adolf Hitler a admis că a fost bătut. El a minţit doar în privinţa rănilor suferite, el şi-a negat sentimentele şi de aceea a devenit ucigaşul a milioane de oameni. Nu ar fi ajuns la asta dacă ar fi simţit şi şi-ar fi deplâns situaţia, suferinţele, dacă nu şi-ar fi refulat ura justificată pe tatăl său, ci ar fi trăit-o şi ar fi înţeles-o conştient, în loc să pervertească această ură într-o ideologie. Acelaşi lucru este valabil pentru Stalin, Ceauşescu şi pentru toţi ceilalţi copii bătuţi şi descurajaţi, care mai

târziu au devenit tirani şi criminali.

Întoarcerea adevărului este anunţată abia acolo unde se schimbă poziţia, unde cuvântul „bătut” se denunţă singur ca martor al dispreţului şi umilirii copilului. Abia când un om este pregătit să simtă sentimentele copilului bătut care a fost odinioară şi să respingă şi să judece dispreţul şi cinismul adultului poate spune că a depăşit bariera care duce spre adevăr. Şi atunci el nu mai poate deveni un pericol pentru alţi oameni.

LUPTA CU MEMORIA ÎN PSIHIATRIE

În *Der gemiedene Schlüssel* (1988a) am tratat pe larg despre destinul tragic al lui Friedrich Nietzsche şi vreau să arăt aici, printr-un exemplu, ce i se poate întâmpla şi astăzi unui om atunci când întreaga sa construcţie intelectuală de apărare se surpă brusc, cum s-a întâmplat în cazul lui Nietzsche. Acest lucru se întâmplă adeseori, căci cunoaşterea înmagazinată în corp şi în inconştient privind maltratările suferite în copilărie nu poate fi reprimată toată viaţa. Cum numeroşi specialişti, cei care oferă ajutor profesionist, au învăţat nu doar în propria copilărie, ci şi în formarea lor să ignore acest fapt şi adevărul privind maltratările copiilor, ei trec cu vederea faptul că în practica lor de zi cu zi au de-a face tocmai cu consecinţele traumatizărilor suferite în copilărie şi de aceea nu pot fi de ajutor.

Tragedia lui Nietzsche nu a fost, cu siguranţă, un destin unic; cine nu cunoaşte ceva asemănător? – un copil chinuit, care nu se poate apăra, căruia îi este interzis să plângă, să urle, să fie furios, să trăiască, de la care se aşteaptă numai supunere şi un comportament adecvat. Dacă este înzestrat, nu îi rămâne altceva de făcut decât să dezvolte un intelect strălucit. Viaţa trece pe lângă el, dar gândirea îl ajută să supravieţuiască. Corpul încearcă să exprime nevoia altfel decât prin plâns şi strigăte, el produce mereu simptome noi, în speranţa că cineva îl va asculta în cele din urmă şi îi va pune întrebarea: „Ce te face să fii aşa disperat? De ce într-un singur an şcolar ai fost bolnav de 110 ori?” Dar nimeni nu-i pune aceste întrebări. Medicii îi prescriu medicamente, ca de obicei. Niciunuia dintre ei nu-i vine ideea că bolile cronice de gât ale lui Friedrich încearcă să înlocuiască strigătul interzis, că atacurile frecvente de reumatism apar când tensiunile musculare devin

insuportabile. Cum s-ar putea relaxa musculatura, când există din ce în ce mai puţine speranţe de a putea exprima cândva furia şi spaima păstrate aici?

Ca adult, lui Nietzsche îi este imposibil să găsească o parteneră. Nu poate avea încredere în nicio femeie, ceea ce este de înţeles după experienţele pe care le-a avut cu femeile. Deşi reprimate, aceste experienţe sunt păstrate în corpul şi în sufletul lui. Scrisul îl ajută să supravieţuiască, dar nu poate înlocui viaţa. El nu poate ajuta nici la dezvăluirea adevărului. Cum sentimentele puternice sunt blocate, din copilărie, în gât, cap şi în muşchi, ele nu pot fi simţite, exprimate şi înţelese. Nevoia copilului maltratat psihic şi corporal se poate exprima doar într-un limbaj codat, în filosofia lui Nietzsche. Dar în limbajul cifrat această voce delicată şi scăzută rămâne ascunsă în cărţi, nu este auzită nici de Nietzsche, nici de altcineva, de aceea este complet separată de intelectul strălucit. Brusc, la omul de 45 de ani durerea irumpe şi inundă intelectul, ca o apă care dărâmă un baraj.

Într-o zi, în ianuarie 1889, pe o stradă paşnică din Torino, Nietzsche vede un vizitiu care-şi maltratează brutal calul. El se interpune, îmbrăţişează calul şi izbucneşte într-un plâns amar, copleşit de furia şi tristeţea de demult. Dar bărbatul care a trebuit dintotdeauna să-şi reprime sentimentele copilului bătut nu mai poate face faţă emoţiilor care-l copleşesc brusc. Pentru asta ar avea nevoie de ajutor. Pe de altă parte, aceste emoţii nu mai pot fi reprimate ca până acum. Labirintul intelectului este inundat, dar în locul său nu se află nimic altceva şi nu este nimeni acolo pentru a-l ajuta să-şi înţeleagă sentimentele, tristeţea la gândul copilului bătut de pe vremuri, pe care vrea să-l salveze acum, când apără calul. Nu există niciun pod pe care intelectul şi sentimentele să se poată întâlni. În consecinţă, Nietzsche îşi pierde raţiunea şi mai

trăieşte încă 11 ani într-o dependenţă totală, mai întâi de mama sa şi apoi de sora sa.

Ce s-a întâmplat atunci? Nimic. Ce s-ar fi întâmplat dacă Nietzsche ar fi trăit astăzi? Poate, de asemenea, nimic nu l-ar fi putut ajuta. Probabil că psihiatrii i-ar prescrie o doză din cele mai noi medicamente, pentru a fi siguri că pacientul şi-ar înghiţi destul de profund durerea veche de 45 de ani, care se anunţă prin boală. Astfel de medici au deja experienţă cu alte genii: de exemplu cu Hölderlin, Munch, van Gogh. Şi în aceste cazuri au reuşit să omoare durerile şi adevărul.

Dacă psihoterapeuţii ar fi rugaţi să ofere un tratament, probabil ar începe un joc cu cuvinte goale. Arhetipuri, inconştient colectiv, mandala, grozăvia naşterii, complexul lui Oedip, angoasa de castrare etc., etc., totul foarte insistent şi cu o convingere absolută. Ei au nevoie de toate aceste teorii pentru a se asigura că copilul închis în pacient nu începe să vorbească, nu va îndrăzni să-şi spună povestea. Dacă pacientul ţipă, din disperare şi protest, el este declarat psihotic; asta înseamnă, cu alte cuvinte, incapabil să se supună la ceea ce ei numesc psihoterapie. Numai medicamentele mai pot ajuta în acest caz.

Aceasta este o practică desemnată cu mândrie de mulţi psihiatri drept progresistă. „Mai demult, spun ei, trebuia să legăm bolnavii psihici în cămaşă de forţă, trebuia să fie bătuţi pentru a fi liniştiţi, iar astăzi obţinem liniştea cu ajutorul unor tablete minuscule şi fără bătăi; nu este minunat?”

Medicii sunt în stare să cimenteze atât de bine confuzia pacienţilor cu ajutorul medicamentelor şi teoriilor, încât aceştia nu-i mai deranjează. Ei spun pacienţilor că ţipatul nu este bun pentru ei, că au nevoie de linişte, dar în realitate medicii trebuie să elimine strigătele pentru că ele le amintesc de propriile dureri pe

care le pot evita cu ajutorul teoriilor. De aceea apar în halate albe şi prescriu tablete, pentru a domestici pacienţii. Îi fac mici şi neajutoraţi, iar aceştia vor rămâne mici şi neajutoraţi, pentru că li s-a furat şi restul sentimentelor şi astfel toată demnitatea, pentru că au fost împiedicaţi pentru totdeauna în drumul lor spre adevăr.

Este posibil ca Nietzsche, care era deja profesor de filosofie la 25 de ani şi care a îndrăznit să dezvăluie radical, ca nimeni până atunci, minciuna culturii noastre, să nu fi văzut acest joc de putere al oamenilor care-l „ajutau”? Da, este foarte posibil. Dacă ar fi trăit astăzi, probabil şi-ar fi înghiţit cu hărnicie tabletele, ar fi spus mulţumesc frumos şi ar fi aşteptat ajutor tocmai de la acei domni care nu numai că nu ar fi putut să-l pună în situaţia de a se confrunta cu propriul adevăr, dar ar fi fost personal interesaţi să nu facă acest lucru. Din acest motiv ei ar fi folosit mijloace periculoase pentru a-i distruge pentru totdeauna memoria în care s-ar afla potenţialul vindecării sale.

El nu ar putea observa prea uşor ce se întâmplă. Cum ar putea? Are nevoie disperată de ajutor, iar ei spun că îl vor ajuta. El gândeşte: „Ei îmi fac impresia că ştiu ce se întâmplă cu mine şi de fapt ar trebui să ştie mai bine decât alţii, după o experienţă clinică de 30 de ani. Probabil rezistenţa mea este cea care mă împiedică să aud sensul real al cuvintelor lor. Trebuie, prin urmare, să-mi reprim rezistenţa, pentru ca ei să mă poată ajuta”.

Mulţi pacienţi gândesc astfel astăzi. De unde să ştie ei că pentru medici şi psihiatri munca de 30 sau de 40 de ani în clinică înseamnă o fugă permanentă de adevăr, ca şi pentru Nietzsche elaborarea filosofiei sale? Aceşti bărbaţi şi femei se luptă zilnic din răsputeri cu cea mai mică apariţie a unei istorii din copilărie. Lupta lor nu a fost lipsită de violenţă. Nu au ezitat să administreze insulină şi şocuri electrice şi astfel să distrugă organismul

pacienţilor, doar pentru a le omorî poveştile. În aceste condiţii, cum ar fi putut să înveţe ce se află la originea suferinţei umane? Fireşte, cheile le stăteau la dispoziţie în clinicile lor, dacă ar fi îndrăznit doar să le atingă, dar ei se temeau de aceste chei mai mult decât de diavol. Cu diavolul se pot face aranjamente. Fără îndoială că el nu ar avea nimic împotrivă să te sprijine în timpul folosirii şocurilor electrice, dar cu adevărul eşti singur; rareori găseşti sprijin atunci când vrei să te confrunţi cu el. De aceea psihiatrii nu au atins cheile timp de 30 sau de 40 de ani şi s-au hotărât să nu ştie cum iau naştere psihozele.

Totuşi aceşti medici se comportă ca şi cum ar şti totul (deoarece cunosc dozarea „corectă” a tabletelor pe care „trebuie” să le prescrie), iar acest comportament impresionează. Probabil el ar fi eficient şi în cazul unui Nietzsche contemporan. Modul lor de exprimare i-ar da încredere: „Nu trebuie să vă plângeţi tot timpul, încercaţi să uitaţi. Nu trebuie să vă agitaţi şi să fiţi furios. Furia este periculoasă, ea dă naştere durerilor de cap, trebuie să vă stăpâniţi şi să vă controlaţi. Fiecare trebuie să accepte nedreptatea, ea este normală. Părinţii dvs. Au vrut tot ce e mai bun: dacă au eşuat, este omenesc. Trebuie să-i iertaţi, doar prin iertare puteţi să vă însănătoşiţi”.

Cum ar putea Nietzsche sau oricine altcineva să observe că aceste opinii care încă trec drept valabile peste tot în lume sunt nu numai false şi chiar periculoase, ci şi că opusul lor poate fi deja demonstrat? Pentru a observa asta un om ar avea nevoie de experienţa unor sentimente trezite. Abia acestea i-ar oferi accesul spre copilăria sa – cu toate consecinţele: durere, intuiţie, eliberare, conştiinţă şi în cele din urmă liniştea care ar urma din pacificare, din satisfacerea trebuinţelor sale. O astfel de experienţă l-ar face capabil pe un Nietzsche de astăzi să arunce la gunoi tabletele

prescrise şi să spună: „Azi ştiu că nu devenim liberi dacă uităm traumele şi brutalităţile suferite în copilărie, dacă le bagatelizăm şi le iertăm – dimpotrivă, iertarea m-a împiedicat încă din copilărie să simt şi să observ ce mi s-a făcut. Vreau să lupt împotriva uitării, împotriva uciderii memoriei în clinicile noastre. Vreau să-mi eliberez amintirile blocate. Ele mă aşteaptă. Vreau să-mi amintesc ce am refulat şi vreau să ştiu de ce am făcut asta, pentru că vreau să-mi găsesc originile. Nu voi mai permite nimănui să mă devieze de la asta, să-mi producă confuzie dându-mi medicamente şi să mă reducă la tăcere, să mă prostească cu ajutorul teoriilor. Boala mea m-a ajutat să aud vocea copilăriei, pe care am condamnat-o atât timp la tăcere, şi acum vreau să urmez doar această voce, pentru că am învăţat despre mine mai mult decât din toate cărţile pe care le-am citit vreodată. Vreau să-mi găsesc viaţa pe care am pierdut-o cândva şi o voi găsi când voi putea spune exact şi destul de pe larg ce au făcut ei cu mine şi cum au făcut aceste lucruri. Vreau să deschid uşile spre trecut, în loc să le ţin încuiate, cum faceţi voi şi cum pretindeţi voi de la bolnavii voştri. Pacienţii voştri spun că doar lipsa de timp vă împiedică să îi ascultaţi. Doar puţini îşi dau seama că ascultarea vă produce spaimă. Această spaimă inconştientă faţă de istoria voastră reprimată este cea care vă face să doriţi să ucideţi memoria pacienţilor voştri cu şocuri electrice, pentru ca acest copil din pacient şi din voi să nu îndrăznească să vorbească. Dar pacienţii au dreptul să hotărască singuri cum vor să se comporte faţă de trecutul lor. Nu aveţi voie să le furaţi trecutul şi memoria. Ei nu trebuie să fie sacrificaţi pentru a vă sprijini apărarea voastră. Şi ei nu vor fi sacrificaţi dacă sunt pregătiţi să se confrunte cu realitatea.

Voi spuneţi că nu aţi auzit niciodată astfel de lucruri la universitate? Din nefericire, nu. De aceea este timpul să le învăţaţi

în altă parte, şi anume în voi înşivă”.

Nietzsche fictiv de astăzi, care este şi el un om neobişnuit, de succes, şi care suferă din copilărie de depresii, probabil că ar adăuga:

„Pe atunci, în copilărie, nu am avut de ales decât să le las pe femei să-mi ţină predici, dar astăzi nu mai sunt lipsit de apărare. Furia mea îndreptăţită mă face puternic şi treaz. Acum pot vedea minciunile, pentru că am încetat să iert, să mă rog, să speculez şi să mă simt vinovat pentru ce mi-au făcut persecutorii. Am început să-mi imaginez situaţii concrete şi să le pun sub semnul întrebării.

În imaginaţia mea am vizitat locuinţa în care mi-am petrecut copilăria şi şcoala. Acolo mi-am văzut familia, cum s-a purtat ea cu mine în realitate şi nu cum a pretins mai târziu că este. A fost înspăimântător, dar e realitatea. La şcoală am găsit profesorii blazaţi, care ne mustrau mereu, dar care vorbeau tot timpul de datoria lor de a trebui să educe copiii răi. Acum, când ştiu cum erau aceşti oameni, nu mai trebuie să-mi reproşez nimic. Sunt pe cale să renunţ la iluzii. Pas cu pas. Îndrăznesc să-mi privesc medicii în faţă şi să văd prin ei. Toate acestea fac ca acum să pot percepe şi iubirea şi sinceritatea când le întâlnesc, lucru de care până acum nu am fost în stare. Astăzi nu mai cred că toate femeile sunt vrăjitoare. Ştiu că suferinţa mea personală făcea să fiu expus vrăjitoarelor – femeilor care m-au chinuit în copilărie. Dar abia când mi-am putut simţi teroarea proprie, fără a o minimaliza, am perceput că nu toată lumea este la fel ca familia mea. Am aflat că există părinţi iubitori şi copii iubiţi, chiar dacă rareori, pentru a putea privi cu speranţă spre viitorul omenirii.

Astăzi sunt de părere că este o crimă să tratezi copiii aşa cum am fost tratat eu; să-i pedepseşti, să le interzici să plângă, să vorbească, să se apere, să se revolte faţă de abuzuri şi să le

suporte. Este o crimă să fie dresaţi până când ajung orbi, muţi şi lipsiţi de viaţă, iar mai târziu să nege totul. Nu este de mirare că astfel de copii, ca adulţi, preferă să le administreze altora şocuri electrice decât să se confrunte cu suferinţa lor reprimată.

Maltratarea copiilor reprezintă o crimă a omenirii împotriva omenirii, deoarece astfel se deteriorează caracterial generaţiile următoare, daune care rămân neobservate şi negate când sunt amintite «Doar nu vreţi să vă învinovăţiţi părinţii?», se întreabă, pe un ton ameninţător. «Fireşte că asta fac, dacă aceştia comit crime», sună răspunsul meu. De ce ar avea părinţii parte de o graţiere pentru crimă? Nimeni nu le interzice să fie furioşi şi să aibă sentimente, ei au voie să le trăiască, dar nu trebuie să le descarce pe copiii lor

Spre deosebire de sentimente, acţiunile distructive ar trebui interzise hotărât şi public.

Dacă voi, psihologii şi psihiatrii, aţi înceta să ignoraţi actele de maltratare a copiilor şi consecinţele lor în bolile psihice, dacă aţi îndrăzni să atingeţi şi să folosiţi cheile aflate în clinicile voastre şi pe care pacienţii vi le prezintă zilnic, pentru a deschide uşile, v-aţi trezi la viaţă. Abia atunci aţi fi capabili să-i ajutaţi şi pe alţii să trăiască.

Teoriile voastre contrazic realitatea pe care am descoperit-o cu ajutorul sentimentelor mele. Cum voi aţi învăţat să nu simţiţi şi să nu vreţi să schimbaţi asta, sunteţi incapabili să recunoaşteţi aceste contradicţii. Nu voi mai crede teoriile voastre, nu mai sunt un copil care poate fi prostit. Pot simţi intens ca un copil şi pot gândi ca un adult, iar această combinaţie de simţire şi gândire mă face să suport adevărul, să trăiesc, să vorbesc, să mă revolt şi să nu devin o victimă a aşa-numiţilor experţi distructivi. În loc să mă învăţaţi, mai bine deschideţi-vă uşile. Spaima voastră nu este o

scuză pentru eşecul vostru şi nici nu vă eliberează de responsabilitatea care vă revine conform profesiei. Spaima trebuie simţită pentru a putea fi dizolvată, dar ea nu trebuie descărcată prin administrarea unor tratamente care dăunează altora”.

Dacă astăzi un Nietzsche fictiv şi alte victime ar fi putut să simtă, să gândească şi să vorbească astfel, ele nu ar fi ajuns la droguri, sinucidere, tratamente de sevraj şi pedepse, deoarece confruntarea cu adevărul copilăriei noastre ne eliberează de modelele distructive şi autodistructive. Dar pentru a ne confrunta cu adevărul dureros avem nevoie de sprijinul oamenilor care ştiu că ceea ce mai demult era privit ca un păcat, şi anume criticarea părinţilor, este în fond singura noastră şansă să devenim sănătoşi. Corpul nostru nu poate fi păcălit. El respectă doar adevărul sentimentelor şi gândurilor noastre şi doar cu ele poate coopera pe termen lung. Din păcate, oamenii tineri sunt descurajaţi constant să fie sinceri, fiind ameninţaţi cu ceea ce se numeşte morală. Mai întâi în familie, apoi cu ajutorul religiei şi în cele din urmă şi prin intermediul psihiatriei.

Nietzsche cel real a scris: „Toţi ne temem de adevăr”, şi a mai scris şi: „Eroarea nu este orbirea, eroarea este laşitatea, acea realizare, acel pas înainte în cunoaştere se face cu curaj”. Vreau să spun că orbirea este consecinţa spaimei de faptele care ar putea declanşa furia; dar tocmai trăirea şi exprimarea furiei îndreptăţite fac ca omul să fie curajos. În mod tragic, Nietzsche, în cei 55 de ani ai vieţii sale, nu a întâlnit niciun om care să-l încurajeze „să suporte adevărul”, lucru pe care şi-l dorea atât de mult. Dar în singurătatea sa, spaima a copleşit această dorinţă. Poate că astăzi, după mai bine de 100 de ani, el ar fi găsit un „martor informat” care l-ar fi ajutat să facă paşii hotărâtori spre adevăr. Sau poate că nu. Poate că alţi Nietzsche care vor veni vor putea face asta, dar şi

ei vor avea nevoie de sprijinul nostru. Nu trebuie să-i lăsăm să vegeteze mai departe în singurătate, disperare şi confuzie sau chiar în „beznă spirituală” ani şi decenii la rând – ca o consecinţă a ignoranţei, spaimei şi rezistenţelor noastre.

După ce am scris acest capitol am primit scrisoarea unei cititoare americane, care mi-a trimis un articol „alarmant”, după părerea ei, din ziarul local din Washington, din iunie 1989. Îl citez aici pentru că el oglindeşte o tendinţă pe care o observ acum în multe ţări şi pentru că este un exemplu excelent pentru ceea ce am încercat să arăt în paginile anterioare:

Traumele trebuie uitate, nu retrăite constant.

La această concluzie a ajuns un studiu cu privire la supravieţuitorii Holocaustului.

Evreii care au supravieţuit Holocaustului şi care s-au adaptat cel mai bine vieţii după al Doilea Război Mondial au fost în stare să-şi reprime atât de bine traumele în inconştient, încât astăzi ele nu le apar nici măcar în vise. Aşa sună o concluzie a unei cercetări efectuate de oameni de ştiinţă israelieni.

Rezultatele au arătat că tehnicile moderne pentru tratarea sindromului de stres posttraumatic – de care suferă şi veteranii Războiului din Vietnam – pot în realitate să înrăutăţească tulburările, în loc să le vindece, a afirmat Peretz Lavie, profesor de psihologie la Institutul de Tehnologie Technion-Israel din Haifa, unde a fost efectuat studiul. […]

Lavie a explicat că cercetarea efectuată pe un grup de supravieţuitori ai Holocaustului a arătat că cei sănătoşi din punct de vedere psihic au învăţat să-şi reprime amintirea în aproape toate visele. Asta, spune el, ar fi un mecanism de protecţie

împotriva amintirilor oribile privind persecutarea evreilor de către nazişti în al Doilea Război Mondial. […]

„Rezultatele cercetărilor noastre indică faptul că este mai bine să se reprime anumite forme de traumă. Este mai bine să fie uitate, în loc să fie expuse pe parcursul unei terapii, timp de mai mulţi ani”.

În cazul a 23 de supravieţuitori ai Holocaustului, Lavie şi colega lui, Hanna Kaminer, au cercetat efectele pe termen lung ale traumatizărilor sufleteşti, prin notarea viselor de care îşi aminteau persoanele studiate atunci când erau trezite din somnul profund.

11 din cei analizaţi au dovedit că erau foarte adaptaţi în viaţa de după război. Ceilalţi 12 sufereau încă de consecinţele emoţionale ale Holocaustului, precum şi de o nemulţumire generală faţă de viaţă.

În patru nopţi consecutive, fiecare dintre persoanele testate a dormit într-un laborator, în timp ce li se monitorizau funcţiile organelor – bătăile inimii, respiraţia şi activitatea cerebrală.

Când persoanele testate ajungeau în stadiul de somn REM (faza de somn în care mişcările rapide ale ochilor indică visare intensă), erau trezite şi li se cerea să povestească ce visau.

Cercetările anterioare au arătat că 80% din cei care sunt treziţi în faza de somn REM îşi amintesc visele.

„Cei bine adaptaţi aveau un grad de amintire a viselor de numai 30%”, spune Lavie. „Când i-am trezit, ei au negat că visau. Erau dezamăgiţi că nu-şi amintesc visele, deoarece voiau să ne ajute în cercetare”.

Acest grup, spune el, „nu prezenta nicio tulburare degenerativă a somnului”. Supravieţuitorii mai prost adaptaţi ai Holocaustului, dimpotrivă, îşi aminteau în proporţie de 60% ce visaseră şi „prezentau toate semnele tulburărilor condiţionate de

stresul posttraumatic” în modelul de somn, a afirmat Lavie.

„Se trezeau de mai multe ori, adormeau greu, iar în somn prezentau mişcări neliniştite. Dar procentul de reamintire a viselor era dublu faţă de cei adaptaţi. […] Visele celor prost adaptaţi erau pline de senzaţii de spaimă şi de regresii – orientate spre interior”.

…

Alte teste, susţine Lavie, ar fi arătat că supravieţuitorii bine adaptaţi au rezolvat problema experienţei Holocaustului prin blocarea amintirii acestuia.

„Ei au sigilat această amintire şi asta i-a făcut în stare să trăiască mai departe. Acest mecanism i-a făcut capabili să se adapteze şi să se integreze”.

Acest mecanism de protecţie a inclus chiar şi ceea ce în cercetare se numeşte „reprimarea masivă a viselor” care protejează împotriva unei irumperi inconştiente a amintirilor înspăimântătoare. Pe baza acestor rezultate, este recomandabil, susţine Lavie, ca veteranii Războiului din Vietnam şi din alte războaie, care suferă de traume emoţionale, să fie învăţaţi să opereze o „sigilare” asemănătoare.

În prezent, se obişnuieşte tratarea unor astfel de tulburări determinate de stres prin constrângerea pacientului să-şi amintească traumele şi să retrăiască emoţiile aferente. Această reprezentare ar corespunde aproximativ deschiderii şi uscării unei răni.

Lavie, dimpotrivă, este de părere că ar fi mai bine să se sigileze rana cu o cicatrice psihică şi pacientul care suferă de sindromul de stres posttraumatic să fie învăţat să uite.

„Suntem de părere că în unele cazuri reprimarea este cheia spre vindecare, spune Lavie, teoria că trauma trebuie elaborată din nou, de la început, este o prostie pe care vrem să o oprim şi să

tratăm pacienţii aici şi acum, să le deviem atenţia de la experienţa pe care au avut-o”. […]

Este cunoscut faptul că bărbaţii şi femeile care l-au ajutat pe Hitler să comită milioane de crime nu au avut nevoie de ajutor psihiatric. În Reichul lui Hitler, ei s-au adaptat excelent condiţiilor de atunci şi chiar şi mai târziu s-au integrat fără probleme în noul context. Au câştigat bani, au întemeiat familii, deseori şi-au maltratat copiii proprii, fără niciun sentiment de vină. Nu aveau niciun vis şi nu au înţeles niciodată că au făcut ceva rău, ei doar şi-au îndeplinit datoria. Hitler şi cei asemenea lui erau mândri de capacităţile lor de a-şi uita propriile traume. Dar noi nu vrem să plătim din nou preţul pentru această uitare. Este foarte tragic că aceste idei distructive privind vindecarea prin uitare sunt recomandate tocmai victimelor Holocaustului.

Nu este adevărat că bolile posttraumatice pot fi vindecate prin uitare, dar este adevărat că mulţi oameni încearcă să se vindece astfel. Ei fac asta ori pe socoteala propriului corp, ori pe socoteala altora, a copiilor lor, a pacienţilor, studenţilor sau chiar soldaţilor, care trebuie să moară pentru că cei care le dau ordine refuză să-şi amintească. Dar această distrugere va funcţiona doar cât timp aceşti copii, pacienţi, studenţi şi soldaţi acceptă să funcţioneze. Adică atât timp cât ei nu îndrăznesc să-şi privească taţii şi mamele, să le pună la îndoială opiniile şi să-şi exprime îndoiala în aceste opinii periculoase, transmise de-a lungul generaţiilor.

JOCUL VACII OARBE ŞI FUGA DE FAPTE ÎN PSIHOTERAPIE

De la apariţia primelor mele cărţi, mi-a fost tot mai clar că practica psihanalizei este o evitare constantă din partea analistului a propriei istorii dureroase din copilărie, pe socoteala pacientului. Iar teoria psihanalitică îi face posibilă această evitare cu ajutorul unei construcţii teoretice create în acest scop. Această teorie trebuie să se bazeze pe faptul că poveştile adevărate ale pacienţilor şi ale analistului însuşi, privind maltratările şi persecuţiile din copilărie, nu pot fi povestite. Pentru ca faptele părinţilor să nu fie descoperite, pacientul nu are voie să afle cum a ajuns la modelul său comportamental autodistructiv, de ce de pildă este dependent, de ce provoacă accidente sau trebuie să suporte operaţii medicale inutile. Dar fără confruntarea cu copilăria el nu va putea dizolva acest model.

Până în 1988, am tot primit prezentări de caz, pe care candidaţii la formare le depuneau la încheierea cursurilor, pentru a deveni membri ai Societăţii Psihanalitice. Din toate aceste prezentări reieşea cum pacienţii erau împiedicaţi să vadă ce li s-a făcut în copilărie, deşi acest lucru se putea recunoaşte foarte clar din materialul prezentat.

Mi s-a relatat un caz care ilustrează limpede cum se petrece acest lucru: o femeie de 40 de ani vede cu ochii ei că soţul abuzează sexual de fiica de 12 ani. Îngrijorată de consecinţele psihice, ea trimite copilul la analista ei, la care ea însăşi se află în tratament de 8 ani. După prima discuţie fiica ajunge acasă înlăcrimată şi spune: „Nu mai vreau să merg la această femeie. A spus că nu este rău că fantazez; copiii inventează diferite poveşti, este normal, dar eu trebuie să aflu împreună cu ea de ce vreau să-i

fac greutăţi lui tata. Mă tem de ea”.

Aud frecvent despre astfel de lucruri. Dar relatez acest caz pentru că reacţia copilului a fost foarte clară. Fata de 12 ani încă mai putea reacţiona adecvat atunci când s-a încercat să fie convinsă de inexistenţa percepţiilor şi trăirilor ei. Mama ei, dimpotrivă, nu a reuşit să-şi păstreze adevărul. După 8 ani ea este deja, ca şi analista ei, un produs al unei spălări de creier mai mult sau mai puţin rafinate. Ambele nu vor observa niciodată sau doar cu foarte mare greutate că principiul psihanalizei este neschimbat: „Orice ţi-ar fi făcut părinţii, tu eşti vinovat de asta; este de datoria noastră să-ţi arătăm vina”.

Cei mai mulţi pacienţi sunt lipsiţi de apărare împotriva acestui mesaj conţinut în educaţie. De când privesc critic psihanaliza şi subliniez importanţa trăirilor senzoriale pentru terapie, sunt acuzată ocazional că agreez tehnici şi tratamente care în opinia mea sunt periculoase, deoarece sunt pedagogice, respectiv manipulatorii. Nu mă pot apăra de fiecare dată de aceste acuzaţii şi deseori aflu despre ele doar întâmplător. Dar cum spaima de adevărul privind abuzul copiilor străbate aproape toate terapiile care-mi sunt cunoscute, eu încerc în cărţile mele să arăt acest lucru prin exemple şi să mă delimitez principial de tehnicile care vizează iertarea şi împăcarea.

Pentru a-mi putea face o imagine nemijlocită despre posibilităţile terapeutice existente, despre care sunt întrebată mereu, am vizitat câteva centre din Statele Unite ale Americii. Printre ele se afla şi unul care pretindea că vindecă autismul, şi anume cu ajutorul „terapiei de holding”. În cadrul acestei terapii, mama, încurajată de terapeut, trebuie să-şi ţină în braţe, cu forţa, copilul, pentru ca astfel să stabilească un prim contact emoţional, care va duce mai departe, în decursul terapiei, la capacitatea de a

stabili un contact în plan afectiv şi social (cf. *Das verbannte Wissen,* p. 74). Prin „terapia de holding” i se sugerează copilului că folosirea forţei în prezent – ca şi în trecut – nu este rău intenţionată. Forţa este spre binele său, iar copilul va fi răsplătit şi iubit pentru toleranţa sa. I se inculcă ideea că forţa este necesară pentru creşterea lui şi este binefăcătoare în fond. O confuzie mai perfectă şi o modificare mai înşelătoare a percepţiei nu cred că sunt posibile.

Am privit procesul o zi întreagă în cadrul unui grup şi apoi am văzut şi înregistrări video ale copiilor ţinuţi cu forţa. Am recunoscut din ce în ce mai clar că aceşti copii aveau în spate o istorie plină de suferinţă, care rămânea nearticulată în toată această aşa-zisă terapie de succes. Când, în discuţiile cu doctoriţa şi cu mamele, am întrebat despre istoria de viaţă a copiilor, am aflat fapte care îmi confirmau în întregime presupunerea. Dar nimeni nu era dispus să ia în serios aceste fapte şi să le lase să acţioneze. În toate aceste discuţii m-am lovit de frică şi apărare, când am spus că simpla descărcare a furiei nu poate fi de ajuns, pe termen lung, pentru a dizolva efectul traumelor anterioare, cât timp acestea sunt ignorate. Impresia mea personală era că aici copiii erau împinşi spre abreacţia sentimentelor, prin mijlocul îndoielnic al forţei, dar erau împiedicaţi să aibă trăirea sentimentelor specifice, legate de trauma anterioară, pentru că aceste istorii le speriau pe doctoriţă şi pe mame.

Copiii nu au voie, prin urmare, să descopere cauzele primare ale disperării lor şi trebuie să-şi reprime şi mai profund cunoaşterea în scopul împăcării cu mama şi pentru a beneficia în sfârşit de grija manifestă a mamei. Caracterul pedagogic al acestei terapii constă în suprimarea iubirii infantile, a dorinţei de a fi iubit a copilului, a marii sale capacităţi de adaptare, mai ales a

capacităţii sale de a avea realizări nemaiauzite în speranţa că va primi iubire, aşa cum am descris în *Drama des begabten Kindes (Drama copilului dotat).*

Un copil autist nu poate avea speranţă. În cazul copiilor ţinuţi în braţe, ea este trezită zilnic şi copilul va arăta cât de curând de ce **realizări** este capabil, pe baza acestei speranţe. Dar deplina dezvoltare a personalităţii sale nu este identică cu rezultatele şcolare bune, ea are nevoie de mai mult decât de o simplă speranţă, ea **are** nevoie de siguranţa că părinţii suportă adevărul copilului, nu-l **evită** din frică şi nu-l manipulează în scopurile lor. Un pacient nu poate obţine această siguranţă în „terapia de holding".

Am publicat în *Das verbannte Wissen* temerile mele privind laturile manipulatorii, în opinia mea reprimatoare, ale „terapiei de holding". Asta s-a întâmplat înainte să aflu despre cartea *Der kleine Tyrann (Micul tiran),* care dezvăluie neîndoielnic atitudinea pedagogică a acestei forme de terapie.

Propria mea eliberare a fost posibilă abia când am înţeles că spaima de adevăr şi ignoranţa unui om care ajută nu reprezintă un destin implacabil, ci o alegere a adultului, care, spre deosebire de copil, are posibilitatea să renunţe la reprimare. Suntem capabili să decidem să dizolvăm apărarea intelectuală şi orbirea, care au luat naştere prin educaţie.

Analiştii Sándor Ferenczi, Robert Fliess şi Heinz Kohut au început să dea de urma adevărului privind maltratările copiilor, dar nu au mers prea departe, pentru că au rămas analişti până la moarte. Fără accesul la adevărul privitor la copilăria lor, ei nu pot găsi ieşirea din întuneric, din labirintul teoriilor analitice. Ei au aşteptat degeaba ca alţii să confirme în sfârşit ceea ce era de la sine înţeles, şi anume consecinţele refulării traumelor din

copilărie, pe care le-au descoperit la pacienţii lor. Din cauza despărţirii de colegi, ei au devenit foarte nesiguri şi s-au simţit izolaţi, deoarece le lipsea experienţa propriei copilării. Dacă ar fi găsit drumul spre copilăria lor şi astfel spre adevăr, atunci nu s-ar fi simţit izolaţi. Căci a trăi cu propria poveste înseamnă să fii cu tine, iar asta este contrariul izolării. Ne Simţim izolaţi când suntem despărţiţi de noi înşine şi astfel trăim fugind de adevăr. Sute de prieteni şi de admiratori nu ar putea înlocui această pierdere.

Viaţa lui Friedrich Nietzsche arată clar incapacitatea unui intelect de excepţie, care se opune cu toată fiinţa sa să conştientizeze primele experienţe traumatizante din viaţă. Nietzsche creează opere gigantice, în care luptă împotriva adevărului simplu al copilului maltratat, abuzat şi înşelat permanent. Încă din şcoală el suferă de reumatism sever, de dureri constante de cap şi de gât, fără ca lumea din jur să înţeleagă aceste strigăte de ajutor. Şi-a pierdut raţiunea, la 45 de ani, pentru că nu a vrut să afle cu niciun chip cauzele suferinţelor şi singurătăţii sale din copilărie.

Medicina are etichete bine stabilite pentru astfel de încercări autodistructive de soluţionare a problemelor. Dar criza lui Nietzsche, din Torino, nu a reprezentat o necesitate. Ea nu ar fi trebuit să se petreacă şi nici nu s-ar fi petrecut dacă măcar o singură persoană, un „martor informat”, l-ar fi ajutat pe Nietzsche să nu-şi mai evite copilăria şi să ia în sfârşit în serios suferinţele copilului înşelat. El nu a întâlnit niciodată o astfel de persoană şi de aceea existenţa sa a avut acest sfârşit tragic: sfârşitul unui om care şi-a căutat adevărul şi în acelaşi timp se temea de el, dar care, în singurătatea sa nelimitată, nesprijinit de nimeni, a fost copleşit nu de adevăr, ci de spaima de adevăr. Un singur om, care nu se teme de adevărul despre copilărie, ar fi putut să-i salveze viaţa de

la distrugere.

Este destul de greu să recunoaştem minciunile ca atare dacă o persoană de la care aşteptăm ajutor persistă în minciună. Decenţa educată şi nevoia noastră ne împiedică să demascăm această persoană. Dar este cu atât mai greu să demascăm minciunile pe care toţi cei din mediul nostru le consideră adevărate, doar pentru că ei înşişi au fost victime ale acestor minciuni. Astfel, din fostele victime ale confuziei iau naştere formatorii de opinie şi stâlpii societăţii noastre.

În 1989, revista *Paris Match* a relatat despre un sondaj realizat printre elevii de liceu, în care 78% din cei întrebaţi au considerat că bătăile primite în timpul educării lor sunt necesare şi corecte. Acest lucru confirmă afirmaţia mea conform căreia aprobarea generală a pedepsei corporale şi a dresajului nu aparţine deja trecutului, cum le-ar plăcea criticilor mei să creadă. Dar, în plus, acest studiu arată cu o claritate înspăimântătoare cât de devreme minciunile trăite şi învăţate se stabilizează în opinii şi convingeri la tineri. Fiind susţinute de majoritate, ele sunt greu de demascat pentru mulţi, în distructivitatea şi neadevărul lor, mai ales dacă lipsesc informaţiile adecvate. Elevii bătuţi consideră că ceea ce cunosc din experienţă este de la sine înţeles şi normal şi ceea ce li se spune este corect, şi anume că toţi copiii au nevoie de bătaie. Ei nu pun la îndoială această opinie, deoarece copiii bătuţi se tem să-şi pună la îndoială părinţii. Ei adoptă, prin urmare, opiniile ignorante şi distructive ale părinţilor şi nu ştiu că mai există şi părinţi care-şi iubesc copiii şi nu-i bat niciodată şi că acei copii nu ajung tirani şi criminali, ci oameni fericiţi şi conştienţi, care-i ajută pe alţii şi nu vor să le facă niciodată rău. Acest lucru este valabil şi pentru oameni care în copilărie au fost răniţi, dar care au putut să dizolve consecinţele acestor răniri şi care, de

aceea, pot judeca foarte clar comportamentul distructiv faţă de copii.

Această cunoaştere este atât de hotărâtoare pentru supravieţuirea planetei noastre încât am putea spune că toate ziarele ar trebui să informeze zilnic publicul, pentru a preveni oamenii de profeţii falşi şi periculoşi. Toate clopotele bisericilor ar trebui să bată, pentru a preveni credincioşii de pierderea drepturilor lor democratice şi de viitorii tirani distrugători, care iau naştere prin aprobarea violenţei în educaţie. Căci astăzi se ştie şi această cunoaştere poate fi verificată în orice caz individual: cine susţine că pedepsele suferite în copilărie reprezintă o bună educaţie nu ar trebui în niciun caz să capete putere asupra altor oameni sau asupra popoarelor, deoarece ar putea deveni foarte uşor un conducător distructiv.

Să ne cedăm drepturile noastre democratice unor viitori tirani şi dictatori, pentru că ei se prezintă la început ca „părinţi puternici” amintindu-ne de propriii noştri părinţi, ar echivala cu o sinucidere colectivă. Dispunem deja de criteriile necesare pentru a recunoaşte la timp acest pericol. Chiar dacă încă din copilărie (cf. Capitolul II, 4) îl aşteptăm pe marele salvator, ca adulţi putem să conştientizăm că acest salvator nu trebuie să fie degenerat. Mai mult ca sigur un om care reprimă şi neagă complet maltratările trăite reprezintă un pericol pentru toţi ceilalţi, iar acesta devine cu atât mai mare cu cât are mai multă putere. Acest lucru poate fi verificat, în detaliu, cu exemple din vieţile lui Stalin, Hitler şi nenumăraţi adepţi ai lor. Nu se găseşte printre ei nicio excepţie, nici un singur om care să fi devenit călău şi care să nu fi fost convins că suferinţa provocată este justă.

FAPTE

SACRIFICIUL COPIILOR, CA „TRADIŢIE”

Statisticile arată că în lume trăiesc astăzi mai mult de 100 de milioane de femei cărora li s-a îndepărtat clitorisul înainte de căsătorie. Este vorba de un obicei vechi, faţă de care chiar şi femeile africane protestează între timp. Dar protestele lor sunt primite cu indignare şi ameninţări nu numai de bărbaţi, ci şi de femeile care aprobă acest obicei. De ce se comportă şi femeile astfel? Nu au fost ele însele victime ale acestui obicei, care se bazează pe postulatul inuman conform căruia femeile nu trebuie să simtă nicio plăcere în timpul actului sexual? Femeile africane de astăzi nu ar trebui să vrea să-şi protejeze fiicele proprii de această pierdere, de această durere şi de pericolul infecţiei, din cauza căreia mor multe fete? Fără îndoială că aşa ar trebui, dacă nu ar opera aici legea refulării furiei. Iar furia refulată este transmisă inconştient generaţiei următoare.

Extirparea clitorisului unei fete de 12 ani, cu sau fără anestezie, este efectuată de femei adulte care au fost cândva victime ale aceleiaşi proceduri, dar a căror conştiinţă nu a înregistrat însă starea în care se află. Ele s-au protejat prin faptul că au refulat din conştiinţa lor atât durerea, cât şi furia şi dorinţa de răzbunare şi chiar au idealizat obiceiul. Ca fete tinere, ele nu au putut să se apere şi au trebuit să-şi reprime sentimentele – este de înţeles. Dar astăzi ele susţin, ca o consecinţă a acestei reprimări, că această procedură este corectă, necesară şi inofensivă. Ele nu-şi pot aminti de durerea refulată, nu şi-au deplâns niciodată pierderea, au privit-o mereu ca pe ceva natural şi în consecinţă fac acelaşi lucru copiilor lor, fără să dorească să ştie la ce îi supun de fapt.

În faţa unui tribunal european, care trebuia să judece cauzele unei castrări de acest fel care a dus la moarte, mama s-a apărat cu argumentul că fiica ei nu ar fi găsit, la întoarcerea acasă, un bărbat dacă nu ar fi suportat această operaţie. De aceea operaţia ar fi fost obligatorie. Mama intervievată nu îşi dădea seama că ar fi existat şi un alt motiv în spatele comportamentului său.

În urechile unui european sună mai mult sau mai puţin absurd ca o astfel de mutilare gravă a fetelor să fie aprobată vreme de sute de ani, până în ziua de astăzi. Dar asta numai pentru că a învăţat de timpuriu să creadă toate celelalte minciuni posibile, dar numai pe aceasta nu. El crede poate că prin intermediul unei educaţii severe şi prin supunere se obţine un om responsabil şi sensibil.

Un cititor naiv ar putea să se întrebe: ce părere are Dumnezeu despre faptul că li se îndepărtează clitorisul câtorva milioane de fete? Ar fi de înţeles, deşi nu mai puţin îngrozitor, dacă tatăl fetelor ar fi cel care ar cere operaţia – poate pentru că la un moment dat şi-a satisfăcut poftele cu acest copil şi nu vrea ca viitorul soţ al feţei să aibă aceeaşi posibilitate. Sau poate pentru că astfel s-ar răzbuna, prin vicariat, pe mama sa, atunci când o face să sufere pe fiica sa. Dar ce legătură are Dumnezeu cu toate astea? De ce voinţa lui Dumnezeu este adusă în discuţie ca justificare pentru aşa ceva? Dumnezeu simbolizează doar interesele oamenilor? Nu se poate înţelege altceva. De ce ar avea Dumnezeu astfel de motive îngrozitoare pentru legile sale? Şi de ce se roagă oamenii la astfel de zei groaznici? Acest lucru ni se pare nouă, cei care nu am fost mutilaţi, cel puţin nu fizic, ca fiind complet de neînţeles.

Există diferite motive pentru astfel de maltratări deghizate în obiceiuri religioase efectuate asupra copiilor lipsiţi de apărare: nu

doar răzbunarea adultului pentru suferinţa de altă dată refulată în inconştient este un declanşator. Supunerea lipsită de discernământ faţă de părinţi şi convingerea preluată de la ei că prin extirpare se obţine un lucru pozitiv fac ca aceste mutilări să fie efectuate în continuare, ca tradiţie demnă de a fi păstrată.

Totuşi există deja în Statele Unite ale Americii tineri evrei – despre ei a relatat în 1987 revista *Mothering* – care, deşi sunt religioşi, refuză principial circumcizia, pentru că i-au recunoscut caracterul oribil.

În *Verbannte Wissen* l-am citat pe larg pe cercetătorul comportamental Desmond Morris care a dovedit că niciunul dintre argumentele aşa-zis medicale privind necesitatea circumciziei la bărbaţi nu este irefutabil. Acest lucru este dovedit de cercetări din America şi Anglia. Este vorba de o modă, de pe urma căreia au profitat în special medicii care s-au folosit de ignoranţa şi credulitatea populaţiei. De când companiile de asigurări nu mai plătesc circumciziile, acest „obicei” şi-a pierdut rapid atractivitatea şi nu se mai vorbeşte decât rareori de necesitatea sa medicală.

Încercarea de a transmite prin abreacţie dorinţele de răzbunare cândva reprimate – uşor de înţeles, dar criminale – ale copilului violat zeci de ani mai târziu tot unui copil sau altor persoane lipsite de apărare nu poate fi depăşită prin fraze moralizatoare, cu atât mai puţin cu cât religiile obişnuiesc să practice această formă de sacrificiu uman şi chiar o sfinţesc. Doar conştientizarea furiei îndreptăţite şi a dorinţei de răzbunare poate împiedica o altă crimă şi poate stopa cercul vicios al ignoranţei. Când o femeie va fi în stare să accepte faptul trist şi revoltător, şi anume că părinţii ei au sacrificat-o unui ritual religios fără sens, atunci ea nu va mai vrea să facă fiicei ei acelaşi lucru. Ea va şti cine merită furia ei şi nu va lăsa un copil nevinovat să plătească

pentru crima altuia.

Chiar dacă ritualul extirpării clitorisului nu apare în cercul nostru cultural, numeroşi alţi oameni i-au făcut pe copiii lor să sufere o amputare: şi anume pe cea a lumii lor sentimentale, care le-a fost mutilată îngrozitor prin maltratări şi educaţie.

Tradiţia milenară a maltratării şi omorârii copiilor nu poate fi depăşită de azi pe mâine. Cuvântul „tradiţie” are încă o conotaţie pozitivă. În Elveţia neutră, care nu a dus niciodată un război de cucerire, a cărei armată există exclusiv pentru apărare, s-a discutat, din perspectiva tendinţelor de deschidere din 1989, dacă nu cumva ar trebui să se renunţe complet la armată. Un bărbat mai vârstnic, întrebat pe stradă cu privire la acest lucru, a explicat că armata trebuie păstrată cu orice preţ. Şi anume „pentru tradiţie”. El s-ar fi putut exprima şi astfel: nu se ştie niciodată care dintre vecinii noştri vor avea altă părere în viitor, nu vrem să fim dependenţi de intenţiile vecinilor noştri mai mari, deoarece independenţa noastră este prea importantă pentru a risca aşa ceva. Dar nu a spus asta. El a spus doar că o armată atât de scumpă trebuie păstrată pentru tradiţie. Iar cel care l-a întrebat nu s-a mirat.

Foarte mulţi oameni gândesc la fel despre dresarea copiilor. Este o tradiţie, de aceea ei trebuie bătuţi sau supuşi unor abuzuri rituale. Pentru că exista o tradiţie, chinezoaicele trebuiau să sufere chinuri oribile şi să-şi lase mutilate picioarele. Pentru că există o tradiţie să omorâm oameni, mărşăluim de mii de ani în războaie.

Astăzi suntem într-un punct de cotitură. Nu mai putem aproba tradiţiile doar de dragul lor, nu mai putem juca mai departe jocurile de război fără a percepe consecinţele unei astfel de distrugeri la măsura corectă. Trebuie să conştientizăm faptul că de tradiţia noastră ţinea şi omorârea copiilor – orbirea noastră faţă de

această tradiţie este deja consecinţa acestei practici, şi nu ne rămâne altceva de făcut decât să devenim conştienţi de părţile ei groaznice, pentru a nu le transmite mai departe generaţiilor viitoare.

„SALVATORII” ŞI CONSTRUCTORII DISTRUCTIVI AI REGIMURILOR TOTALITARE

Adolf Hitler

De la uciderea sufletelor de copii la distrugerea unor popoare întregi

„Ce *noroc pentru guvernanţi* că *oamenii nu gândesc*”.
(Adolf Hitler, citat după Joachim Fest, Hitler, 1973)

În Germania de astăzi mai poate avea cineva ideea că dacă nu ar fi existat sistemul de maltratare a copiilor, şi al educaţiei bazate pe supunerea oarbă, cu ajutorul forţei, nu ar fi existat niciun Hitler şi nici adepţi ai lui Hitler? Prin urmare nici milioane de oameni ucişi? Probabil că fiecare om care gândeşte şi-a pus măcar o dată întrebarea: cum s-a putut ajunge ca un om să gândească o maşinărie gigantică de ucidere şi să găsească milioane de ajutoare pentru a O pune în mişcare?

Monstrul Adolf Hitler, ucigaşul a milioane de oameni, maestrul distrugerii şi al nebuniei organizate, nu a venit pe lume ca monstru.

El nici nu a fost trimis de diavol pe pământ, cum cred mulţi, nici nu a fost trimis din cer, pentru „a face ordine” în Germania, pentru a construi autostrăzi şi pentru a scoate ţara din criza economică, cum cred încă şi astăzi mulţi alţii. Nici nu s-a născut cu „impulsuri distructive”, pentru că ele nu există. Sarcina noastră biologică este de a menţine viaţa şi nu de a o distruge. Distructivitatea unui om nu este niciodată înnăscută,

predispoziţiile moştenite nu sunt nici rele, nici bune. Felul în care se manifestă ele depinde de caracter, care se formează în decursul vieţii şi al cărui tip este determinat de experienţele individuale, mai ales din copilărie şi tinereţe, şi de deciziile ulterioare ale adultului.

Hitler a venit pe lume, ca orice copil, nevinovat, şi a fost educat de părinţii săi, ca mulţi copii pe atunci, în mod distructiv, iar mai târziu a devenit el însuşi un monstru. A fost supravieţuitorul unei maşinării de distrugere care în Germania începutului de secol se numea „educaţie” şi pe care eu o desemnez ca pe KZ (Konzentrationslager) ascunsă a copilăriei, care nu trebuie recunoscută niciodată.

Cum a devenit această oroare ascunsă una manifestă, în Reichul său, am descris foarte precis în cartea mea *Am Anfang war Erziehung (La început a fost educaţia)* şi în celelalte cărţi ale mele, de pildă în *Das verbannte Wissen* şi *Der gemiedene Schlüssel.* Acolo se află şi prezentarea clară a dovezilor pentru tot ceea ce voi schiţa în paginile următoare.

Fiecare copil maltratat trebuie să refuleze total maltratările, neglijenţele şi confuziile pentru a nu muri, căci organismul copiilor nu ar putea suporta toate aceste dureri. Abia pentru adult se deschid alte posibilităţi de a face faţă sentimentelor. Dacă el nu foloseşte aceste posibilităţi, funcţia de refulare care odinioară i-a salvat viaţa se poate transforma într-o forţă periculoasă, distrugătoare şi autodistructivă. În carierele dictatorilor, cum sunt cele ale lui Hitler şi Stalin, fantasmele de răzbunare reprimate cândva pot duce la acţiuni distructive de dimensiuni greu de descris. Acest fenomen nu apare deloc la regnul animal, pentru ca niciun animal nu este dresat în copilărie, de părinţii săi, să devină o negare perfectă a fiinţei sale, pentru a ajunge în cele din urmă un

„animal rezonabil”. Doar oamenii acţionează într-un mod atât de distructiv. Relatările din copilărie ale criminalilor naţional-socialişti, dar şi cele ale voluntarilor în Războiul din Vietnam au confirmat faptul că programarea oarbă spre distructivitate a început mereu cu o educaţie brutală care viza supunerea necondiţionată şi cu dispreţuirea totală a copilului.

De pildă, comandantul de la Auschwitz, Rudolf Höss[1], şi-a caracterizat foarte potrivit copilăria, fireşte fără a vedea în ea rădăcinile inumanităţii sale (cf. R. Höss, *Kommandant in Auschwitz*, München, 1963):

„Mi s-a arătat mereu în mod special faptul că trebuie să îndeplinesc, respectiv să urmez dorinţele sau ordinele părinţilor, profesorilor, preoţilor etc., ale tuturor adulţilor, până ia personalul de serviciu, şi că nu trebuie să mă las oprit din drum. Ce spun ei este mereu corect. Aceste principii educative au trecut direct în carnea şi în sângele meu”.

A reprima senzaţiile, impulsurile şi sentimentele copiilor înseamnă a le ucide sufletul. Höss a experimentat uciderea foarte devreme, pe el însuşi, în copilărie, şi a învăţat-o temeinic. El a aşteptat aproximativ 30 de ani până când regimul i-a oferit ocazia să folosească ceea ce a învăţat.

La fel funcţionează mii de contemporani. În loc să dezvăluie şi să judece acţiunea îngrozitoare a părinţilor, ei o laudă şi o apără. Dacă conştiinţa ar fi putut da mărturie despre absurditatea şi pericolul educaţiei brutale, atunci nu ar fi fost posibil ca Höss să devină un monstru. Predispoziţia pentru supunere oarbă şi alegerea unui om ca Hitler nu ar fi existat atunci în Germania.

Oamenii tineri din Europa Centrală şi de Est, care au ieşit pe stradă la sfârşitul anilor ’80 pentru a protesta faţă de minciunile

1 Rudolf Franz Ferdinand Höss (transcris uneori şi - Höß, Hoeß, sau Hoess)

guvernelor lor şi pentru a cere mai multă libertate, au cunoscut cu siguranţă în copilăria lor variante pentru supunerea oarbă şi pentru ipocrizie. Ei au dovedit deja acest lucru prin faptul că au fost capabili să îşi ceară drepturile, fără a denatura cauza pentru care luptau printr-o distructivitate oarbă şi necontrolată, cum au făcut teroriştii din anii ’60, a căror educaţie era pătrunsă complet de spiritul „pedagogiei negre”.

Prin „pedagogie neagră” înţeleg o educaţie care este orientată spre distrugerea voinţei copilului, pentru ca prin intermediul exercitării explicite sau mascate a puterii, prin manipulare şi reprimare copilul să devină un subordonat ascultător. Am detaliat acest concept în cărţile mele *Am Anfang war Erziehung* şi *Du sollst nicht merken (Nu trebuie să observi),* cu multe exemple. În alte publicaţii am arătat mereu ce urme lasă mentalitatea mincinoasă a „pedagogiei negre”, pe care am suportat-o în copilărie, asupra gândirii şi relaţiilor noastre ca adulţi.

Pentru scopurile lor aparent umane, aceşti oameni, ca şi părinţii lor, au ales forţa brută ca mijloc. Tinerii demonstranţi din anii ’80 au fost în stare să demaşte teroarea stalinismului, caracterul său opus vieţii, minciuna şi găunoşenia sa – toate aceste lucruri cu care părinţii şi bunicii lor se simţeau bine – tocmai pentru că în copilărie au putut cunoaşte mai multă libertate şi sinceritate decât generaţia anterioară. Pentru a suferi conştient în condiţii de lipsă de libertate oamenii trebuie să aibă un concept despre ce înseamnă libertatea şi consideraţia faţă de viaţă.

Cine nu a aflat asta niciodată, cei care, în copilărie, au cunoscut şi au fost expuşi doar forţei, brutalităţii şi ipocriziei, fără a fi întâlnit măcar un singur „martor ajutător”, aceia nu demonstrează pentru libertate.

Un „martor ajutător” este pentru mine un om care stă alături de un copil maltratat (oricât de rar s-ar întâmpla acest lucru), care-i oferă sprijin, o contragreutate faţă de abuzurile din viaţa de zi cu zi. Poate fi orice om din anturaj: un profesor, o vecină, femeia de serviciu din casă sau bunica. Foarte frecvent este vorba de fraţi sau surori. Acest martor este o persoană care oferă copilului bătut sau neglijat simpatie sau chiar iubire, care nu vrea să-l manipuleze în scopuri educative, care are încredere în el şi-i dă sentimentul că nu este rău şi că merită prietenia. Datorită acestui martor, care nici măcar nu trebuie să fie conştient de rolul său hotărâtor, salvator, copilul află că în această lume există iubire. El dezvoltă încredere, în cel mai bun caz, în oameni şi poate preţui iubirea, bunătatea şi alte valori ale vieţii. Acolo unde lipsesc cu desăvârşire „martorii ajutători”, copilul glorifică violenţa şi o foloseşte mai târziu mai mult sau mai puţin brutal şi sub aceeaşi acoperire ipocrită. Este caracteristic faptul că în copilăria ucigaşilor în masă, precum Hitler, Stalin sau Mao, nu a existat niciun astfel de „martor ajutător”.

Aceia cer ordinea prin intermediul violenţei, aşa cum au învăţat în copilărie: ordinea şi curăţenia trebuie să existe cu orice preţ, mai ales cu preţul vieţii. Victimele unei astfel de educaţii ard de nerăbdare să facă altora ce li s-a făcut lor. Iar dacă nu au copii sau dacă se sustrag acestei răzbunări, ei marşează pentru forme noi de fascism. Fascismul are, la bază, mereu acelaşi scop: distrugerea adevărului şi a libertăţii. Cei maltrataţi în copilărie, care-şi neagă suferinţele, folosesc de fiecare dată etichete şi parole actuale şi se bucură de acordul contemporanilor, deoarece contribuie la ascunderea adevărului celorlalţi. Sunt măcinaţi de pofta perversă de a distruge viaţa, pe care au observat-o în copilărie şi în tinereţe la părinţii lor. Îşi doresc de multă vreme să

se afle de partea cealaltă, să aibă putere şi să o prezinte – cum au făcut Stalin, Hitler, Ceauşescu etc. – ca pe o salvare pentru alţii. Această dorinţă veche din copilărie le determină „opiniile” şi discursurile politice, care tocmai de aceea nu permit contraargumente politice. Raţiunea rămâne lipsită de putere în faţa unui astfel de delir de persecuţie, cât timp rădăcinile acestuia, care îşi au originea în ameninţările reale din copilărie, sunt ignorate sau necunoscute. Compulsiunea inconştientă de a răzbuna rănile refulate este mai puternică decât orice raţiune. De la un rătăcit care acţionează din panică permanentă nu se poate aştepta o claritate a argumentelor. Dar trebuie să ne protejăm de el.

Accesul la adevăr va face posibil să împiedicăm aceşti oameni, care caută „ordinea” cu forţa, să-şi ducă la capăt planurile distructive. Când societatea nu va mai nega existenţa brutalităţii, violenţei şi a dispreţului faţă de om în copilărie şi nu va mai bagateliza pericolele pe care acestea le implică, atunci fascismul se va stinge, căci nu va mai avea nicio şansă în această societate.

Nu este de ajuns să demascăm stalinismul şi naţional-socialismul ca minciuni. Cât timp nu se recunoaşte căror circumstanţe li se datorează succesul, astfel de minciuni sau altele asemănătoare pot trăi mai departe sau pot reînvia, adaptate epocii respective, deoarece fascismul este o atitudine care aduce la suprafaţă istoria ascunsă a distrugerii.

În esenţă, el nu este determinat nici de relaţii economice, nici de relaţii politice. Mult timp succesul lui Hitler a fost „explicat” prin starea economică catastrofală a Republicii de la Weimar. Dacă ar fi aşa, nu ne-am putea explica nici de ce, în ciuda situaţiei economice foarte proaste, mulţi cetăţeni sovietici au salutat politica lui Gorbaciov spunând: „În sfârşit, în sfârşit putem spune şi vedea adevărul. Acest lucru nu se poate plăti cu bani, nu se poate

cumpăra, fără adevăr nu se poate trăi mult timp. Este ca aerul de care avem nevoie pentru a respira”.

Nu este de ajuns să vedem suprafaţa şi să o descriem. Producţia confuziilor paranoide din copilărie trebuie recunoscută şi făcută imposibilă. O lege clară, care consideră în mod neechivoc că maltratarea copiilor este o infracţiune, ar fi un pas hotărâtor în vederea profilaxiei.

Accesul la adevărul propriei noastre istorii ne ajută să recunoaştem clar că ceea ce vor să realizeze câţiva oameni distructivi şi rătăciţi – oricât ar părea de atrăgător pentru unii cu un destin asemănător – în fond nu este nimic altceva decât iadul din care au ieşit ei înşişi: iadul cinismului, al aroganţei, brutalităţii, furiei distructive şi prostiei. Ei au scăpat din acest iad graţie negării, cu dorinţa arzătoare de a se răzbuna.

Nu se poate vorbi cu aceşti oameni? Vreau să spun că în orice caz trebuie încercat, pentru că este posibil, ba chiar probabil, să le putem oferi astfel, pentru prima dată, şansa de a întâlni un „martor cunoscător”. Cu ce se vor alege ei din această întâlnire scapă influenţei noastre, dar, cel puţin, ar trebui să folosim această şansă. Viaţa le-a rămas datoare, iar acest lucru este valabil probabil şi pentru toţi deţinuţii din închisori. Ar trebui încercat să li se arate că, în copilărie, ar fi avut dreptul la atenţie, iubire şi dezvoltare şi că le-a fost refuzat acest drept; dar că acest lucru nu-i îndreptăţeşte să distrugă viaţa altora şi că această distrugere este o fundătură. Nici ura lui Adolf Hitler, nici pofta sa de răzbunare nu s-a potolit cu milioanele de cadavre. Trebuie arătat că ceea ce li s-a vândut în copilărie drept educaţie era o ideologie mincinoasă şi stupidă, în care au trebuit Să creadă pentru a supravieţui şi pe care acum vor să o vândă mai departe, la nivel politic. Şi trebuie să li se arate că cei care i-au înşelat, care le-au cauzat suferinţa,

foamea după putere şi distrugere nu au fost evreii, arabii sau ţiganii, ci propriii părinţi, cetăţeni curaţi şi Ordonaţi, enoriaşi pioşi, bine văzuţi şi respectabili.

Nu ştim câţi dintre tinerii infractori violenţi, care-şi prezintă faptele de răzbunare ca „politice” sau „religioase”, sunt încă deschişi pentru o discuţie. Dar dacă ne închipuim că în societatea noastră ei nu au întâlnit aproape pe nimeni care să le explice propria istorie, atunci este puţin probabil ca vreunul dintre ei să asculte. S-ar putea ca evidenţa faptelor pe care le cunoaşte din copilărie, dar pe care nu le-a pus niciodată în relaţie să-l lumineze pe câte unul. Mai ales dacă nu a învăţat ani la rând la universităţi cum să le nege sau să le ascundă.

Pericolul nu porneşte de la oamenii individuali, chiar dacă sunt criminali; pericolul se află mai degrabă în ignoranţa întregii societăţi, *care le confirmă oamenilor minciunile în care au trebuit să creadă în copilărie.* Reprezentanţii de seamă ai societăţii, profesorii, juriştii, medicii, lucrătorii sociali, preoţii îi protejează pe părinţi de orice reproş al copilului maltratat şi ascund adevărul despre maltratarea copiilor. Se obţine impresia că această infracţiune trebuie să rămână nepedepsită (cf. *Das verbannte Wissen,* p. 163).

Dar tocmai cu ajutorul adevărului *nelimitat* privind maltratarea copiilor care produce alte maltratări ale copiilor ne-am putea feri de pericolele ce ne ameninţă. Printre altele, ne putem asigura că acei copii maltrataţi sever, care din acest motiv au devenit infractori paranoizi, nu vor ajunge niciodată conducătorii unor naţiuni şi nu vor avea niciodată puterea de a domina milioane de oameni şi de a-i distruge. Pe vremea lui Nero, exista un destin implacabil de a trăi sub tirania unui individ, dar în timpurile democraţiei, oricât de imperfectă ar fi ea, acest destin se află în

mâinile alegătorilor. Ei pot alege orbirea sau adevărul faptelor. Cine optează pentru adevăr nu se va da pe mâna unor oameni care-i promit salvarea prin distrugerea altora. Căci el va şti că foamea de distrugere nu este o trebuinţă umană primară, care poate fi satisfăcută o dată, ci este o căutare permanentă şi pervertită a răzbunării, care în cele din urmă i-ar lovi şi pe alegătorii unui astfel de tiran dacă nu găsesc la timp curajul pentru adevăr.

Nu cunosc niciun exemplu care să fie mai bine documentat şi care să ne aducă în faţa ochilor mai clar consecinţele uciderii sufletelor copiilor – una dintre ele este orbirea colectivă – precum succesul fatal al lui Hitler.

Hitler i-a povestit cândva secretarei sale, cum a reuşit ca o dată, în timp ce tatăl său îl bătea, ca de obicei, cu biciul, să nu mai plângă, să nu mai simtă nimic şi chiar să numere cele 32 de lovituri (cf. John Toland, *Adolf Hitler,* Bergisch-Gladbach 1977, p. 30). În acest mod, prin negarea completă a durerilor, a sentimentelor de neputinţă şi a disperării – adică prin negarea adevărului –, Hitler a devenit maestrul violenţei şi al dispreţului faţă de oameni. Rezultatul a fost un om incapabil de diferenţieri empatice faţă de alţi oameni. Era lipsit de milă şi mânat constant spre distrugere. Sentimentele de ură şi dorinţa de răzbunare, rămase latente, l-au condus mereu spre alte acţiuni. După ce au trebuit să moară milioane de oameni din cauza acestor acţiuni, sentimentele îl urmăreau în somn. Hermann Rauschning relatează despre strigătele de luptă nocturne ale Conducătorului, legate de o „numărătoare incomprehensibilă”, ale cărei origini eu le văd în ritualurile de pedepsire din copilăria sa (cf. *Am Anfang war Erziehung,* p. 204).

Hitler nu a inventat fascismul, el l-a descoperit anterior, ca mulţi dintre contemporanii săi, în regimul totalitar din familie.

Caracterul naţional-socialist al fascismului poartă neîndoielnic urme clare ale copilăriei lui Hitler. Dar copilăria sa nu a fost o excepţie. De aceea nici Gerhart Hauptmann, nici Martin Heidegger, şi nici alţi intelectuali celebri nu au putut să perceapă nebunia lui Hitler. Pentru a fi în stare de aşa ceva, ei ar fi trebuit să perceapă nebunia propriei lor educaţii.

Adolf Hitler a avut posibilitatea să facă din Europa şi din întreaga lume câmpul de bătaie al copilăriei sale, deoarece în Germania de atunci existau milioane de oameni care au trăit lucruri asemănătoare în copilărie. Următoarele principii erau pentru ei de la sine înţelese, chiar dacă nu neapărat în mod conştient:

1. Nu viaţa, ci ordinea şi supunerea sunt valorile supreme.

2. Doar prin forţă se poate crea şi menţine ordinea.

3. Creativitatea (întruchipată de copil) este un pericol pentru adulţi şi trebuie distrusă.

4. Să asculţi în mod absolut de tată este legea supremă.

5. Nesupunerea şi critica sunt de neconceput, deoarece sunt tratate cu pedepse corporale şi ameninţarea cu moartea.

6. Copilul vioi şi plin de viaţă trebuie educat cât mai devreme pentru a deveni un robot supus, un sclav.

7. Sentimentele nedorite şi trebuinţele adevărate trebuie reprimate cât mai hotărât.

8. Mama nu va proteja niciodată copilul de acţiunile punitive ale tatălui, ci îi ţine predici, după fiecare tortură suferită, despre cum trebuie să-şi cinstească şi să-şi iubească părinţii.

Din fericire, uneori au existat oameni la care copilul putea evada din acest regim totalitar şi unde putea găsi chiar iubire, atenţie şi protecţie. Datorită acestei experienţe pozitive – chiar şi numai datorită comparaţiei – copilul putea judeca cel puţin în

sufletul său traumele trăite şi putea să nu dezvolte dorinţa ca mai târziu să-i chinuie pe alţii. Dar dacă aceşti martori salvatori lipseau, copilului nu-i rămânea altceva de făcut decât să subordoneze fiecare reflex natural, precum furia sau chiar râsul, în acest scenariu bizar şi să exerseze în fiecare zi supunerea absolută. Numai astfel putea menţine în anumite limite ameninţarea reprezentată de tată. Hitler a exploatat mai târziu această şcoală timpurie de formare a caracterului. Într-o asemănare aproape completă cu sistemul de educaţie pe care l-a cunoscut pe propria piele, el a dezvoltat ideologia naţional-socialistă, care a avut în practică următoarele consecinţe:

1. Voinţa Führerului este legea supremă.

2. Führerul va crea ordinea cu forţa şi va face din Germania paradisul arienilor, rasa dominantă.

3. Cine se supune ca un robot ordinelor sale va fi răsplătit.

4. Cine îndrăzneşte să critice va ajunge în lagăre de concentrare.

5. Evreii şi ţiganii trebuie distruşi, bărbaţi, femei şi copii.

6. Polonezii şi ruşii trebuie să devină sclavi buni de muncă.

7. Persoanele cu handicap şi cele cu boli psihice ar trebui, de asemenea, omorâte.

7. Arta liberă este periculoasă, „degenerată”, şi trebuie, ca orice altă formă de creativitate liberă, persecutată.

Fără numeroasele filme documentare care prezintă jubilaţia maselor, astăzi nimeni nu ar crede că un nebun cu o ideologie care dispreţuieşte oamenii a putut declanşa atâta admiraţie. Cum a fost posibil ca Hitler să aibă parte de atât de mulţi susţinători? Doar pentru că promitea poporului soluţia tuturor problemelor oferind un ţap ispăşitor? Cu siguranţă. Dar doar asta nu ar fi fost de ajuns pentru ca nenumăraţi oameni să se lase folosiţi ca nişte marionete.

Aceste promisiuni trebuie să fi fost făcute în stilul tatălui doritor de putere şi violent pe care cei mai mulţi îl cunoşteau, de care se temeau şi pe care-l admirau. De la astfel de taţi au învăţat dictatorii, în copilărie: te bat până te las lat – spre binele tău. Mulţi şi-au târât popoarele în războaie şi s-au intitulat salvatori. Unii fac asta şi astăzi.

Din istoria sacrificiilor umane şi a canibalismului până la azteci se poate învăţa felul în care diverse religii au consfinţit sacrificiul uman pentru a înfrumuseţa crimele făcute de părinţi împotriva copiilor. Cine citeşte această istorie cu ochii deschişi va observa mereu acelaşi model: „Dacă fac altora ce mi s-a făcut cândva mie nu mai simt cât de tare ar trebui să mă doară această amintire. Dacă împachetez totul bine, ideologic sau religios, şi spun toate minciunile pe care au învăţat să le creadă cei din jurul meu, mă vor urma mulţi. Dacă – la fel ca Hitler – mă folosesc de talentul actoricesc şi preiau alura tatălui ameninţător, de care ascultau aproape toţi în copilărie şi de care se temeau toţi, atunci pot găsi nenumărate argumente pentru orice crimă pe care mi-o imaginez, şi cu cât este mai absurdă, cu atât va fi mai uşor”. Experimentul Milgram a dovedit din plin acest lucru. Căci mulţi adulţi care odinioară au fost copii ascultători aşteaptă o descărcare legală a furiei pe care au reprimat-o timp de decenii. În maltratarea propriilor copii, care se numeşte „educaţie”, sau în războaie şi genocide, societatea le oferă această descărcare şi justificarea culturală corespunzătoare.

Nu în ultimul rând, cu ajutorul celor mai noi istorii, am devenit conştienţi de pericolele moralei noastre comune. Suntem obişnuiţi să ne cinstim părinţii şi să nu ne îndoim de ei, orice ar fi făcut. Dar când am realizat că milioane de oameni au trebuit să moară pentru ca Adolf Hitler să-şi poată menţine reprimarea, că

milioane au fost umiliţi şi ucişi în lagăre, pentru ca el să nu trebuiască să simtă niciodată cum a fost el însuşi chinuit, atunci cred că nu putem arăta destul de clar şi de des aceste legături, pentru a dezvălui această producţie inconştientă a răului. Cum pot oamenii tineri să recunoască şi să condamne inumanitatea şi crima, când acestea sunt practicate în continuare, de pildă sub forma experimentelor medicale cu oameni, în loc să fie prezentate cât mai clar posibil?

Dacă faptele unor Mengele mari şi mici nu ar fi fost protejate timp de 50 de ani, în spatele unor ziduri groase ale tăcerii, fenomenele asemănătoare ar fi mai uşor de recunoscut astăzi. Din păcate doar foarte puţini profită de pe urma acestor informaţii. De aceea astăzi este încă posibil să se facă trimitere la libertatea cercetării, fără a trezi indignarea opiniei publice, şi să se efectueze în continuare teste îngrozitoare pe oameni lipsiţi de apărare, aparent spre „binele omenirii”.

Doar dacă tineretul poate şti exact ce s-a întâmplat şi de ce s-a putut întâmpla, dacă nimic nu va sta în calea curiozităţii şi dacă nimeni nu se teme de adevăr, el se poate elibera de povara pe care i-a transmis-o orbirea predecesorilor.

Mii de istorici au ridicat deja întrebarea (şi probabil nu vor înceta să o ridice în continuare) cum a putut deveni adultul Adolf Hitler, în Republica de la Weimar, cancelar al Reichului. Dar numai un om, poetul suedez Niklas Rádström, a făcut, în piesa sa. *Hitler’s Childhood,* ceva ce până acum niciun alt poet nu a îndrăznit să facă: s-a hotărât să se transpună consecvent şi conştient în pielea unui copil maltratat, pentru a privi din acea perspectivă societatea noastră adultă şi pentru a vedea ce apare la suprafaţă. Şi, într-adevăr, apar multe la suprafaţă. Chiar dacă s-a sprijinit pe cercetarea mea – fără propria empatie cu copilul nu i-ar fi reuşit

niciodată acest text puternic. Din păcate aşa este: preocuparea cu copilăria ne sperie. Cu siguranţă nu oricine poate face asta şi putem fi bucuroşi când alţii rezolvă pentru noi această sarcină emoţională şi spirituală. Căci cunoaşterea copilăriei este obligatorie dacă vrem să înţelegem cu adevărat omul adult şi viaţa. Consider că este o realizare importantă faptul că Radstrom a putut face acest pas hotărâtor spre realitate şi a renunţat în mod conştient la teorii inutile, şi asta nu doar în istoria teatrului. Perspectiva unui copil, prezentată pe scenă, poate contribui la adâncirea cunoaşterii şi gândirii noastre, chiar şi în domeniul politic. Dacă Adolf Hitler ar fi avut parte, chiar şi pe departe, chiar şi numai câteva momente, de nişte părinţi prietenoşi şi buni, el nu ar fi devenit cel mai mare criminal din istorie. El ar fi avut atunci posibilitatea să păstreze, pe lângă brutalitate, şi altceva, de pildă compasiunea pentru oameni. Dar el nu a avut niciodată această experienţă. Văd asta din rigiditatea atitudinii sale – o atitudine care nu a cunoscut excepţia şi mila în furia sa de distrugere şi care s-a exprimat în grozăvia „soluţiei finale” şi a „legii eutanasierii”. El a păstrat doar violenţa, lipsa de milă şi ura. Această experienţă totală, neîntreruptă, păstrată încă de timpuriu, experienţa câinelui bătut de propriii părinţi a făcut din el ceea ce a devenit mai târziu: personificarea totală a răului.

Ce a încercat să prezinte Radstrom prin empatia sa privind un destin străin, la Manfred Bieler *(Still wie die Nacht, Memoiren eines Kindes,* Hamburg 1989) reiese din adevărul trăit al propriului destin. El i-a dat mâna copilului care a fost odată şi l-a însoţit prin infernurile uitate. S-a scuturat de convenţiile adulţilor, care-i răpesc copilului dreptul la senzaţii şi sentimente, luându-le în râs, şi a devenit „martorul cunoscător” al acestuia. A putut face asta pentru că a avut o bunică ce uneori îl proteja de părinţi, prin

urmare era un „martor ajutător”. Odată, când micul Manfred Bieler a fost maltratat de tatăl său, bunica sa l-a pocnit pe acesta. Astfel, ea i-a arătat copilului că i se întâmplă o nedreptate, că aceasta a fost condamnată de un alt adult, că el însuşi nu este complet lipsit de drepturi şi ar putea spera să fie ajutat. Mulţi copii maltrataţi nu au aflat asta niciodată şi de aceea nu ştiu că ar fi meritat să primească ajutor dacă cineva din mediul lor ar fi fost mai puţin ignorant şi mai puţin lipsit de inimă. Bunica lui Bieler i-a arătat, prin afecţiunea ei, că el este demn de a fi iubit. Toate acestea l-au făcut pe Manfred Bieler capabil să se confrunte cu durerile copilăriei sale, să nu le nege complet şi să relateze despre ele. Oamenii care nu au avut parte în copilărie de „martori ajutători” nu pot face acest lucru. Ei au nevoie de un „martor cunoscător” în terapie, care să le uşureze accesul la istoria proprie. Din păcate, unele terapii amuţesc definitiv istoria copilului.

Unele reacţii la cartea lui Bieler oglindesc cinismul cu care se comite uciderea sufletelor copiilor. Criticii care se consideră „competenţi” primesc această carte cu aceeaşi zeflemea cu care unii părinţi primesc dintotdeauna vorbele copiilor. Dacă aceşti critici şi-ar aminti faptul că li s-a întâmplat ceva asemănător, ar avea şi ei sensibilitatea necesară pentru a înţelege nevoile altor copii. Modul lor de a nega, de a lua în râs sau de a bagateliza această nevoie este consecinţa propriei reprimări.

Fără îndoială că vom avea nevoie de mult timp pentru a dezvolta o sensibilitate pentru tendinţele care urăsc şi distrug viaţa. Dar fără această sensibilitate suntem expuşi acţiunilor oarbe, distructive, ale căror pericole sunt deseori subapreciate, deoarece trec drept un joc intelectual inofensiv. Reprimarea adevărului în diferite forme trebuie arătată clar, şi pentru ca oamenii care au fost maltrataţi cândva, care o considerau normală, să o perceapă

de fapt drept reprimare.

Tocmai prin cunoaşterea istoriei lui Hitler putem fi avertizaţi în privinţa orbirii şi astfel apare cerinţa de a renunţa la orbire şi de a lupta împotriva reprimării colective. Eu fac acest lucru în mod consecvent, în toate cărţile mele, pentru a face inteligibilă psihodinamica maltratării copiilor şi pericolele ei nemăsurate pentru societate, aşa cum le-a revelat Hitler. Această înţelegere nu înseamnă în niciun caz o compasiune pentru un om la fel de lipsit de milă ca Hitler.

Sunt convinsă că atunci când numele lui Hitler nu va mai fi tabu, cunoaşterea istoriei copilăriei şi vieţii lui va contribui cu multe lucruri esenţiale la înţelegerea şi împiedicarea altor catastrofe asemănătoare în prezent şi în viitor.

Marele obstacol pe acest drum lung este negarea propriilor maltratări suferite în copilărie şi descărcarea lor pe seama altora: a copiilor, subordonaţilor, partenerilor sau alegătorilor.

În anul 1987, mai mult de jumătate din părinţii din Republica Federală Germania s-au exprimat în favoarea bătăii, ca mijloc educativ potrivit. Acest lucru s-a întâmplat în ciuda muncii de lămurire duse ani în şir de către Asociaţia de protecţie a copiilor. De unde provine această inconştienţă încăpăţânată? De ce nu ştiu părinţii că violenţa fizică şi „bătăile psihice” înseamnă o umilire şi o maltratare a copiilor, care se vor manifesta, mai devreme sau mai târziu, deschis sau pe ascuns, într-un mod distructiv? De ce nu ştiu că, prin afirmaţia lor, evident falsă, conform căreia bătaia copiilor ar fi absolut necesară şi complet nedăunătoare, ei susţin, menţin şi continuă o tradiţie distructivă? Ei nu ştiu acest lucru deoarece din propria lor experienţă nu cunosc decât acest mod de educaţie, despre care au învăţat de timpuriu că este normal şi nedăunător. Forţa este, în ochii unor astfel de părinţi, singura

metodă eficientă de corectare a comportamentului copilului. De aceea această generaţie de părinţi construieşte teorii complicate, pentru a explica uciderea în masă din timpul celui de-al Treilea Reich şi propria lor pasivitate, respectiv contribuţie. Acest lucru li se pare mai simplu decât să simtă durerea propriilor umiliri din copilărie, când erau bătuţi, care le-ar putea însă oferi cheia unei noi percepţii, o percepţie care le-ar proteja copiii de maltratări şi pe ei înşişi de orbire, ca părinţi şi alegători. Dacă sunt politicieni, atunci această percepţie ar putea probabil să protejeze naţiuni întregi de sacrificii şi războaie inutile.

Nenumăraţi oameni au murit în războaie convenţionale, iar cei care au fost responsabili de ele nu vor să recunoască forţele distructive pe care le posedă. Ei au încercat să se elibereze de ele pe socoteala altora, răzbunându-se astfel pentru rănile foarte vechi şi foarte personale. Din perspectiva simplei posibilităţi a unui război nuclear nu ne mai putem permite să ignorăm în continuare această cunoaştere. Dar facem exact acest lucru: mulţi specialişti şi funcţionari se ocupă zilnic de consecinţele maltratării copiilor, fără a putea să le vadă cauzele.

Nici măcar cea mai tristă copilărie nu-l absolvă pe un criminal de vina sa, care înseamnă distrugerea vieţii. Ca adult, el are posibilitatea să se confrunte cu copilăria sa, să nu nege trauma de altă dată, să retrăiască ura reprimată şi să-i înţeleagă justificarea. Ura trăită conştient este doar un sentiment, iar sentimentele nu omoară. Dar acţiunile distructive, orientate orbeşte împotriva unor persoane, sunt fapte care pot costa vieţi umane şi care pot fi puse în seama făptaşului.

Dar poate că nepoţii noştri vor putea spune despre ei: ce noroc că nu am fost bătuţi, cum au păţit bunicii noştri, şi de aceea astăzi putem vedea mai clar decât ei. Dacă bătăile din copilărie ar

fi într-adevăr inofensive, atunci oamenii nu ar fi fost orbi la dispreţul lui Hitler faţă de semeni, ei l-ar fi perceput şi l-ar respins imediat, aşa cum fac deseori astăzi copiii noştri în faţa unor abuzuri. Copiii care au voie să se apere nu devin distructivi. Distructivitatea – acest fenomen care domină lumea – nu este un destin implacabil. Ea ar putea dispărea din lume dacă am trata copiii cu grijă şi iubire. „Pulsiunea de distrugere" dormitează în victimele maltratărilor din copilărie, care, ca adulţi, nu vor să ştie ce li s-a întâmplat atunci. Nu avem niciun motiv să ne batem copilul lipsit de apărare. Nici măcar nu ne putem imagina asta, nici chiar când suntem nervoşi şi iritaţi şi reacţionăm cu nervozitate la întrebările lui. Există multe alte modalităţi de a trata copiii, productiv, cu respect şi nu distructiv. Şi mai puţin decât aceste nevoi de răzbunare îndreptate împotriva copiilor noştri ne putem închipui că ne poate fascina un monstru ca Hitler. Oamenii care au fost respectaţi în copilărie, care nu au fost dresaţi să devină roboţi prin maltratare nu vor dori niciodată să moară din „fidelitate pentru conducător" şi nici nu vor trimite, împotriva oricărei raţiuni, mii de oameni la Stalingrad, doar pentru că un nebun a vrut asta.

Însă generalii lui Hitler stăteau drepţi în faţa lui şi toate obiecţiile se dizolvau în frică şi paralizie spirituală sau chiar în exaltare atunci când îl auzeau vorbind pe EL (tatăl). Această orbire politică, ce a costat viaţă a milioane de oameni, dovedeşte exact contrariul a ceea ce susţineau bunicii noştri: în orice caz, bătăile fizice şi cele psihice nu numai că dăunează copilului, ci şi îl pun în pericol mai târziu, adică îl fac sensibil la distructivitate. Iar acest lucru nu este valabil doar pentru indivizi, ci şi în anumite circumstanţe pentru popoare întregi. Istoria recentă a României oferă o dovadă tragică în acest sens.

NICOLAE CEAUŞESCU – CONSECINŢE MONSTRUOASE ALE NEGĂRII COPILĂRIEI CHINUITE

„Să-şi învăluie şi să-şi înfrumuseţeze propria persoană reprezenta unul dintre eforturile de bază ale vieţii sale. Aproape nicio altă figură din istorie nu s-a stilizat cu atâta forţă, cu o consecvenţă atât de pedantă, umbrind atât de mult ceea ce este personal. Reprezentarea pe care o avea despre sine era mai aproape de un monument decât de imaginea unui om. Toată viaţa s-a străduit să se ascundă în spatele ei”.

(Joachim Fest, Hitler, 1973).

Am citat acest pasaj din cartea lui Joachim Fest despre Hitler, acum 20 de ani, în *Am Anfang war Erziehung*, şi am adăugat: „Un om care a simţit dragostea mamei nu trebuie să se disimuleze niciodată astfel”. În perioada 1989 – 1990 am stat, din nou, în faţa unui fenomen foarte asemănător. Din perspectiva caracterului lui Nicolae Ceauşescu, nu mai putem afirma „că aproape nicio altă figură din istorie nu s-a stilizat cu atâta forţă, cu o consecvenţă atât de pedantă, umbrind atât de mult ceea ce este personal” ca Hitler. Câte victime trebuie să mai sufere până când se va înţelege ce produc „monumentele stilizate”?

Când tatăl lui Ceauşescu, Andruţa Ceauşescu, a murit în 1973, la vârsta de 80 de ani, dictatorul comunist a chemat un episcop şi alţi 12 prelaţi, pentru împărtăşire, în semn de respect faţă de părinţii săi. Loialitatea şi veneraţia faţă de părinţii săi i-au convins pe toţi contemporanii. Dar asta nu înseamnă deloc că părinţii i-au dăruit, la rândul lor, atenţie şi dragoste, căci tocmai copiii foarte maltrataţi se caracterizează frecvent printr-o dependenţă evidentă, prin supunere şi lipsă de critică faţă de

părinţi. În cazul lui Ceauşescu, a însemnat că dictatorul şi-a reprimat complet maltratările suferite în copilărie – pe socoteala întregului popor român.

Ar fi o simplificare să afirmăm că el a lăsat bărbaţi, femei şi copii să îngheţe şi să sufere de foame doar pentru că a suferit de o sărăcie extremă. Numeroşi oameni au crescut în sărăcie. Totuşi mulţi dintre ei nu au trebuinţa de a-i chinui pe alţii, şi anume nu dacă în copilărie au întâlnit oameni iubitori şi sinceri. Şi mama singură a lui Charlie Chaplin a fost săracă, iar el a trăit în copilărie mult timp într-un azil pentru săraci, în care domneau practici îngrozitoare, dar a avut o mamă care l-a iubit şi care nu l-a lăsat de izbelişte nici în azilul pentru săraci. Această experienţă timpurie a iubirii, acompaniată de tristeţe şi melancolie, se simte în cele mai multe filme ale sale.

Dar Andruţa Ceauşescu nu a fost numai sărac şi tată a zece copii, dintre care unul a murit de mic. El îşi cheltuia puţinii bani în cârciumi, în loc să-şi hrănească copiii, şi-i bătea zilnic, spre „binele lor”.

Aşa cum făceau şi taţii beţivi ai lui Stalin şi Hitler. Mama, o analfabetă, era ambiţioasă şi foarte atentă la realizările şcolare ale copiilor, pe care îi pedepsea frecvent. Cum părinţii, în special mama, erau foarte religioşi, ei găseau mereu o motivaţie „morală” bună în comportamentul lor, astfel încât băiatul nu se îndoia niciodată de corectitudinea pedepselor. Ipocrizia umplea aerul pe care l-a respirat încă de la început şi pe care-l considera de la sine înţeles. Furia sa reprimată, ininteligibilă pentru el însuşi, se putea manifesta doar în omorârea animalelor tinere. Pentru acest comportament era cunoscut în satul său, în copilărie, şi mai târziu, în închisoare. Tovarăşii săi de celulă, în mod clar mai în vârstă, au relatat că, la un moment dat, era gata să stranguleze puii nou-

născuţi ai unei pisici de pe stradă.

Dar aceste mici acte de răzbunare nu au fost de ajuns pentru a descărca toată povara de ipocrizie şi abuzuri. În Partidul Comunist, tânărul aflat la pubertate a găsit în sfârşit ideologia potrivită care i-a permis mai târziu să demonstreze pe scena politică ceea ce a învăţat în copilărie. Aşa cum odinioară părinţii lui pretinseseră că îl băteau în interesul lui, acum el afirma că „salvează” toţi românii, cu ajutorul retragerii libertăţii, reprimării adevărului, spălării creierului, umilirii şi prostirii. Această pretenţie delirantă de salvare, care masca furia distructivă, se poate observa astăzi la mulţi guru ai unor secte. Din păcate, istoria copilăriei a acestor „salvatori” periculoşi, care conţine cheia ideologiilor delirante, este rareori luată în consideraţie.

Într-o biografie a dictatorului (cf. Heinz Siegert, *Ceauşescu,* München 1973, p. 78) se relatează următoarele:

„Nicolae Ceauşescu s-a născut pe 26 ianuarie 1918. Există puţine materiale autentice privind anii copilăriei. Conducătorul partidului este tăcut în această privinţă. Şi membrii familiei sunt reţinuţi; nimeni nu vrea să vorbească despre acea vreme. […]

În copilăria lui Nicolae Ceauşescu se încălzea doar o cameră, iar în aceasta stătea toată familia în timpul iernii. Nu existau paturi şi mobilă. Nu era loc pentru aşa ceva. De-a lungul pereţilor se aflau priciuri cu saltele, pe care dormeau părinţii şi copiii. […]

Dintre copiii familiei Ceauşescu doi poartă acelaşi prenume: un Nicolae care astăzi este preşedintele României, şi alt Nicolae, cel mai mic dintre cei zece copii, pentru care părinţii nu şi-au mai dat osteneala să caute un alt prenume. […]

Lumea în care s-a născut Nicolae Ceauşescu, ca al treilea copil al unor ţărani olteni săraci, era una tristă. Viaţa chinuită a ţăranilor din România, până după al Doilea Război Mondial, nu se

putea compara cu cea din nicio altă ţară europeană. În cel mai bun caz, doar statele sud-americane puteau concura cu sărăcia populaţiei române de la ţară. Ţăranii fără pământ sau cu puţin pământ aveau pâine doar în zilele de sărbătoare. Pentru milioane de oameni alimentul principal era mămăliga făcută din mălai. Acest lucru era valabil şi pentru familia lui Andruţa Ceauşescu, din micul sat oltean, Scorniceşti. În anii de secetă, care veneau cu o regularitate apăsătoare, puţinele rezerve nu ajungeau nici măcar pentru această mâncare a săracilor. […]

Mortalitatea infantilă era mare. În anul 1930 din 100 de copii născuţi vii o cincime mureau la vârsta de sugari".

L-am întrebat pe biograf cum i s-a părut dictatorul acum 30 de ani, pe care eu însămi l-am văzut în filmul procesului său, arătând complet lipsit de sentimente, de parcă ar fi purtat o mască. Jurnalistul care l-a intervievat pe atunci şi care a avut voie să viziteze şi Scorniceştiul, locul de naştere, mi-a povestit că nu se puteau obţine niciun fel de informaţii despre Ceauşescu. Când el s-a interesat de fapte biografice, de pildă despre copilăria sa şi nu s-a lăsat amăgit de bolboroseli ideologice despre „România înfloritoare" a viitorului, a simţit cum se înalţă între el şi interlocutor un zid de netrecut. În conversaţie, Ceauşescu era rigid, neîncrezător şi nu râdea niciodată. Doar când au apărut fotografii, el a afişat un zâmbet de pază. Cu cât mania tatălui beţiv a fost alungată mai mult din conştiinţa dictatorului, cu atât mai evidentă şi mai brutală apărea dorinţa de a bea a propriului său fiu. Acesta obişnuia deseori să zdrobească de un zid sticle nedesfăcute de whisky, chiar deasupra capului altor oameni (cf. Ion Pacepa, *Horizons rouges* – *Orizonturi roşii* –, Paris 1987).

Cine a urmărit la televizor, la sfârşitul anilor '80, ştirile despre România cunoaşte mişcarea tipică din mână a dictatorului,

care aminteşte de nişte ştergătoare de parbriz. Gestul îmi dădea impresia că persoana încearcă să şteargă amintirile. Să ascundă faptele, pentru a-şi crea mai departe cale liberă, deşi pe „parbriz” se aşază mereu din ce în ce mai multe spaime, ca nişte insecte supărătoare. Iar mâna ridicată mereu pentru a saluta masele îmi aminteşte de mâna ridicată a adultului, cu puţin timp înainte de a lovi copilul (poporul devotat!). Şi salutul „Heil” al lui Hitler avea cu siguranţă aceeaşi preistorie. În fond, aproape orice dictator îşi trădează spaima reprimată prin mişcări.

Din păcate, gesturile tiranului nu au fost singurul mod prin care Ceauşescu a găsit un fel de descărcare a suferinţelor reprimate din copilărie. El a scos la vedere ce au ţinut ascuns în întunericul uitării cei nouă copii Ceauşescu supravieţuitori şi ceea ce nu voiau ei să ştie în niciun caz: printre altele, controlul total căruia nu i se puteau sustrage niciodată, fiind toţi înghesuiţi într-o singură cameră, ipocrizia educaţiei şi lipsa de responsabilitate a dresării permanente a copiilor, care aveau parte doar de nerăbdare, suprasolicitare, suferinţă şi lipsă de iubire.

Un copil liber s-ar fi putut întreba poate: de ce fac părinţii noştri atât de mulţi copii, din moment ce mai târziu îi lasă să sufere de foame şi de frig şi nu au grijă de ei, ba chiar le uită numele? Dar un copil maltratat nu poate pune astfel de întrebări. El crede atunci când i se spune că Dumnezeu a vrut toţi aceşti copii. Existenţa multor copii nedoriţi, neglijaţi, maltrataţi a fost atribuită lui Dumnezeu, căruia probabil îi place numărul mare de copii înfometaţi şi îngheţaţi. Dorinţele lui Dumnezeu nu pot fi puse la îndoială, ele trebuie urmate, chiar dacă par absurde. În spatele lucrurilor trebuie să se afle un sens ascuns pe care nu-l cunoaştem, aşa gândesc mulţi oameni pioşi.

Ceauşescu nu a pus niciodată sub semnul întrebării copilăria

sa, pe părinţii săi şi ceea ce însemna pentru el „Dumnezeu”; poate el se considera trimisul lui „Dumnezeu”. Altminteri „geniul Carpaţilor” nu i-ar fi obligat pe oameni la o supraproducţie absurdă de copii, care trebuiau să trăiască în suferinţă.

Când Ceauşescu a ajuns la putere cu ajutorul ideologiei comuniste, s-a stilizat pe el însuşi drept un „Dumnezeu cu dorinţe absurde”. El a transmis întregii României propriul său destin de odinioară: exces de copii produşi din cauza delirului unui dictator divin şi care nu puteau fi hrăniţi şi încălziţi. Aşa cum preoţii şi instituţia spovedaniei aveau grijă să păstreze legile divine în Scorniceşti, tot aşa Securitatea avea acum sarcina de a supraveghea uterele femeilor, de a le controla constant şi de a avea grijă ca dorinţa „divină” a dictatorului, de a avea familii cu mulţi copii care îngheţau iarna, să fie îndeplinită. Femeile nu trebuiau în niciun caz să aibă timp să se dedice copiilor, prin intermediul naşterilor ordonate erau împiedicate să facă acest lucru. Ele trebuiau să păţească la fel ca mama lui Ceauşescu, care, constrânsă mereu la alte naşteri de un tată beţiv, şi-a lăsat copiii să crească în suferinţă. Tiranul s-a răzbunat pentru destinul său personal, pe mii de mame, taţi şi fraţi. Din cauză că a evitat să se confrunte cu destinul său, din cauză că şi-a reprimat total istoria şi sentimentele, el a adus un popor întreg pe marginea prăpastiei.

Ceauşescu nu a produs doar copiilor României suferinţa pe care a trăit-o el însuşi: lipsa de iubire, foamea, frigul, controlul constant şi ipocrizia generală. Cu ajutorul femeilor române, el s-a răzbunat inconştient pe mama sa, pe care în mod conştient o glorifica. El a vrut să constrângă milioane de femei să devină mame, pentru a nu simţi niciodată ce a reprimat el în copilărie: faptul că a fost o povară pentru mama sa care a uitat de existenţa lui.

Mai târziu, ziarele au relatat clar ceea ce rămăsese atât de mult timp ascuns în străinătate. Campania condusă de Poliţia secretă de la începutul anilor 70, de sporire a numărului de naşteri, a costat viaţa a mii de mame şi de copii. Mamele mureau de obicei din cauza infecţiilor. Medicilor li se interzicea, cu ameninţarea unei pedepse de şapte ani cu închisoarea şi interzicerea dreptului de practică, să efectueze chiuretaje. De multe ori ei puteau trata rănile provocate de avorturile ilegale abia când femeile spuneau numele celor care le-au ajutat. Dacă refuza, femeia cu hemoragie plătea cu moartea.

Astfel de informaţii arată foarte clar că dictatorul era specializat în aşa ceva, iar preocuparea sa zilnică era să-i spioneze constant pe cetăţeni şi să-i urmărească.

La mijlocul lui ianuarie 1990, o echipă de televiziune de la un post german a relatat pentru prima oară despre o secţie pentru copii de la un spital din Timişoara, care era denumită de lucrătorii de acolo „secţia Auschwitz” şi despre care chiar şi în oraş se vorbea foarte puţin. Aici, copiii bolnavi sau subnutriţi erau lăsaţi să vegeteze. Şi anume la cererea explicită a lui Ceauşescu. Copiii aminteau de cei din zonele cu foamete din lumea a treia. Conform ordinelor, ei nu erau hrăniţi suficient, stăteau de obicei câte doi într-un incubator, care însă era încălzit doar când nu se oprea curentul. Altminteri copiii stăteau aproape neprotejaţi în pătuţurile lor, când afară temperatura era de minus 25 de grade. Sub ochii surorilor medicale şi ai medicilor, ei erau lăsaţi să moară.

A condamna medicii şi surorile medicale să devină martori pasivi ai copiilor muribunzi face parte din scenariul istoriei reprimate. Părinţii lui Ceauşescu nu au fost şi ei martori ai durerilor şi suferinţei copiilor, fără să fi înţeles răspunderea pe care o aveau?

La începutul cărţii *Am Anfang war Erziehung* am putut să arăt pe larg ce „logică” se afla în spatele legilor inumane din al Treilea Reich. Am putut să arăt că prezenţa unei mătuşi schizofrenice, care a trăit în aceeaşi casă cu Hitler, pe când era copil, a avut o influenţă asupra apariţiei îngrozitoarei „legi a eutanasiei”. Pentru mine a fost decisiv şi iluminator faptul că bănuiala privind originea evreiască a tatălui, care a fost un copil ilegitim, a contribuit la ura maniacală a lui Hitler pentru evrei. El nu l-a urât conştient nici pe tatăl său, nici pe mătuşa bolnavă.

Dar cât timp încă sunt în viaţă mulţi admiratori ai lui Hitler şi ai ideologiei sale, unii încearcă să se sustragă acestor informaţii.

Ei se agaţă încă de explicaţiile raţionale privind „politica” lui Hitler. Cu totul altfel se întâmplă lucrurile în cazul lui Ceauşescu, care nu avea simpatizanţi sau admiratori. El era un Dumnezeu absurd, autointitulat, ai cărui preoţi erau bărbaţii din Securitate. Odată cu căderea sa, această biserică s-a dizolvat. Ce rămâne sunt suferinţele unei populaţii terorizate timp de decenii, care sunt acum trăite şi probabil nu mai trebuie reprimate. În urmă rămâne un tremur violent.

Dar nu vom putea evita lucruri asemănătoare în viitor dacă lăsăm lucrurile să rămână la acest tremur. Trebuie să înţelegem destul de profund cum s-a ajuns la asta şi cum se poate ajunge la constelaţii asemănătoare dacă rămânem în continuare orbi.

Din faptele lui Ceauşescu se poate vedea că traseul său politic a fost dominat încă de la început de ideea salvării prin distrugere. Fără o astfel de copilărie nimeni nu ajunge dictator. La fel ca Hitler, Stalin şi alţii, în copilărie el trebuie să fi auzit mereu că este bătut, chinuit, furat, supravegheat şi rănit în suflet doar spre binele lui, fără a putea să vadă că aceasta este o minciună. Această minciună niciodată nerecunoscută devine atunci principiul de bază

al unui tiran.

Fără „martori ajutători”, un copil maltratat nu vede rănirea integrităţii sale ca pe o mutilare sufletească. El e convins că, atunci când îl bate, tatăl său îi doreşte cu adevărat binele. Şi conducătorul radicalilor de dreapta francezi a vorbit la televizor în favoarea dresării copiilor şi a povestit că el datorează multe lucruri bune bătăilor primite de la tată şi bunic. Astfel de afirmaţii nu sunt uimitoare şi de fapt sunt chiar normale, căci un copil maltratat ar fi în pericol de moarte dacă s-ar îndoi de scopul bun al chinurilor suferite; el trebuie să reprime orice îndoială pentru a supravieţui.

Dar unde duce această reprimare a adultului, care evită şi mai târziu să renunţe la ea? Aşa cum putem vedea în exemplele tuturor dictatorilor, la ei se menţine şi se întăreşte opinia că salvează poporul dacă, aşa cum au făcut cândva părinţii lor cu ei, îl umilesc, îl domină, îl fac sclav, îl fură, îl iau în râs şi-l constrâng la tăcere.

Totul depinde de cât de treaz este poporul: dacă se comportă la fel de naiv precum cei „trei iezi” din poveste, care îl confundă pe lupul cel rău cu mama lor, sau dacă poporul a învăţat destul din trecutul său ori din cel al altor popoare, şi anume că nu a existat niciodată o salvare prin distrugerea planificată a vieţii, a libertăţii, a adevărului şi a oamenilor.

Absurditatea cuplării ajutorului cu distrugerea rămâne neobservată de cei mai mulţi oameni, deoarece, din cauza unei lungi tradiţii, această combinaţie pare firească. Se ştie deja din cuvintele lui Solomon: „Cine se abţine de la băţ îl urăşte pe fiu; cine îl iubeşte îl dresează”. Deja din Vechiul Testament legătura dintre aşa-zisa iubire şi „salvarea” prin abuzuri şi distrugere era prezentată ca fiind dată de la Dumnezeu. În procesul său – din păcate prea scurt –, Ceauşescu, fiul de ţăran, a spus că a vrut să

distrugă satele frumoase, vechi de 800 de ani, doar pentru a construi pentru popor spitale şi şcoli – pentru acelaşi popor care trebuia să îngheţe şi să moară de foame pentru ca „tatăl cel mare şi bun” să-şi poată construi palate. Şi micul Nicolae Ceauşescu şi fraţii săi au trebuit să sufere de foame şi de frig cândva, pentru ca tatăl lor iresponsabil să poată plăti băutura la cârciumă.

Deşi îmi pot imagina foarte uşor originea ipocriziei dictatorului, am vrut să prezint în această carte fapte din copilărie care să ilustreze această origine.

Am căutat, prin urmare, alte informaţii privind copilăria omului care tocmai în zilele noastre şi-a etalat delirul distructiv aproape de neconceput. Cei mai mulţi jurnalişti, politologi şi istorici cu care am vorbit nu ştiau nimic despre copilărie, iar această temă li se părea irelevantă. Unii jurnalişti care au trăit mai mulţi ani la Bucureşti mi-au povestit diverse zvonuri, fără a putea numi sursa lor exactă. Astfel am aflat ceea ce în România se ştia de mult, dar rămăsese neobservat: ucenicul cizmar de 15 ani hoinărea deseori prin gara din Bucureşti ocupându-se cu furtişaguri. O dată a furat un geamantan în care se afla literatură marxistă. Acesta ar fi fost, aşa se spune, primul său contact cu partidul comunist. Până în momentul de faţă nu se ştie dacă pedeapsa cu închisoarea ce a urmat s-a datorat furtului sau apartenenţei la partidul comunist, aşa cum se spune în biografia sa oficială. Se ştie însă că a fost închis mai mulţi ani şi că suporta viaţa dură din închisoare, cu torturi frecvente şi suprimarea hranei, fără a exprima vreun fel de sentimente.

Chiar dacă aceasta este propria versiune a dictatorului, în ea se oglindeşte mândria copilului care odinioară a fost maltratat de a putea acum să reprime şi să nege sentimente – o mândrie pe care o cunoaştem deja de la Adolf Hitler şi care a dus, în cazul ambilor

rătăciţi, la distrugere şi la stingerea oricărei compasiuni. „Indiferenţa” lui Ceauşescu în închisoare, la care au fost martori şi alţi deţinuţi, era deja consecinţa maltratărilor anterioare din copilărie, reprimate acum. La întrebarea mea cum de a fost posibil ca un frate să se numească tot Nicolae, am primit în mod repetat răspunsul că tatăl era „ca de obicei beat la botezul celui de-al doilea Nicolae”. Probabil că uitase că un fiu deja purta acest nume. Cum de acest lucru a scăpat şi mamei este un fapt pe care nu mi l-a putut explica nimeni.

Această informaţie circula în Bucureşti fără a atrage prea multă atenţie asupra sa. Dar neîndoielnic este faptul că ea aruncă lumină asupra nevoii delirante de prestigiu a dictatorului, care nu era altceva decât efortul nemăsurat de a avea parte de atenţia de care fusese lipsit complet în copilărie. Dacă ar fi fost altfel, numele său nu ar fi fost uitat la botezul fratelui. Adult fiind a încercat să compenseze această suferinţă cu toate mijloacele care i-au stat la îndemână: în numeroasele clădiri de stat, inclusiv biblioteci şi muzee, Ceauşescu avea mai multe birouri – astfel se demonstra atotprezenţa sa. Aceluiaşi scop îi servea şi portretul dictatorului, din casa oricărui cetăţean: existenţa sa nu trebuia uitată niciun moment. Dar toate acestea nu erau destul: era prea puţin pentru a mulţumi trebuinţa reprimată cândva, complet normală şi naturală a copilului – nevoia de a fi văzut, recunoscut, apreciat şi perceput, nevoia ca numele şi existenţa sa să nu mai fie niciodată uitate, într-un mod atât de primitiv, chinuitor şi umilitor, cum fusese uitat de părinţii săi.

Un copil maltratat nu are nicio şansă să păstreze în mod conştient această nevoie, el trebuie să o reprime dacă ea rămâne nesatisfăcută. Adultul poate anula mai târziu reprimarea, dacă nu mai neagă ceea ce a suferit şi poate încerca să satisfacă această

trebuinţă primară importantă într-un mod legitim, nu distructiv. Dar el poate ezita să se confrunte cu adevărul copilăriei sale, poate nega rănile suferite şi, precum Ceauşescu şi alţii ca el, poate încerca să-i constrângă pe alţii cu forţa să-i satisfacă trebuinţele primare rămase inconştiente, chiar dacă acest lucru îi costă pe alţii viaţa.

Dar lucrurile nu stau aşa. Ceea ce a lipsit în mod dureros în copilărie nu poate fi compensat prin reprimare şi împlinirea nevoilor înlocuitoare. Chiar dacă iluzia hrănită cu putere creşte nemăsurat de mult, numărul victimelor rămâne mereu prea mic pentru furia ucigaşă inconştientă a copilului rănit, care nu a avut voie să trăiască niciodată. Acest lucru este dovedit de „victoriile" lui Hitler, Stalin şi Ceauşescu. În culmea puterii lor, aceşti bărbaţi încă se mai temeau de bătăile tatălui, care conferă o logică aparte delirului lor de persecuţie. Hitler a distrus, în Austria, locul său de proveniență, iar Ceauşescu voia să distrugă toate gospodăriile rurale pentru „a lichida" astfel trecutul său. Din fericire, românii au putut să se elibereze de acest monstru înainte de a fi prea târziu. Această lichidare nu ar fi avut niciun sfârşit.

Atât dictatorul, cât şi soţia sa erau convinşi că sunt cei mai buni părinţi pentru popor atunci când îl chinuiau. Ei au învăţat foarte devreme acest mesaj, de la propriii părinţi, şi îl considerau foarte solid. Acest lucru este dovedit de ultimele cuvinte ale Elenei Ceauşescu, înainte de execuţie. Când soldaţii au vrut să o lege, ea le-a strigat: „Copii, gândiţi-vă că timp de 20 de ani v-am fost ca o mamă; nu uitaţi ce am făcut pentru voi".

Chiar şi în timpul procesului. Elena a afirmat că „s-a sacrificat" pentru popor încă de la 14 ani. Cinismul acestor afirmaţii nu-i era conştient, deoarece învăţase încă din copilărie să dea credit unor afirmaţii asemănătoare ale părinţilor ei, aşa că se

aştepta la acelaşi credit din partea „poporului iubit”.

În ce consta marea „grijă părintească” a cuplului Ceauşescu pentru victima lor iubită, poporul? După părerea lor, probabil că grija consta în interzicerea avorturilor şi mijloacelor contraceptive. Abia când o femeie împlinea 40 de ani şi atingea limita de 5 copii avea voie să avorteze legal. În practică, acest lucru însemna ca o mamă a şapte copii, sub 40 de ani, să ajungă în spital cu hemoragie în urma unui avort ilegal, unde nu era tratată pentru că personalul se temea de pedeapsă. Astfel de mame erau lăsate să sângereze şi să moară, iar cei şapte copii ajungeau la orfelinat. Fireşte că orfelinatele erau pline şi de acolo dictatorul racola copii pe care să-i educe să devină bărbaţi ai Securităţii. Dar asta nu era totul. Ceilalţi copii erau vânduţi în ţările capitaliste, pentru adopţii, iar banii obţinuţi astfel erau folosiţi pentru viaţa luxoasă a familiei conducătoare. Nu este revoltător să se obţină capital din copii, ne întrebăm? Dar nebunia merge mai departe. Interzicerea avortului a fost bazată pe ideea ca populaţia să crească până la cel puţin 30 de milioane, pentru a deveni un popor mare. Căci poporul căruia i s-a dat un mare conducător trebuia să fie mare. În faţa unor astfel de idei oamenii rămân, în mod logic, blocaţi. Nu însă şi când un adult bate un copil – el calcă în picioare şi strigă: te voi învăţa să fii bine-crescut, într-o zi îmi vei mulţumi pentru asta. Este foarte probabil că tatăl beţiv al lui Ceauşescu, conducătorul marelui popor de copii, ţinea astfel de discursuri. Se ştie că Elena şi Nicolae Ceauşescu au fost recunoscători părinţilor lor pentru toate maltratările şi îi cinsteau foarte mult. Preţul a fost plătit de „poporul iubit”, de la care se aştepta gratitudine pentru torturile îndurate.

Dacă psihodinamica maltratării copiilor ar fi cunoscută de toţi astăzi, un bărbat precum Nicolae Ceauşescu nu ar mai reuşi

niciodată să fure un popor întreg timp de peste 20 de ani, să-l umilească, să-l transforme într-un popor de sclavi idolatri şi în acelaşi timp să se prezinte el însuşi drept salvatorul poporului. În regimul său se pot recunoaşte toate elementele tiraniei exercitate peste tot în lume, fără pedeapsă, asupra copiilor, care se numeşte educaţie şi salvare „spre binele tău”: expropriere, exploatare, control total, tortură, umilire, neglijare, maltratare, abuz, orbire, persecuţie, teroare, minciună, mascarea adevărului, manipulare şi groază psihică nemiloasă, oferită cu zâmbete şi promisiuni de mântuire.

Fetiţele, de exemplu, care trebuiau să jubileze în timpul paradelor, trebuiau să stea mai multe ore, în cămăşi albe, afară, într-un frig de minus 20 de grade, deoarece ilustrul „tată” era de părere că „înmuierea dăunează caracterului”. În vocabularul educativ al taţilor noştri o astfel de constatare era de la sine înţeleasă; abia astăzi se vede că ea glorifică o şicană groaznică, sadică.

La sfârşitul domniei sale se ştia că Ceauşescu era un paranoic. Dar nimeni dintre politicieni nu-şi punea întrebarea: cum a devenit el paranoic? Dacă îndrăznim să punem această întrebare, obţinem răspunsul la întrebarea de bază: cum putem împiedica oamenii să ajungă la o putere rătăcită?

Cine are ocazia să cerceteze mai precis copilăria lui Ceauşescu va putea arăta cu uşurinţă cum a fost produsă furia ucigaşă distructivă, care mai târziu s-a dezvăluit în promisiunea mântuirii. Cu ce sacrificii a trebuit să plătească încă o dată o întreagă naţiune această orbire poate constata orice contemporan cu ajutorul reportajelor televizate.

Nenumăraţi oameni cu structura de personalitate a lui Hitler şi Ceauşescu trăiesc în continuare pe planeta noastră şi distrug

viaţa acolo unde pot. Putem şi trebuie să facem să devină imposibil să ne expunem în viitor unor astfel de oameni, deoarece astăzi putem şti destul pentru a face acest lucru.

Cum se pot recunoaşte aceşti oameni? În primul rând ei afirmă că sclavia altora înseamnă de fapt salvarea acestora şi prezintă propriile crime drept acţiuni în folosul altora. Dacă avem în faţa ochilor limbajul înşelător şi manipulator al educaţiei şi ştim ce cataclisme poate cauza ei, ne vom putea apăra cu succes împotriva unor viitor tirani, care folosesc mereu, fără excepţie, limbajul educaţiei tradiţionale. Ei au succes atât timp cât oamenii nu au învăţat să vadă minciuna acestui limbaj, pentru a o recunoaşte şi respinge apoi în discursurile politicienilor „care aduc mântuirea”. Ideea că un copil este chinuit spre binele său era atât de răspândită în generaţia trecută încât cele mai absurde construcţii ale stalinismului de orice fel şi-au putut găsi un loc de cinste în capetele multor oameni. Din fericire, generaţia mai tânără, care a fost mai puţin expusă violenţei şi contradicţiilor, a putut să recunoască, să respingă şi să alunge aceste minciuni, pentru a pregăti drumul spre democraţie.

Mulţi politicieni şi conducători cunoscuţi, care au fost responsabili pentru destinul unor naţiuni întregi, l-au întâlnit pe Ceauşescu. L-au primit cu toate onorurile, i-au arătat simpatie şi chiar prietenie şi niciunul nu a părut să observe că aveau de a face cu cel mai acut tip de răutate, ipocrizie, distructivitate, snobism ridicol şi găunoşenie. Se poate ca aceşti oameni să fi profitat de minciunile şi intrigile rafinate ale lui Ceauşescu şi să fi colaborat cu el? Se poate ca acesta să fi fost cazul pentru mulţi dintre aceşti politicieni, dar sigur nu pentru toţi. Dar cei mai mulţi dintre ei au fost – spre deosebire de politicienii tineri de azi – copii ai „pedagogiei negre”.

Cineva care îşi petrece serile privind filme despre Napoleon sau seriale poliţiste se joacă mai ales cu dorinţa de a deveni, prin sacrificii umane, „geniul secolului”. Preocuparea lui zilnică va fi să croiască planuri în acest sens. Conform lui Ion Mihai Pacepa, şeful Securităţii, care a fugit în 1978 în Statele Unite ale Americii, Ceauşescu discuta cu el aceste planuri „în grădină, lângă trandafiri”, pentru că încă de pe atunci se temea de dispozitivele de ascultare pe care el însuşi ordonase să fie instalate (cf. Ion Pacepa, *Horizons rouges,* Paris 1987).

Relatarea unui fost securist trebuie citită, desigur, cu rezerve, dar spusele lui Pacepa au fost confirmate deja între timp, în mare parte. Pentru cititorul acestei cărţi este greu de conceput că toţi politicienii cunoscuţi şi-au dovedit ignoranţa psihologică tocmai în acest caz clar al lui Ceauşescu. Ezităm să luăm la cunoştinţă aceste fapte sau chiar să le credem, pentru că viaţa multor oameni depinde încă de aceşti politicieni. Nu vrem ca aceste lucruri să fie adevărate. Dar ele sunt.

Copiii din secţiile de înfometare confirmă acest adevăr. Feţele lor chinuite oferă dovada că „protejarea vieţii nenăscute” nu îşi are originea neapărat în iubirea pentru oameni. Ea provine din păcate mult prea frecvent din ura copilului nedorit şi neiubit care, asemenea lui Ceauşescu, nu a putut să trăiască cu adevărat şi care vrea ca şi alţi copii să se afle în starea de copil neiubit şi nedorit. Copiii din secţiile de înfometare îşi datorează existenţa acestei uri. Vor avea ei vreodată parte de grija de care au nevoie pentru ca mai târziu să nu se răzbune pe inocenţi pentru destinul lor îngrozitor?

COPILUL MALTRATAT ÎN PLÂNGERILE LUI IEREMIA

Ne este foarte greu să ne închipuim situaţia copilului mic care este expus capriciilor şi nu rareori nebuniei adultului. Această nebunie poate merge împreună cu o adaptare socială strălucită a părinţilor, astfel încât ea rămâne neobservată. Taţii pot fi bărbaţi cu funcţii înalte, care sunt trataţi cu mult respect şi care îşi descarcă suferinţa reprimată din propria copilărie doar asupra copiilor lor. Acelaşi lucru este valabil pentru femei. Există femei care se bucură de reputaţia de mame bune, dar sunt oarbe la trebuinţele copilului, deoarece în copilărie au învăţat că trebuinţele copilului nu contează. Ele nu au primit niciodată de la mamele lor protecţie, îngrijire, orientare şi tandreţe şi trebuie să-şi reprime trebuinţele corespunzătoare. De aceea ele sunt oarbe la nevoile copiilor lor, dacă experienţele noi şi bune cu partenerii nu le vindecă această orbire.

Cu ajutorul piesei de teatru a lui Eugene O'Neill, *Lungul drum al zilei către noapte,* am descris o mamă care se agăţa atât de tare de imaginea idealizată a tatălui ei alcoolic, încât ea a trebuit să plătească pentru această autoînşelare nu doar cu propria dependenţă, ci şi cu distrugerea celor trei fii ai ei (cf. *Das verbannte Wissen,* I, 6).

Dacă am suportat, în copilărie, astfel de iaduri sau altele asemănătoare, ca adulţi nu vrem să ne amintim de ele, nu vrem să empatizăm cu un copil nefericit, chiar dacă odinioară am fost copii nefericiţi. Dar chiar dacă am vrea, ne-am lovi la început de bariere interioare, deoarece noi, ca adulţi, nu mai trebuie să trăim senzaţia îngrozitoare de lipsă de apărare căreia îi este expus frecvent copilul, fără cale de ieşire.

Există totuşi în literatură, în artă şi în basme dovezi ale

acestei lipse de apărare infantile, relatate cu pana adultului, dar fără ca acest adult să fi fost conştient despre ce anume relatează de fapt. În *Du sollst nicht merken* am încercat să arăt cum se exprimă adevărul copilului maltratat în basme şi în poezie. Dar acest lucru se întâmplă doar cu ajutorul simbolurilor, pentru ca autorul să nu-şi pună în pericol propria reprimare. De aceea el nu ştie că realitatea sa reprimată depăşeşte şi cele mai înspăimântătoare fantezii.

Cu ajutorul romanelor şi povestirilor lui Kafka am încercat să arăt că inconştientul său a exprimat acolo adevărul privind copilăria sa timpurie, un adevăr care a rămas complet ascuns pentru conştiinţă, în ciuda atitudinii critice faţă de tată. *Castelul* descrie starea unui copil nedorit şi mereu înşelat, *Procesul* vorbeşte despre chinurile vinei nenumite, dar mereu prezente, *Colonia penitenciară* despre nebunia sistemului de pedeapsă împotriva unui copil naiv, *Artistul foamei* despre foamea, niciodată potolită, de o relaţie, *Metamorfoza* despre starea unui copil neiubit, neînţeles şi neglijat. Exemplele lui Gustave Flaubert, Samuel Beckett şi alţii arată că scriitorii au posibilitatea de a aduce adevărul la suprafaţă, cel puţin parţial şi în formă simbolică, fără a se preocupa de realităţile ce se află dedesubt, adică fără a-şi asuma întreaga responsabilitate pentru lucrurile arătate. De aceea, în fond, aceşti martori ai adevărului nu-i ajută pe oameni să se trezească din somnul lor periculos.

Astfel de martori nu se găsesc nici în literatura modernă. Exercitarea puterii adultului asupra copilului lipsit de apărare, care merge uneori până la pruncuciderea legalizată şi dispreţuirea persoanei sale, se oglindeşte în scrierile acestor culturi. În Vechiul Testament, de pildă, regăsim acelaşi model pe care îl cunoaştem foarte bine din educaţia noastră: pedepse pentru nesupunere,

pentru infidelitate, pentru adorarea altor zei (cf. *Du sollst nicht merken,* p. 280), promisiunea răsplăţii şi mântuirii pentru cei supuşi, explozii de furie şi mania distrugerii; de cealaltă parte se află copilul lipsit de apărare şi dependenţa sa faţă de adult, ale cărui dezlănţuiri de furie trebuie primite cu umilinţă, deoarece realitatea traumei este atât de greu de conceput, încât ea trebuie mereu negată, pentru a supravieţui.

Adulţii care au uitat această situaţie originară a existenţei lor şi care se agaţă de reprimare nu mai ştiu cum s-a simţit copilul mic lângă părinţii săi atotputernici, severi şi capricioşi. Dar mulţi dintre aceşti oameni citesc dimineaţa şi seara texte din Biblie; ei citesc aceste texte şi copiilor şi găsesc în ele confirmarea că educaţia lor în sensul supunerii este foarte corectă. Ei aşteaptă încă salvarea pe care le-au promis-o cândva părinţii lor. Dacă ea nu vine, ei înşişi sunt vinovaţi. Ei caută consolare în Biblie, deoarece aceasta le confirmă vechea speranţă că Dumnezeu sau părinţii vor avea grijă de ei, deşi realitatea contrazice acest lucru. Ei speră că abuzurile suferite sunt doar pedeapsa corectă pentru propria răutate. La propria răutate se poate renunţa. Se poate face ceva pentru a fi apreciat şi iubit de Dumnezeu: oamenii merg la biserică, dau de pomană, se roagă, exersează abstinenţa. Dar gândul că sunt dependenţi de un Dumnezeu capricios, nedrept şi imprevizibil este insuportabil, pentru că atunci nu se poate face nimic. Asta nu este de conceput, iar soluţia este căutată în iluzie, în credinţa că în fond totul este altfel decât o arată experienţa.

Aceasta este situaţia multor copii. Ei încearcă, cu ajutorul luării vinei asupra lor, să se ajute singuri. Ei se agaţă de iluzia că ei înşişi pot schimba ceva, orice, din situaţia lor – dispreţuiţi, neglijaţi, maltrataţi şi înşelaţi – dacă îşi dau puţin silinţa. Şi ei îşi dau silinţa, încercând să ierte ceva ce li s-a făcut, pentru a fi în

sfârşit apreciaţi şi iubiţi. Citez în cele ce urmează din Plângerile lui Ieremia, din secolul al VI-lea î. Hr. (în care parcă vorbeşte un copil încă puternic, care simte şi vede, care se revoltă faţă de abuzuri şi caută consolare în gândul că suferinţele sunt doar o pedeapsă dreaptă şi necesară pentru greşelile sale.

I.

12. O, voi, trecătorilor, priviţi şi vedeţi dacă este vreo durere ca aceea care mă copleşeşte şi cu care Domnul m-a umplut de necaz în ziua întăririi mâniei Lui.

13. Foc a trimis de sus peste oasele mele şi m-a smerit, picioarelor mele le-a întins cursă, şi m-a făcut să dau înapoi; pustiitu-m-a cu totul, iar eu toată ziua bolesc.

14. Jugul păcatelor mele mi-a fost legat de gât de către mânia Lui; strânse ca într-un mănunchi, ele atârnă de grumazul meu; El a făcut să se destrame puterea mea şi m-a dat în mâna celor cărora nu puteam să mă împotrivesc.

15. Domnul a spulberat pe toţi voinicii din mijlocul meu; […]

18. Drept este Domnul, căci împotriva poruncilor Lui m-am răzvrătit. Luaţi aminte, voi, toate popoarele, şi vedeţi necazul meu. […]

19. Strigat-am către iubiţii mei, dar ei m-au înşelat. […]

20. Vezi, Doamne, cât sunt de strâmtorat, lăuntrul meu arde! Inima mea se zbuciumă în trupul meu, pentru că m-am răzvrătit foarte. […]

21. Toţi aud suspinul meu, dar nimeni nu mă mângâie! Toţi duşmanii, aflând de nenorocirea mea, se bucură că ai făcut aşa. Să vină peste ei ziua pe care ai făgăduit-o şi să ajungă şi ei ca mine!

22. Toată fărădelegea lor să vină înaintea Ta şi să le faci lor precum mi-ai făcut mie, pentru toate păcatele mele! Căci suspinele

mele sunt fără de număr, iar inima mea boleşte!

II.

II. Ochii mei se sfârşesc de plâns, lăuntrul meu arde ca văpaia… […]

17. Împlinit-a Domnul hotărârea Sa, adus-a la îndeplinire cuvântul Său, spus din zile străvechi; prăbuşit-a fără milă. […]

18. […] Să curgă lacrimile tale ca un şuvoi, zi şi noapte; nu înceta, ochiul tău să nu zăbovească.

19. Scoală, jeleşte în timpul nopţii, la început de strajă; varsă-ţi inima ta ca apa înaintea feţei Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viaţa pruncilor tăi.

III.

1. Eu sunt omul care am văzut nenorocirea sub varga aprinderii Lui.

2. El m-a purtat şi m-a dus în întuneric şi în beznă.

3. Da, împotriva mea întoarce şi iar întoarce în toată vremea mâna Sa.

6. Mutându-mă în împărăţia morţii, ca pe morţii cei din veac.

7. M-a împrejmuit cu zid şi n-am pe unde să ies, îngreuiat-a lanţurile mele.

8. Chiar când strig şi răcnesc, rugăciunea mea nu se aude.

10. El a ajuns pentru mine ca un urs la pândă, ca un leu în ascunzătoare.

11. Rătăcit-a căile mele, m-a sfâşiat şi m-a pustiit.

12. A încordat arcul Său şi m-a aşezat ca ţintă săgeţii Sale.

14. Făcutu-m-am de râs faţă de poporul meu, cântecul lor de batjocură în fiecare zi.

15. El m-a săturat de amărăciuni, adăpatu-m-am cu pelin.

17. Tu ai răpit pacea sufletului meu, uitat-am fericirea.

19. Adu-ţi aminte de nevoia şi necazul meu, de pelin şi otravă!

Este mai mult decât poate înţelege un copil, el caută cu disperare consolarea şi o găseşte în propria învinovăţire, în propria răutate. De aici se naşte speranţa:

20. Să-ţi aduci aminte că împovărat este sufletul meu.

21. Aceasta voi pune-o la inimă, de aceea voi nădăjdui.

22. Milele Domnului nu s-au sfârşit, milostivirile Lui nu încetează.

23. În fiecare dimineaţă sunt altele, credincioşia Ta este mare!

24. Partea mea este Domnul, de aceea voi nădăjdui în El.

25. Bun este Domnul cu cei ce se încred în El, pentru omul care îl caută.

26. Bine este să aştepţi în tăcere ajutorul Domnului.

27. Bine este omul să poarte un jug din tinereţile lui.

28. Să stea la o parte în tăcere, dacă Domnul îi dă poruncă.

29. Să atingă pulberea cu buzele lui; poate mai este nădejde!

30. Să dea obrazul lui spre lovire şi să se sature de ocară!

31. Căci Domnul nu aruncă pe oameni pentru totdeauna.

32. Ci El pedepseşte şi are milă după mulţimea milelor Lui.

33. Că nu de bunăvoie umileşte şi pedepseşte pe fiii oamenilor.

34. Când călcăm în picioare pe toţi robii pământului.

35. Când călcăm dreptatea omului înaintea feţei Celui Preaînalt.

36. Când nu dăm dreptate cuiva în pricina lui, oare Stăpânul a toate nu vede?

37. Cine este Cel ce a grăit şi s-a făcut, fără numai Domnul, Care a poruncit?

38. Nu iese oare din gura Celui Preaînalt binele şi răul?

39. De ce suspină omul toată viaţa, fiecare pentru păcatul lui?

40. Să cercetăm căile noastre, luând aminte şi întorcându-ne la Domnul!

42. Noi am păcătuit şi ne-am răzvrătit şi Tu ne-ai iertat.

43. Tu Te-ai înveşmântat cu mânie şi ne-ai urmărit; Tu ai ucis fără milă.

Sentimentul de revoltă se impune în continuare:

45. Tu ai făcut din mine o mătură şi un gunoi, în mijlocul popoarelor.

47. De spaimă şi de groapă am avut parte, de pustiire şi ruină.

48. Şuvoaie de apă lăcrimează ochiul meu, din pricina prăpădului fiicei poporului meu.

49. Ochiul meu varsă lacrimi fără încetare, căci nu este uşurare.

50. Până să se uite în jos şi să privească Domnul din ceruri.

51. Ochiul meu mă doare din pricina fiicelor cetăţii mele.

52. Ca pe o pasăre m-au vânat fără cuvânt vrăjmaşii mei.

53. Au vrut să nimicească în groapă viaţa mea, şi au aruncat cu pietre în mine.

54. Ape năvăleau peste capul meu şi cugetam: „Sunt pierdut!”

55. Chemat-am numele Tău, Doamne, din groapa cea mai dedesubt.

56. Tu ai auzit glasul meu: „Nu astupa urechea la suspinul şi strigătul meu”.

57. Tu erai aproape în ziua când Te-am strigat şi ai zis: „Nu-ţi fie frică!”

58. O, Doamne, Tu ai judecat pricina mea, Tu ai izbăvit viaţa mea!

59. Văzut-ai, Doamne, apăsarea mea, ajută-mă şi fă-mi dreptate!

60. Tu ai văzut toată răzbunarea lor, toate uneltirile lor

împotriva mea.

64. Răsplăteşte-le, Doamne, după faptele mâinilor lor.

65. Dă-le învârtoşare inimii, blestemul Tău să fie pentru ei!

V.

19. Tu, Doamne, împărăţeşti în veci şi scaunul Tău în neam de neam!

20. Pentru ce vrei să ne uiţi, să ne părăseşti atât de multă vreme?

21. Întoarce-Te către noi şi ne vom întoarce; înnoieşte zilele noastre ca în vremea cea de demult!

22. Sau Tu ne-ai urgisit şi Te-ai mâniat pe noi, fără măsură?

După toată lupta disperată împotriva conştiinţei clare a nedreptăţii suferite, după toate încercările de a se convinge pe sine de minciuna propriei vini, adevărul simplu se impune din nou: „Şi Te-ai mâniat pe noi, fără măsură”. Şi apoi rugămintea de copil: „Întoarce-Te către noi şi noi ne vom întoarce”. Un copil dresat nu se poate întoarce oricând, spre deosebire de unul liber. El are nevoie de ajutorul adultului.

Comentariul vorbeşte despre „Dragostea Domnului pentru poporul pe care-L îmblânzeşte”, şi stă scris: Acest pasaj minunat (W, 22 – 27) lasă să răsune, în mijlocul întunericului plângerilor din carte, un ton de speranţă şi de încredere. Nici măcar durerea nu-l face pe profet orb la încrederea în Domnul.

Cu astfel de comentarii care provin din spiritul „pedagogiei negre” se acoperă adevărul plângerilor. Căci nu plângerea duce în întuneric, ci durerea, rătăcirea şi spaima vinovată, autoînvinovăţirea. Plângerea ar putea aduce lumină şi claritate, dacă ar fi auzită şi luată în serios.

Ceea ce se exprima în Plângerile lui Ieremia, este adevărat că inconştient şi involuntar, dar foarte clar, este realitatea unui copil dresat, adică maltratat. Acest copil nu îndrăzneşte să creadă că părinţii, care vorbesc despre iubire şi fidelitate, sunt capabili de un masacru lipsit de milă – căci acesta ar fi adevărul. Pentru că nu poate crede în ceea ce vede fără a muri, el crede opusul: crede în ce se spune, ce se promite, în contrariul experienţei sale, în cuvânt.

Din evitarea faptelor, din deplasarea adevărului au luat naştere şi încă iau naştere religii şi ideologii, care promit oamenilor salvarea de suferinţe şi îl ajută să-şi nege experienţa. Astfel, de pildă, marxism-leninismul a ajutat la acoperirea unor fapte timp de mai multe decenii, fapte care au devenit vizibile şi conştiente prin *perestroika.* Fără a le vedea, nimeni nu putea modifica nimic la aceste fapte.

De aceea am citat pasaje din Plângerile lui Ieremia. La fel ca şi cu operele lui Kafka, am vrut să las să vorbească aici copilul maltratat şi de aceea am lăsat deoparte veşmântul simbolic din aluziile istorice, adică cenzura reprimării. Am vrut să-l fac pe cititor să se apropie de sentimentele copilului chinuit, care are doar o singură dorinţă, ca aceea ce trebuie să suporte să nu fie adevărat. El este zguduit de dureri, dar se agaţă mereu de gândul că suferinţa ar fi doar un răspuns la vina sa; că el este dresat din dragoste. Propria vină îi este singura consolare!

Cu cât este mai mare frica de faptele reprimate, de reîntoarcerea refulatului, cu atât mai distructiv şi mai periculos devine fanatismul. Nu este hotărâtor dacă el apare în formă religioasă sau politică. Una poate trece uşor în alta, aşa cum putem vedea tot timpul astăzi. Hotărâtoare este negarea faptelor vitale esenţiale, care este comună ambelor forme şi care este o

caracteristică a oricărei ortodoxii. În comentariile uzuale ale Plângerilor lui Ieremia se oglindeşte o atitudine de care sunt încă influenţate unele metode terapeutice. Ele vorbesc despre ambivalenţa copilului faţă de părinţi şi spun pacienţilor că ei trebuie să accepte laturile bune şi rele ale părinţilor lor şi să-i înveţe să le iubească, ca pe două laturi ale aceluiaşi om, care în fond iubeşte copilul. Aceste metode recomandă un lucru, pe care copilul trebuie să-l poată face: să integreze obiectul bun şi rău, să înveţe „să iubească şi laturile negative ale părinţilor”, pentru că astfel el se poate „maturiza şi ierta”.

Mulţi terapeuţi amintesc, în încercarea de a relativiza neapărat răul, de Dumnezeul Creaţiei, care i-a pedepsit pe Adam şi pe Eva, după ce au cules mărul din copacul cunoaşterii, pentru a învăţa să deosebească binele de rău. Încă de pe atunci era mai puţin condamnabil să facă răul, decât să-l vadă şi să-l numească astfel.

Unele concepte terapeutice trec cu vederea faptul că un copil, aşa cum a exprimat şi Ieremia acum 2 600 de ani, îi iubeşte chiar şi pe cei mai îngrozitori şi mai brutali părinţi şi se agaţă de ei, pentru că aşteaptă şi speră la o minune, la o salvare. El trebuie să plătească această iluzie cu o orbire periculoasă, pe care o va susţine mai târziu, pentru a putea să se poarte la fel de îngrozitor cu propriii copii – tocmai pentru că nu a pus niciodată sub semnul întrebării toleranţa sa faţă de părinţi. Dar un om care nu mai este copil, care are curajul de a se maturiza prin faptul că vrea să vadă adevărul trebuie să poată respinge abuzurile suferite, în mod univoc şi nu ambivalent, pentru ca mai târziu să nu ofere niciodată în mod inconştient mâna răului, ajutându-l astfel să învingă. Această cunoaştere este cea de care se sperie mulţi, pentru că pune sub semnul întrebării faptele propriilor părinţi. Dar

consolarea lui Ieremia nu poate fi şi a noastră. Dacă păstrăm faţă de Dumnezeu sau faţă de părinţi această atitudine de toleranţă nesfârşită, suntem în pericol de a ne expune unor oameni care ne promit salvarea şi mântuirea. Suntem în pericol să rămânem orbi la ceea ce fac ei în mod real.

Mântuirea se va lăsa aşteptată cât timp le cauzăm propriilor copii autocondamnarea şi nu învăţăm să evităm acest lucru. Din păcate şi astăzi se întâmplă zilnic ca un copil să fie pedepsit şi învinovăţit pentru reacţiile şi impulsurile sale sănătoase şi naturale, uneori cu indicaţia că aşa vrea Dumnezeu. Orice copil care, în primii săi ani, a fost împovărat cu dureri şi spaime care nu aveau un temei fiziologic a fost astfel condamnat la sentimente de vină. Sentimentele sale oglindesc ce i s-a transmis: „Este doar vina mea că se întâmplă astfel de lucruri, cumva eu nu sunt în regulă, eu sunt motivul suferinţelor mele”. Există copii care au fost supuşi în primii ani de viaţă unor intervenţii medicale inutile şi unor investigaţii dureroase. Acest lucru nu este o raritate, printre altele pentru că motivele reale ale simptomelor nu sunt percepute de către medici şi aceştia apelează la o mulţime de aparate. Copiii rămân deseori neconsolaţi şi sunt lăsaţi singuri, pentru că părinţii au încredere în minunile tehnicii. Un astfel de copil va fi condamnat, va trăi cu teama de necunoscut până când în terapie va clarifica această rătăcire cu ajutorul unui „martor cunoscător” şi astfel va putea găsi „salvarea”.

RENUNŢAREA LA IPOCRIZIE

EXPERIENŢA ELIBERATOARE A ADEVĂRULUI DUREROS

Copilul maltratat şi neglijat este complet singur, în întunericul rătăcirii şi spaimei, înconjurat de aroganţă şi ură, deposedat de drepturile şi de limbajul său, înşelat în iubirea şi încrederea sa, dispreţuit, descurajat, condamnat la durere, fără orientare, fără orice sprijin, orb, expus fără milă puterii adultului ignorant, complet lipsit de apărare.

Întreaga sa fiinţă ar vrea să urle furia, să exprime revolta şi să strige după ajutor. Dar exact asta nu are voie să facă. Toate reacţiile normale, prevăzute de natură spre propria salvare, îi rămân interzise. Dacă niciun martor nu-i vine în ajutor, aceste reacţii normale nu vor face decât să sporească şi să prelungească suferinţele copilului, iar acest lucru îl poate omorî în cele din urmă.

Astfel, impulsul sănătos de a protesta la adresa inumanităţii trebuie reprimat. Copilul încearcă să şteargă din memorie tot ce s-a întâmplat, să elimine totul, pentru a alunga din conştiinţă revolta arzătoare, furia şi spaima, durerea insuportabilă – pentru totdeauna, speră el. Ce rămâne este un sentiment al propriei culpe – chiar şi atunci când nu a fost constrâns să sărute mâna care l-a lovit, pentru a cere iertare. Din păcate, acest lucru se întâmplă mai des decât s-ar crede.

În cei care supravieţuiesc unor astfel de torturi, copilul chinuit trăieşte totuşi mai departe: în întunericul spaimei, al reprimării, al ameninţării. Când toate încercările sale de a-l mişca pe adult să asculte istoria copilului rămân fără rezultat, el încearcă să se facă auzit cu limbajul simptomelor, cu ajutorul dependenţei, al psihozei, al criminalităţii. Dacă în adult apare totuşi bănuiala

motivului din care suferă şi pune specialiştilor întrebarea dacă nu cumva suferinţele sale sunt în legătură cu copilăria sa, în cele mai multe situaţii el este asigurat că nu este cazul, iar dacă este astfel, atunci el trebuie să înveţe să ierte, căci tocmai atitudinea sa resentimentară este cea care îl face bolnav. În ultimii ani am primit din Statele Unite ale Americii multe cărţi despre cele mai diferite metode terapeutice, scrise de autori care îmi sunt necunoscuţi. Fără nicio excepţie, toţi aceşti autori presupun, de la început, ca pe ceva de la sine înţeles, că iertarea este o condiţie pentru „succesul" terapiei. Această presupunere pare atât de normală tuturor, încât ea nu este nicăieri pusă la îndoială – şi tocmai acest lucru ar fi extrem de necesar. Căci iertarea nu dizolvă ura latentă de sine şi de alţii, ci o acoperă şi mai mult, deseori într-un mod foarte periculos.

Cunosc cazul unei femei a cărei mamă a fost abuzată sexual în copilărie de tatăl şi de fratele ei. Crescută într-o şcoală ce aparţinea unei mănăstiri, această mamă s-a conformat învăţăturilor care susţineau „binecuvântarea iertării" şi şi-a venerat tatăl şi fratele fără nicio urmă de amărăciune. Dar când fiica ei era încă bebeluş, o lăsa deseori în „grija" unui nepot de 13 ani. Seara pleca liniştită cu soţul la cinematograf, în timp ce nepotul pubertar se satisfăcea sexual cu corpul fiicei ei.

Când această fiică a căutat ajutor în psihanaliză, analistul ei i-a spus că nu trebuie să-i facă reproşuri mamei, căci totul s-a întâmplat fără vreo intenţie rea, mama nu ştia că nepotul abuza în mod regulat de copilul ei. Într-adevăr, se pare că mama nu bănuia nimic. Când copilul a început să prezinte tulburări de alimentaţie, ea a consultat, îngrijorată, mai mulţi medici, care au asigurat-o că tulburările vin de la dinţi. Astfel, toate rotiţele acestei maşinării a iertării pot funcţiona aproape perfect, dar pe socoteala adevărului

şi în cele din urmă şi a vieţii tuturor participanţilor.

În cartea *The Obsidian Mirror* (Seattle 1988), Louise Wisechild descrie cum a reuşit, în timpul specializării ei ca terapeută prin masaj, cu ajutorul muncii cu corpul şi al protocoalelor scrise, să descifreze mesajele şi comunicările corpului ei, să le simtă şi astfel să-şi elibereze copilăria, pas cu pas, din reprimare. Treptat, ea a descoperit în detaliu ce alungase complet din conştiinţă: că la 4 ani fusese abuzată sexual de bunicul ei, puţin mai târziu a fost abuzată sever de un unchi pervers şi în cele din urmă a fost violată de tatăl vitreg. Dar cum modelele autodistructive nu s-au dizolvat doar prin simpla lor cunoaştere, ea a căutat o terapeută care să o acompanieze în continuare în această călătorie de descoperire. Fără a lua în seamă faptele evidente, terapeuta i-a spus într-o zi: „Dacă nu o iertaţi pe mama dvs., nu vă veţi putea ierta niciodată pe dvs”. În loc să o ajute pe pacientă să scape de sentimentul de vinovăţie care o copleşea, lucru ce ar fi reprezentat de fapt sarcina terapiei, a împovărat-o cu încă un lucru care putea cimenta sentimentul de vină. Dar cu un act religios al iertării nu se rezolvă modelele autodistructive.

De ce ar trebui această femeie, care a căutat timp de 30 de ani, în zadar, protecţia mamei, să-i ierte acesteia indiferenţa, din moment ce mama nu a făcut niciodată nici cea mai mică încercare de a înţelege ce i-a făcut fiicei ei? Când copilul a trebuit, cândva, paralizat de groază şi spaimă, să stea întins sub greutatea unchiului, el a văzut-o în oglindă pe mamă, ajunsă în pragul uşii. A sperat că va găsi salvare, dar mama s-a întors şi a dispărut. Când Louise era deja adultă, a auzit-o pe mamă spunând că nu putea suporta spaima de acel unchi decât în prezenţa copiilor ei. Când fiica a vrut să vorbească cu ea despre faptul că tatăl vitreg a violat-o, mama i-a scris că nu vrea să o mai vadă niciodată. Este de

neconceput că nici măcar într-un caz atât de evident nu se înţelege că a insista ca pacientul să ierte nu înseamnă decât eşecul terapiei. Ce se obţine prin asta în afară de liniştirea terapeutei?

Acest exemplu arată cât se poate distruge cu o singură frază falsă, declanşatoare de confuzii, dar bine ancorată în tradiţie – tocmai pentru că o cunoaştem bine încă din primii ani. Pacientul este convins că terapeutul face o astfel de afirmaţie pe baza unei experienţei sigure şi crede în autoritatea lui. El nu ştie şi nu poate afla că această afirmaţie exprimă de fapt spaima unui copil maltratat, a terapeutului, de părinţii săi. El poate face asta cu atât mai puţin cu cât tocmai această cerere de a ierta mobilizează în el însuşi spaime vechi, care îl constrâng să creadă în autoritate. În aceste condiţii, cum poate pacientul să scape de sentimentele de vină? El este în continuare închis în ele.

Am întrebat mulţi terapeuţi de ce presupun că trebuie să iertăm pentru a deveni sănătoşi, dar nu am primit niciodată vreun răspuns. Probabil ei niciodată nu au pus sub semnul întrebării acest lucru, pentru că îl consideră de la sine înţeles, la fel ca şi maltratările cu care am crescut. Nu îmi pot închipui că o comunitate care nu-şi maltratează copiii, ci îi îngrijeşte şi îi protejează cu dragoste ar putea elabora vreodată ideologia iertării abuzurilor, de pildă a bătăilor. Această ideologie este inseparabil legată de porunca „Nu trebuie să observi”, precum şi de repetarea ororilor trăite la următoarea generaţie. Spaima de răzbunarea părinţilor ne amprentează morala.

Într-o terapie fără educaţie se poate pune capăt acestei ideologii catastrofale. Căci cu ajutorul adevărului, supravieţuitorii maltratărilor se pot elibera de consecinţele acestora. O terapie eficientă nu este continuarea educaţiei, ci clarificarea rănilor produse de educaţie, ale căror consecinţe le poate dizolva. Ea

trebuie să mijlocească pacientului accesul la sentimentele sale, pentru toată durata vieţii acestuia, pentru că doar acest acces îl poate ajuta să se orienteze şi să rămână împăcat cu sine. Apelurile moralizatoare nu pot decât să închidă acest acces.

Cerinţa de a ierta, pe care o întâlnesc peste tot, este, de aceea, o periclitare a terapiei. Ea este expresia culturii noastre, în care maltratarea copiilor se află pe ordinea de zi şi din acest motiv este bagatelizată de cei mai mulţi adulţi. Posibilitatea schimbării depinde de existenţa unui număr suficient de „martori cunoscători", care pot forma o „plasă de siguranţă" pentru conştiinţa în dezvoltare a copilului maltratat, pentru ca acesta să nu cadă în întunericul uitării, din care se înalţă mai târziu ca bolnav sau ca infractor. Prinşi în „plasa" „martorilor cunoscători", aceşti copii pot deveni oameni conştienţi, care trăiesc împreună cu trecutul lor, şi nu în afara lui şi care de aceea vor putea crea un viitor mai uman.

Se ştie deja că la durere şi tristeţe curg lacrimi, secretate de hormonii de stres, lucru care duce la o relaxare generală a organismului. Însă asta nu echivalează cu o terapie. Totuşi este vorba de un fapt important de ştiut, care ar trebui să capete acces în tratamentele practicienilor. Dar până acum se întâmplă doar contrariul. Pacienţilor li se prescriu tablete calmante, pentru a nu găsi accesul la cauzele simptomelor lor. Eu văd problema pedagogiei sănătăţii mai ales în faptul că majoritatea celor implicaţi, instituţiile şi specialiştii, nu vor să ştie de ce se îmbolnăvesc oamenii sau de ce ajung în închisori. Acest refuz face ca nenumăraţi oameni cu boli cronice să populeze clinicile şi închisorile decenii la rând, statul plătind miliarde pentru a construi închisori. Cei implicaţi nu trebuie în niciun caz să afle că pot fi ajutaţi să înveţe limbajul corpului lor, pentru a-şi ameliora cu

adevărat suferinţele sau chiar pentru a le elimina.

Dacă oamenii ar avea curajul să se confrunte cu faptul reprimării maltratărilor din copilărie şi cu consecinţele acestora, acest lucru ar fi posibil. Dar în literatura de specialitate pe această temă nu se regăseşte acest curaj. Foarte prezente sunt însă apelurile la bunăvoinţă, numeroasele sfaturi neverificabile şi mai ales predicile, care spun că trebuie să fie iertate toate abuzurile suferite în copilărie. Dacă toate acestea nu ajută, statul plăteşte pe toată durata vieţii pentru îngrijirea invalizilor şi bolnavilor cronici, care ar putea să se însănătoşească cu ajutorul adevărului.

S-a dovedit deja că reprimarea, oricât ar fi fost de necesară pentru copil, nu trebuie să fie destinul adultului. Dependenţa copilului mic de părinţii săi, încrederea pe care o are în ei, dorul său de a fi iubit şi de a iubi nu cunosc limite. A exploata dependenţa, a abuza de încredere, a înşela nevoile şi a vinde toate acestea drept educaţie este o faptă distrugătoare, comisă zilnic şi oră de oră din indolenţă, ignoranţă şi din refuzul de a renunţa la acestea. Faptul că majoritatea infracţiunilor se comit inconştient nu ameliorează din păcate consecinţele catastrofale, care constau în faptul că corpul copilului maltratat a înregistrat adevărul, dar conştiinţa sa refuză să ia cunoştinţă de el. Cu ajutorul reprimării durerilor şi a circumstanţelor, organismul copilului se salvează de la moarte, la care ar ajunge dacă ar conştientiza trauma suferită. Ce rămâne este cercul vicios al reprimării: povestea adevărată păstrată în corp produce simptome, pentru a fi recunoscută şi luată în serios. Dar conştiinţa refuză, ca şi în copilărie, să accepte, pentru că acolo a învăţat funcţia de reprimare, care a salvat viaţa, şi pentru că astăzi nimeni nu-i spune că omul adult nu trebuie să moară din cauza a ceea ce ştie; că, dimpotrivă, cunoaşterea adevărului ajută la însănătoşire.

Astăzi ştim că SIDA şi cancerul merg împreună cu o scădere drastică a imunităţii şi că această „resemnare” corporală presupune că omul bolnav şi-a pierdut speranţa. Este uimitor că aproape nimeni nu face aici gestul de a arăta spre aceste descoperiri. Oamenii îşi pot recăpăta speranţa dacă semnalele lor de alarmă sunt auzite în cele din urmă. Dacă povestea lor reprimată şi ascunsă este în sfârşit percepută conştient, şi sistemul imunitar se poate regenera. Dar cine să îl ajute, dacă atât de mulţi „ajutători” se tem de propria poveste? Ne jucăm astfel toţi de-a v-aţi ascunselea, pacienţii, medicii, autorităţile, deoarece până acum există puţină experienţă în privinţa faptului că acceptarea emoţională a adevărului este *condiţia obligatorie* a vindecării. Omul poate funcţiona pe termen lung, chiar şi corporal, doar cu conştiinţa adevărului său. Morala tradiţională, interpretările distructive ale religiilor, descurajările din educaţie îngreunează această experienţă şi împiedică îndrăzneala. Industria farmaceutică profită neîndoielnic de orbirea şi slăbiciunea noastră. Dar ni s-a dăruit o singură viaţă şi un singur corp, care nu se lasă prostit şi care insistă neapărat să nu fie înşelat.

Dacă într-o zi secretul copilăriei noastre nu mai trebuie să fie un secret, statul ar putea să economisească sumele pe care le cheltuie pentru a menţine orbirea oamenilor în spitale, clinici psihiatrice şi închisori. Finanţele ar putea fi direcţionate pentru a ajuta oamenii să renunţe la reprimările care-i îmbolnăvesc, să recunoască evenimentele din copilărie şi să rezolve consecinţele acestora, pentru a putea duce o viaţă conştientă şi responsabilă. Căci oamenii care *ştiu şi simt* ce s-a întâmplat în copilăria lor nu vor vrea să le facă rău altora sau lor înşişi. Ei vor proteja viaţa şi nu vor dori să o distrugă, deoarece sarcina noastră biologică este să trăim şi să protejăm viaţa.

Din păcate nu avem niciun motiv să fim mândri de tradiţia noastră privind torturarea şi uciderea copiilor, căci o datorăm indiferenţei noastre faţă de suferinţa copiilor, aşa cum am arătat în această carte cu ajutorul diverselor exemple. Ei îi datorăm şi orbirea noastră faţă de faptul că periclităm generaţiile viitoare cu aceste traume aprobate de tradiţie. De aceea este timpul să îndrăznim să ne orientăm în funcţie de fapte şi de experienţa noastră şi să refuzăm moştenirea distructivă, chiar dacă ea până acum a apărut învăluită în strălucire.

PENTRU PROTECŢIA VIEŢII NĂSCUTE ŞI TRĂITE

În ciuda numeroaselor deschideri către adevăr, care au devenit posibile după 1989, acel an s-a încheiat în Germania cu un eveniment foarte îndoielnic. În numeroase biserici catolice au bătut clopotele, timp de 15 minute, pentru a le arăta credincioşilor că avortul este un păcat foarte mare. Acest lucru ne-a amintit, în mijlocul bucuriei legate de căderea Zidului Berlinului şi de înţelepciunea din ce în ce mai mare a tinerilor, de Evul Mediu, când nu se cunoşteau multe dintre lucrurile ce se ştiu astăzi şi nimeni nu era interesat de această cunoaştere. Clopotele nu au bătut niciodată pentru a împiedica oamenii să maltrateze copiii, când Hitler a pus la cale deportări în masă în întreaga Europă şi când Stalin a omorât milioane de oameni, deşi bisericile din alte ţări nu trebuiau să se teamă de Stalin; de asemenea, clopotele nu au bătut când Ceauşescu şi-a chinuit poporul şi s-a folosit de copii pentru a-i educa să devină bărbaţi ai Securităţii, care mai târziu au tras la rândul lor în alţi copii. Dar atunci au bătut un sfert de oră *pentru ca pe lume să vină şi mai mulţi copii nedoriţi!* Ne întrebăm cu mirare: este posibil ca iniţiatorii acestei acţiuni să fie atât de ignoranţi? Nu ştiu ei că 100% din copiii maltrataţi sever au fost copii nedoriţi? Nu ştiu care pot fi consecinţele? Nu ştiu că părinţii se răzbună tocmai prin maltratări pe copiii pe care nu i-au dorit niciodată? Din perspectiva acestei informaţii, oare autorităţile responsabile nu ar trebui să facă totul pentru ca pe lume să vină doar acei copii care sunt doriţi, aşteptaţi şi iubiţi? Astfel am putea pune capăt apariţiei şi perpetuării răului în lumea noastră. A constrânge o femeie care nu vrea să devină mamă să facă un copil este o crimă împotriva comunităţii umane, deoarece acel copil se va răzbuna poate într-o zi în mod criminal pentru asta, ca mulţi

conducători charismatici care ne ameninţă viaţa. Viaţa născută trebuie protejată, mereu şi pretutindeni, ea nu trebuie sacrificată niciodată unei idei abstracte.

Doar puţini oameni sunt capabili să gândească concret şi real. Celorlalţi le rămâne credinţa. Ei aşteaptă ca vreunul mai puternic să le aducă mântuirea. Acela care apare în faţa acestor oameni slabi ca fiind o autoritate puternică şi cunoscătoare şi afirmă că face ceva spre binele lor are datoria să se informeze în privinţa faptelor hotărâtoare. Dacă nu face asta, dacă neglijează sau ignoră această datorie şi în schimb susţine că lipsa sa de informaţii şi reprezentările sale abstracte despre viaţă sunt date de la Dumnezeu şi sunt bune pentru oameni, atunci el acţionează distructiv, deoarece abuzează de slăbiciunea şi încrederea oamenilor şi le produce confuzie, în mod periculos. În plus, în cazul prevenirii avortului este vorba de mai mult: este vorba de sprijinirea conştientă sau inconştientă a abuzurilor comise împotriva copiilor şi de colaborarea la apariţia existenţelor nedorite, care pot deveni foarte uşor un pericol pentru comunitate.

Nu este uimitor că tocmai victimele şi avocaţii violenţei şi durităţii în educaţie îşi anunţă mereu marea lor dragoste pentru copilul nenăscut, adică pentru germenele vieţii? Avortul poate fi văzut drept cel mai puternic simbol al uciderii sufletului, respectiv al mutilării sufleteşti pe care oamenii o practică de mii de ani pe copii, prin faptul că îi bat şi îi umilesc. Dar a combate răul doar la nivel simbolic ne deviază de la realitate, care nu mai trebuie să fie ignorată. Este realitatea copiilor bătuţi şi umiliţi, care mai târziu, ca o consecinţă a rănilor lor negate şi nerezolvate, devin un pericol deschis sau mascat de ipocrizie pentru societate.

Copiii deja născuţi trebuie să poată trăi cu sau fără ajutorul bisericilor printre adulţi, cărora să li se interzică categoric prin

lege să bată copiii. Cât timp nu există o astfel de lege, „protecţia vieţii nenăscute” este doar o bătaie de joc.

Există puţine ţări în Europa în care părinţilor li se interzice să-şi bată copiii. Ţări europene importante, precum Franţa şi Marea Britanie, ezită să emită o astfel de lege. În argumentele lor, ele folosesc limbajul foarte cunoscut al educaţiei, care susţine că ar fi „în interesul copilului” să *nu existe* o astfel de lege. Printre altele, se afirmă chiar că maltratarea copiilor ar spori dacă părinţii sunt ameninţaţi cu o amendă. În *Verbannten Wissen* am analizat pe larg motivele şi temeiurile unor astfel de argumente cu ajutorul unui profesionist şi nu mă voi referi din nou la ele. În schimb aş vrea să arăt că experienţa de 30 de ani din Suedia dovedeşte exact opusul acestei argumentaţii. Interdicţia introdusă acum 30 de ani privind penalizarea corporală a declanşat un proces care este ireversibil şi care deosebeşte în mod clar Suedia de marile ţări ale Europei. Acestei legi i se datorează faptul că populaţia suedeză refuză bătaia copiilor.

Peter Newel, fondatorul organizaţiei Eppoch, relatează în cartea sa. *Children Are People Too* (Londra, 1989), că în Suedia, de la introducerea legii privind interdicţia de a bate copiii, s-a înregistrat o singură condamnare a unui tată (condamnare la plata unei amenzi în bani). Chiar dacă această informaţie trebuie poate completată cu altele, pare logic că un delict apare mai rar dacă este interzis, faţă de cazurile când este permis. De ce oamenii responsabili se închid în faţa acestei logici simple, la două sute de ani după proclamarea drepturilor omului? De ce nu este interzisă bătaia unui copil lipsit de apărare, când se interzice în schimb bătaia unui om adult, care, cel puţin, se poate apăra? De câte argumente mai avem nevoie pentru a judeca în mod clar această practică inumană?

Chiar dacă majoritatea celor responsabili nu ştiu şi nu vor să ştie că refuzul lor de a implementa această lege contribuie la creşterea criminalităţii, a terorismului, a consumului de droguri, a numărului de boli psihice şi la perpetuarea ignoranţei, ei ar trebui cel puţin să ia cunoştinţă de faptul incontestabil că şi copiii sunt oameni şi că au dreptul să nu fie bătuţi – ca orice alt adult. De aceea trebuie presupus că iniţiativele legislative ale lui Peter Newel vor ajunge şi în Franţa, după ce Republica Federală Germania a făcut acest pas important, în anul 2000.

Împărtăşesc părerea lui Newel conform căreia schimbarea legislaţiei ar avea o semnificaţie epocală. Ea va elibera în sfârşit victimele maltratărilor de spaima chinuitoare şi paralizantă a vinovăţiei, din cauza căreia devin mai târziu făptaşi. Prin faptul că legea judecă *în mod clar* faptele generaţiei trecute, ea va educa în acest sens următoarea generaţie şi o va ajuta să nu repete orbeşte greşelile înaintaşilor. Astfel se schimbă deja comportamentul părinţilor.

Abia atunci când legea condamnă foarte clar infracţiunea de maltratare a copiilor şi o sancţionează cu amenzi, de pildă, se poate aştepta o schimbare în conştiinţa publică. Chiar dacă prin asta nu se elimină toate faptele, vor fi îndepărtate în orice caz toate nişele din capetele oamenilor pe baza cărora o infracţiune mai poate fi *desemnată* drept educaţie, socializare şi altele asemănătoare. O astfel de lege înseamnă o cezură importantă, ea ar marca începutul unui proces spre umanitate, care ar crea premisele pentru o regândire din temelie.

Oroarea lui Hitler şi Stalin, faptele şi ideologiile lor care s-au răspândit în tinereţea mea, în întreaga Europă, ca o ciumă îngrozitoare, m-au învăţat să-mi dau seama ce preţ plătesc oamenii pentru orbirea lor sau ce preţ îi fac pe alţii să plătească şi că, din

perspectiva numărului victimelor, răspunderea nu mai poate cădea pe seama orbirii. Tineretul de astăzi ar putea învăţa acelaşi lucru din exemplul lui Ceauşescu, mai ales faptul că dictatorii, după ce s-au instalat.

Îşi păstrează puterea tocmai cu ajutorul mijloacelor tehnice actuale şi nu prea mai pot fi înlăturaţi fără un sacrificiu foarte mare. Numai în cele mai favorabile condiţii, care au fost create datorită curajului lui Gorbaciov de a vedea faptele, România a reuşit să se elibereze de o construcţie statală absurdă şi distructivă, menită să-l salveze pe un singur rătăcit de spaimele din copilărie, dar care n-a izbutit să o facă.

Astăzi ne rămâne sarcina de a preveni aceste lucruri şi de a nu lăsa viitorul copiilor noştri la mâna norocului. Asta se poate întâmpla doar dacă încercăm să înţelegem şi să evităm originile unor astfel de situaţii, pe care a trebuit să le suporte poporul român timp de peste 20 de ani. Trebuie să facem totul pentru ca astfel de situaţii să nu mai existe, deoarece *din perspectiva cunoaşterii de astăzi ele nu mai trebuie să apară.* Când zidul tăcerii care înconjoară copilăria va fi dărâmat complet, când oamenii se vor putea informa din presă şi din literatura de specialitate sau în terapia deschisă, pe baza experienţei proprii, privind felul în care iau naştere fantasmele delirante de răzbunare şi dorinţa de răzbunare şi când va exista o lege care să interzică maltratarea copiilor, atunci ei vor înceta să contribuie la germinarea din ignoranţă a seminţei crimei.

Atunci va deveni vizibil, în general, pentru toată lumea că omul vine pe pământ deja ca fiinţă sensibilă şi învaţă de la început binele şi răul; învaţă aceste lucruri mai rapid şi mai eficient în copilărie. Abia atunci oamenii vor constata, cu oroare, ce au învăţat aceste fiinţe mici, extrem de sensibile, când au fost tratate

de către părinţii lor, de predecesorii noştri, ca un material lipsit de viaţă, pe care voiau să-l modeleze în lucruri utile. Ar fi bătut această fiinţă ca pe o bucată de metal până când ar fi obţinut un robot supus, pe care îl puteau folosi, producând în acest mod viitori tirani şi criminali. Produsele acestei tehnici, care au reuşit totuşi – în ciuda tratamentului distructiv – să-şi salveze o parte foarte mică a posibilităţilor lor, au susţinut toată viaţa că bătaia nu le-a dăunat, pentru că nu au ştiut cât de tare i-a mutilat acest lucru. Mulţi nu ştiu nici astăzi că au pierdut mii de posibilităţi atunci când sufletul lor, adică şi capacitatea lor de a percepe, a fost mutilat. Abia copiii copiilor acestor oameni, care au crescut mai liber, vor realiza acest lucru la dimensiunile corecte şi, datorită conştiinţei şi cunoaşterii lor privind crimele trecute, vor putea şi vor dori să evite acest lucru. De asemenea, vor face totul pentru a contracara orbirea cu clarificări, ştiind că tocmai această orbire este cea care-i poate ajuta pe ignoranţii iresponsabili să ajungă la putere.

POSTFAŢĂ

În ultima mea carte, *Evas Erwachen*, şi pe site-ul meu am descris zidul gros al tăcerii din Vatican. Hotărârea administraţiei locale de a refuza cunoaşterea a fost atât de completă, încât toate încercările mele de a oferi cele mai noi şi mai vitale rezultate ale cercetărilor efectuate asupra creierului s-au lovit de acest zid.

Când totuşi am fost întrebată în cele din urmă ce propun, concret, pentru combaterea răului, am scris în mai multe limbi singura frază de la care aşteptam o schimbare hotărâtoare:

„Biserica îi informează pe credincioşi că, după cele mai noi cercetări, bătaia copiilor, în special a celor foarte mici, este periculoasă pentru dezvoltarea cerebrală”.

Încurajarea şi rugămintea mea au rămas fără răspuns, pur şi simplu nu s-a întâmplat nimic, iar marea şansă a acestei instituţii de a putea preveni escaladarea violenţei în viitor a rămas până acum nefolosită.

După lectura recentă a acestei cărţi nutresc o nouă speranţă, mai ales din Plângerile lui Ieremia, aşa cum le-am prezentat în această selecţie acum 14 ani. Poate acestea sunt în stare, mă gândeam, să construiască podul dintre vocea emoţionantă a neajutorării (copilului) şi surzenia celui puternic (a adultului insensibil). Este vocea copilului, de la care am putea învăţa atât de multe dacă nu ne-am astupa urechile, de teama propriilor amintiri.

Timp de 26 de secole această voce a rămas neobservată, sensul ei vital a rămas necunoscut, mesajul ei încifrat e evitat, doar pentru că ea conţine un adevăr care este foarte dureros, dar care totuşi se referă la aproape fiecare dintre noi. Dar astăzi, datorită cercetărilor privind copilăria, nu mai trebuie să ne sustragem acestui mesaj, putem să ne recăpătăm auzul şi să înţelegem că

această durere nu este mortală, ci poate fi vindecătoare, pentru noi şi pentru copiii noştri. Acest lucru a fost formulat de Ieremia astfel, în secolul al VI-lea î. Hr.:

„Scoală, jeleşte-te în timpul nopţii, la început de strajă; varsă-ţi inima ta ca apa înaintea feţei Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viaţa pruncilor tăi, care se prăpădesc de foame la colţul tuturor uliţelor”.

CUPRINS

Introducere la ediţia noua, complet revizuită (2003)

Cuvânt înainte

I. DESCHIDERI Ş PERSPECTIVE

Iniţiativa Evei

Din închisoarea confuziei

Lupta cu memoria în psihiatrie

Jocul vacii oarbe şi fuga de fapte în psihoterapie

II. FAPTE

Sacrificiul copiilor, ca „tradiţie”

„Salvatorii” şi constructorii distructivi ai regimurilor totalitare... Nicolae Ceauşescu – Consecinţe monstruoase ale negării copilăriei chinuite

Copilul maltratat în Plângerile lui Ieremia

III. RENUNŢAREA LA IPOCRIZIE

Experienţa eliberatoare a adevărului dureros

Pentru protecţia vieţii născute şi trăite

Postfaţă

ÎMPOTRIVA FERICIRII

elogiul melancoliei

Traducere din limba engleză de Dana Verescu

Am ajuns dependenţi de fericire şi obsedaţi de beneficiile „gândirii pozitive”. Când nu ne îndopăm cu pastile, citim studii care caută neobosit fericirea sau cărţi de self-help scrise de te-miri-cine despre cum poţi ajunge la „o viaţă lipsită de griji”.

Dar cine spune că trebuie să fim fericiţi? În ***Împotriva fericirii,*** savantul american Eric G. Wilson arată că melancolia este un ingredient necesar al oricărei culturi vii. Ea este muza literaturii, a picturii şi a muzicii, este forţa pe cane se sprijină ideile originale şi trăirile autentice. Vom alege un creier amorţit cu Prozac sau un izvor al creativităţii care se hrăneşte din melancolie? E timpul să ne eliberăm de lanţurile optimismului frenetic şi să acceptăm tristeţea noastră profund umană.

„Pledoaria lui Wilson pentru acceptarea laturii mai puţin luminoase a vieţii reprezintă un răspuns vital la mania contemporană a fericirii”.

Colin McGinn, *The Wall Street Journal*

„Scopul psihologiei este să ne ofere o perspectivă complet diferită despre lucrurile pe care le ştim cel mai bine”.

Paul Valéry

BIBLIOTECA DE PSIHOLOGIE propune, atât publicului larg,

cât şi specialiştilor, cele mai noi şi mai fascinante cercetări din acest domeniu tânăr şi dinamic. Alice Miller, Gregory Berns, Shere Hite sau Philip Zimbardo sunt doar câteva dintre numele care au zguduit şi au pus la îndoială vechile paradigme psihologice, împingând cunoaşterea – uneori într-o scriitură nonconformistă, animată de idei curajoase – poate chiar mai departe decât am fi pregătiţi să ne-o asumăm.

„Medicii sunt în stare să cimenteze atât de bine confuzia pacienţilor cu ajutorul medicamentelor şi teoriilor, încât aceştia nu-i mai deranjează. Ei spun pacienţilor ca ţipătul nu este bun pentru *ei,* că au nevoie de linişte, dar în realitate medicii trebuie să elimine strigătele, pentru că ele le amintesc de propriile dureri pe care le pot evita cu ajutorul teoriilor. De aceea apar în halate albe şi prescriu tablete, pentru a domestici pacienţii. Îi fac mici şi neajutoraţi, iar aceştia vor rămâne mici şi neajutoraţi, pentru că li s-a furat şi restul sentimentelor şi astfel toată demnitatea, pentru că au fost împiedicaţi pentru totdeauna în drumul lor spre adevăr”.

Alice Miller, *Căderea zidului tăcerii*